

**KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**KELOĞLAN MASALLARININ
DEĞER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Deniz ÖZER
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Esra KARAKUŞ TAYŞI

Kütahya, 2019

Yemin Metni

Yüksek lisan tezi olarak sunduğum “Kelođlan Masallarının Deđer Aktarımı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűőecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların “Kaynaklar” bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16/07/2019

Deniz ÖZER

Kabul ve Onay

Yazar Deniz ÖZER'in hazırlamış olduğu "Keloğlan Masallarının Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oy birliği ile kabul edilmiştir.

16/07/2019

Dr.Öğr.Üyesi Esra KARAKUş TAYşI(Danışman)

Doç. Dr. Fulya TOPÇUOğLU ÜNAL

Doç. Dr. Selcen ÇİFCİ

Doç. Dr. Baykal BİÇER

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

Ön Söz

Değerler bir milleti millet yapan, insanları birbirine bağlayan ve insanlar arasında doğru bir iletişim kurmayı sağlayan araçtır. Değerler sayesinde milletler kendilerine özgü bir yapı oluştururlar. Bu oluşturdukları yapı sayesinde diğer milletlerden ayrılır ve varlığını devam ettirir.

Değerler aynı zamanda o millete ait kültürün birer parçasıdır. Değerler kültür sayesinde geçmiş ve gelecek arasında köprü vazifesi görmektedir. Kültürüne ve değerlerine sahip çıkmayan toplumlar zaman içerisinde kimliklerini kaybetmeye başlarlar. Benliklerini kaybetmek istemeyen toplumlar ise değerlerini ve kültürel özelliklerini koruyarak nesilden nesile aktarmaktadır. Fakat toplumlar değerlerini ve kültürel özelliklerini gelecek nesillere aktarırken zamana ve teknolojiye bağlı olarak değişime gidebilirler.

Bu açıdan değerler aktarılırken tamamen kaybedilmemesi için sözlü ya da yazılı edebiyat eserlerine ihtiyaç vardır. Yazılı ve sözlü edebiyat ürünleri toplumun kültürünü ve değerlerini içerisinde barındırarak nesilden nesile aktarmasını ve kalıcı olmasını sağlamaktadır. Edebi ürünler içerisinde yer alan masallar ise çocuğun küçük yaşlardan itibaren değerlerini öğrenmesini ve bunu devam ettirmesini sağlamaktadır. İlk çağlardan bu yana sözlü gelenekle meydana gelmiş ve dilden dile aktarılmış olan masallar, kültür ve değer aktarıcısı olarak önemini korumaktadır. Masallar sayesinde çocuğa değerleri aktarabilir ve onların milli ve evrensel değerlerine sahip çıkan birer birey olması sağlanabilir.

Bu açıdan bakıldığında geçmişten günümüze kadar masalların kahramanı olmuş Keloğlan araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Araştırmada ise Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoglu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarında yer alan Keloğlan masallarını incelemek ve ilettiği değerlerin neler olduğunu ortaya koymak amacı güdülmektedir. Çalışmada ilk önce çocuk edebiyatı ve masallar üzerinde durulmuş, daha sonra ise Keloğlan masalları, değerler eğitimi Keloğlan masallarının ilettiği değerlere bakılmıştır.

Teşekkür

Bu çalışmanın hazırlanmasında engin bilgilerini benimle paylaşan, kendisine danıştığım zaman bana vaktini ayırıp sabırla elinden gelenin fazlasını yapan, sorunlarımı bilgisi ve desteği ile çözen, samimiyetinden ve güler yüzlülüğünden bir şey kaybetmeden bana yardım eden, ilerleyen zamanlarda da değerli bilgilerinden faydalanacağımı düşündüğüm kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Esra KARAKUŞ TAYŞI'ye teşekkürü bir borç bilir ve şükranlarımı sunarım.

Yine tez jüri üyeliğimi yapan, çalışmalarımnda desteklerini esirgemeyen, teze başlamamda beni cesaretlendiren, azmi, sevgisi ve bilgisiyle örnek aldığım hocam Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL'a; tez jüri üyeliğimde bulunan değerli hocam Doç. Dr. Selcen ÇİFCİ'ye; araştırma süresi boyunca değerli görüşlerini benden esirgemeyen, çalışkan kişiliğiyle örnek aldığım Arş. Gör. Abdullah KALDIRIM'a teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her döneminde yer alan varlıklarıyla can bulduğum, benden yardımlarını esirgemeyen başta babam Muammer ÖZER'e, annem Durkadın ÖZER'e ve abim Davut ÖZER'e; tez çalışma süresi boyunca yanımda olamasa da manevi yardımlarını benden esirgemeyen, her daim yanımda olduğunu hissettiren değerli eşim Muhammet ÇİFTÇİ'ye de teşekkürü bir borç bilirim.

İçindekiler

Önsöz	i
Teşekkür.....	ii
İçindekiler	i
Tablolar Dizini	iii
Simgeler ve Kısaltmalar	v
Kısaltmalar	v
Özet	vi
Abstract	vii
Birinci Bölüm.....	1
Giriş.....	1
Çocuk Edebiyatı	2
Çocuk Edebiyatında Masallar	4
Masalların Özellikleri	7
Masalların Sınıflandırılması-Masal Çeşitleri	9
Masal Tipi Olarak “Keloğlan” ve Özellikleri.....	12
Değerler.....	16
Değerlerin İşlevleri.....	20
Değerlerin Sınıflandırılması	22
Spranger’ın Değer Sınıflaması.....	22
Rokeach’ın Değer Sınıflaması	24
Schwart’ın Değer Sınıflaması.....	26
Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar	29
Telkin Yaklaşımı.....	30
Değer Belirginleştirme Yaklaşımı	31
Ahlaki Sorgulama Yaklaşımı.....	32
Değer Analizi Yaklaşımı	34
Değerler Eğitimi.....	35
Değerler Eğitimi ve Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı.....	36
Masal ve Değerler Eğitimi	40

Problem Durumu ve Cümlesi.....	42
Araştırmanın Amacı ve Önemi	45
Varsayımlar	47
Araştırmanın Sınırlılıkları	48
Kuramsal Açıklamalar, İlgili Yayın ve Araştırmalar	49
İkinci Bölüm	52
Yöntem.....	52
Araştırma Modeli	52
Örnekleme.....	52
Verilerin Toplanması ve Analiz	53
Üçüncü Bölüm	55
Bulgular.....	55
Dördüncü Bölüm.....	107
Kaynakça.....	114
Öz geçmiş.....	124

Tablolar Dizini

Tablo 1. Spranger’ın Değer Sınıflaması.....	23
Tablo 2. M. Rokeach’ın Değer Sınıflaması	25
Tablo 3. Schwartz Değer Listesi’indeki Değerlerin Birey Düzeyi GÜdüsel Tipler	27
Tablo 4. Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar	30
Tablo 5. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Değirmenci Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	55
Tablo 6. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Sarı Kız Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular.....	58
Tablo 7. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle İskender Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	60
Tablo 8. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Başvezir Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	62
Tablo 9. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Üç İnci Tanesi Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	65
Tablo 10. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Kuyumcu Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	68
Tablo 11. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Köylüler Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular.....	69
Tablo 12. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Sihirli Mendil Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	71
Tablo 13. Saim Sakaoğlu’nun Türk Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Hiç Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	72
Tablo 14. Saim Sakaoğlu’un Türk Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Vur Tokmağım Vur Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	73
Tablo 15. Fahri Celal Göktulga’nın Keloğlan Çanakkale Savaşı’nda Kitabı İçerisinde Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	75
Tablo 16. Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Devler Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	79
Tablo 17. Keloğlan ile Devler Masalında Geçen Aykırı İfadelere İlişkin Bulgular	80
Tablo 18. Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Köylüler Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	81
Tablo 19. Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Köse Değirmenci ile Keloğlan Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	81
Tablo 20. Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Dev Anası ile Keloğlan Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	83

Tablo 21. Dev Anası ile Keloğlan Masalında Geçen Aykırı İfadelere İlişkin Bulgular.....	84
Tablo 22. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile İki Padişah Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	84
Tablo 23. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan Para Kazanıyor Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	86
Tablo 24. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Üç Cambaz Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	87
Tablo 25. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan Hiç Alıyor Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	88
Tablo 26. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Kırk Haramiler Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular.....	89
Tablo 27. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Kardeşi Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular.....	90
Tablo 28. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Padişah Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular.....	91
Tablo 29. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Kötü Hasan Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	93
Tablo 30. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan Defineci Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	94
Tablo 31. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Devler Ağası Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	95
Tablo 32. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan'ın Nohudu Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular.....	97
Tablo 33. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Kargası Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular.....	98
Tablo 34. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Köy Ağası Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular	99
Tablo 35. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Ali Cengiz Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular.....	101
Tablo 36. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Padişah Kızı Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular.....	102
Tablo 37. Masalların Tamamında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	104
Tablo 38. Kitapların Tamamında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	105

Simgeler ve Kısaltmalar

Kısaltmalar

- AKT : Aktaran
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
TDK : Türk Dil Kurumu
TRT : Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

Özet

Keloğlan Masallarının Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarında yer alan 30 Keloğlan masalını incelemek ve ilettiği değerlerin neler olduğunu ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda verilerin toplanması, analizi, bulguların sonuçlanması ve yorumlanmasında temel nitel araştırma deseni ve doküman incelemesi teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmada seçilen Keloğlan masalları 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 10 değere göre incelenmiş, masallarda geçen değerler not alınmıştır. Sonuçlara göre her masalda geçen değer sayıları için tablolar oluşturulmuştur. Ardından masallarda geçen değerlerin hangi boyutlarıyla işlendiği masallardan alıntılar yapılarak ifade edilmiş ve yorumlanmıştır. Tablolaştırılan değerler ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları kitabında 99 değer, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları kitabında 7 değer, Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda isimli kitabında 35 değer ve Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabında 90 değere yer verilmiştir. Bu kitaplardan Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitapları değerler eğitiminde kullanılabilecek yardımcı kaynak olarak görülürken, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları adlı kitapları değerler eğitimi açısından yetersiz ve düzenlenmesi gereken kaynaklar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk edebiyatı, değerler eğitimi, keloğlan masalları, masal.

Abstract

Analysis of Keloğlan's Tales in terms of Value Transfer

The aim of this research is to examine the Keloğlan tales in Tahir Alangu's Keloğlan Tales, Mustafa Özçelik's Keloğlan Tales, Saim Sakaoğlu's Turkish Tales and Fahri Celal Göküulga's Keloğlan in the Battle of Çanakkale and reveal what values he conveyed.

For this purpose, basic qualitative research design and document analysis techniques were used for data collection, analysis, conclusion and interpretation of the data.

The selected Keloğlan tales in the study were examined according to the 10 values in the 2019 Turkish Lesson Curriculum and the values in the tales were noted. According to the results, tables were created for the number of values in each tale. Then, the dimensions of the values in the fairy tales are processed and quoted from the fairy tales. The results related to the tabulated values were reached.

According to the results of the study, 99 values in Mustafa Özçelik's Keloğlan Tales book, 7 values in Saim Sakaoğlu's Turkish Tales book, 35 values in Fahri Celal Göküulga's Keloğlan Çanakkale War and 90 values in Tahir Alangu's Keloğlan Tales book. it is given. Among these books, Mustafa Özçelik's Tales of Keloğlan and Fahri Celal Göküulga's books of Keloğlan in the Battle of Çanakkale are seen as helpful sources for values education, while Saim Sakaoğlu's Tales of Turkish and Tahir Alangu's Keloğlan Tales are inadequate and arranged in terms of values education. necessary resources.

Keywords: Children's literature, value education, keloğlan tales, tales.

Birinci Bölüm

Bu bölümde araştırmanın dayandığı kuramsal çerçeve, problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve ilgili araştırmalar ele alınmıştır.

Giriş

Kapsamı, sınırlılıkları ve tanımı konusunda tam olarak ortak bir noktaya varılamamasına rağmen çocuk edebiyatı, 21.yüzyılın sonunda artık edebiyat alanında kendi başına var olmaya başlamıştır. Bu zamandan itibaren çocuk edebiyatına verilen değer ve önem artmış bu sayede çocuğa yönelik eserler verilmeye başlanmıştır.

Birçok uzman ve yazar çocuk edebiyatı alanında araştırma yapmış, bu alandaki eserlerin nasıl olması gerektiği konusunda çeşitli görüş ve düşünceler ortaya koymuştur. Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun büyüyüp gelişmesine yardımcı olan; duygu, düşünce, zihin yapılarını ve hayallerini destekleyen, onlara estetik zevk aşılaman, eğlendirirken düşündürmesini sağlayan yapılar olması gerektiğini ifade etmişlerdir. (Oğuzkan, 1987; Aytaç, 2003; Sever, 2003).

Çocuk edebiyatı yazılı ürünlerinin yanında sözlü ürünleri de içerisinde barındırmaktadır. Çocuğa görelilik yazılı eserler olmadan önce çocuk, bu sözlü ürünler sayesinde edebi ve kişisel duygu dünyasını beslemekteydi. Bu sözlü ürünler tekerleme, mani, masal, ninni ve hikâyelerden oluşmaktadır. Çocuk doğduğu andan itibaren bu sözlü ürünlerle büyümektedir. Özellikle masal çocuğun hayal dünyasını, çevre ile iletişimini, dil gelişimini, kültürel ve ahlaki değerlerini geliştirmesi açısından geçmişten günümüze kadar önem arz eden edebi eserler içerisinde yer almaktadır.

Kendine has anlatımı ve mantığı olan bu tür, çocuk edebiyatının ilk ve en önemli eserleri içerisinde kabul edilmektedir. Genellikle hayale dayalı olmasına rağmen masallar, çocukların hayal ile gerçek hayatı birleştirerek ikisi arasında özdeşim kurdukmayı ve bu ayrımı yapabilmesini sağlamaktadır (Engünün, 1985; Propp, 2001). Masallar, çocuk ile etrafındaki kişiler arasında rahat bir iletişim

kurmasını, iyiyi-kötüyü ayırt etmesini, verdiği mesajlarda dürüstlük, dostluk, adalet gibi değerleri öğrenmesini, farklı insan tiplerini görmesini, karşılaştığı sorunlarla başa çıkmasını, toplumun değer yargılarını öğrenmesini sağlamaktadır. (Arıcı, 2008; Küçükyazıcı, 2010).

Özellikle toplumun temel yapısını, kültürünü ve değerlerini aşılama masallar önemli görevler üstlenmektedir. Çünkü masallar içerisinde toplumların kültürel, ahlaki değerleri ve motifleri vardır. Çocuk, masallar sayesinde bu değerleri öğrenir ve topluma ayak uydurmada zorluk çekmez. Bütün bunlardan hareketle masallar evrensel ve milli olan değerleri çocuğa açık ya da örtük bir şekilde vermektedir. Çocuk masallar sayesinde öğrendiği ve sezindiği bu değerlerle de çocuk kendi yaşamını düzenler, çevresindekilerle ve toplumdakilerle bağını geliştirir. Bu nedenle araştırmanın amacı masal kahramanı olan Keloğlan'ın masallarını değer aktarımı açısından incelemek ve bu değerlerin neler olduğunu tespit etmektir.

Çocuk Edebiyatı

Çocuk kendine has özellikleri olan, etrafında olup bitenleri kendi fikirleri ile değerlendiren, ruhsal ve fiziki olarak gelişimini tamamlamamış, yetişkinlerin hayatları ve düşünce yapılarından tamamen uzak bir varlıktır (Dilidüzgün, 2011, s. 41). Çocuğun eşsiz yaşamı, gereksinimleri ve dünyaya bakış açısı, edebiyat alanında da çocuğa özgü bir alan oluşturma gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Bu gereksinim sonucunda “Çocuk Edebiyatı” denilen bir kavram oluşmuştur.

Matbaanın icadından çocuk edebiyatının gelişimine kadar ki süreçte yazılı metinler yer almamaktadır. Bu sürece kadar da sözlü ürünler halkın ve çocukların edebiyat ihtiyacını karşılamaktadır. Sadece toplumun elit tabakası denilen zengin kesim kitap alarak okuyabilmekte, onların çocukları da yetişkinler için yazılmış olan kitaplarla yetinmektedirler. Matbaanın icadı, bilimin ilerlemesi ile beraber okullar açılmış ve çocuğun eğitilmesi için çocuğa yönelik eserlerin var olması gündeme gelmiştir. Her ne kadar nicelik ve nitelik bakımında zayıf olsa da çocuklar için ilk kitaplar oluşturulmuştur (Karagözoğlu, 2010).

İlerleyen zamanlarda çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenerek özellikle didaktik ve eğitici metinlerin yer almasına özen göstermişlerdir. 17.yüzyıldan sonra ise çocuk edebiyatı nicelik ve nitelik

bakımdan kendini tamamlayıp, yetişkinlerin edebiyatından tamamen soyutlanıp ayrı bir alan olmayı başarmıştır (Can, 2008). 18.yüzyıldan sonra da özellikle eğitim psikolojinin bilim dalı olması sonucunda tüm dünyada çocuk eğitiminin önemi kavranılmış böylece çocuk edebiyatı alanına ilişkin yoğun bir çalışma başlatılmıştır (Kıbrıs, 2000). Bu sayede çocuk edebiyatı kavramının önemi daha da artmıştır.

Geçmişten günümüze kadar birçok uzman tarafından çocuk edebiyatı kavramının tanımı yapılmış ve nasıl olması gerektiği konusunda çeşitli görüşler ifade edilmiştir. En genel ve en geniş anlamdaki tanımlara bakılacak olursa Sever (2012) çocuk edebiyatını, ilk çocukluktan başlayıp, ergenliği de içine alan, duyu ve fikirlerini edebi bir dille aktarmasını sağlayan, onların estetik zevk ve anlayışlarını geliştiren ürünler olarak ifade etmiştir.

Dilidüzgün (2011, s. 47) çocuğun gelişim çağını dikkate alarak ve edebi özelliklerini kaybetmeden çocuğun yaşına uygun, anlaşılır, aşırılıktan ve karmaşıklıktan uzak, güncelliğini kaybetmeyen, çocuğa farklı bakış açıları kazandıran ve konularını günlük ya da doğal yaşamdan seçen edebi eserlerin tümü olarak tanımlamaktadır.

Yalçın ve Aytaş ise (2014, s. 17) çocuğun ilk çağlarından ergenlik dönemine kadar, duyu, hayal ve düşünce dünyalarına hitap eden, öğretici ve eğlendirici yanlarının bulunduğu, estetik zevk aşıl原因an sözlü ve yazılı edebi eserler olarak açıklamaktadır.

Tanımlarda da anlaşılacağı üzere çocuk edebiyatı; kaynağını çocuklardan alan, uzman kişiler tarafından çocuğun duyu ve düşünce dünyası gözetilerek kaleme alınan, çocuğun dil gelişimine ve anlama kapasitesine uygun, gerçek yaşamı dilsel ve görsel öğelerle estetiksel bir şekilde sunan, onların duyu ve düşünce dünyasında izlenimler bırakan, sanatsal içerikte sözlü veya yazılı ürünlerin geneline verilen yapıtlar olarak ifade edilebilir.

Çocuk edebiyatı içerisinde yer alan bu sözlü ve yazılı eserler çocuğun dünyasını anlayabilme imkânı sağlayabilir. Bu açıdan çocuğu yansıtabilecek, onu geliştirip, estetik ve edebi zevkleri verebilecek metinlere ihtiyaç vardır. Yazılı ve sözlü edebiyat ürünleri içerisinde çocuğun doğduğu zamandan ölene kadarki

süreçte sürekli olarak dinlediği ya da okumuş olduğu sözlü edebiyat ürünü olan masal türü bu ihtiyacı kapatabilecek metinler arasında yer almaktadır.

Çocuk Edebiyatında Masallar

Çocuk edebiyatı; çocuğun kendini, çevresini ve dünyasını keşfetmek için yardımcı bir kaynaktır. Edebiyat vasıtası ile çocuk başkalarının ilginç hayatından kesitler öğrenir, onların yaşadıklarından, alışkanlıklarından, düşünce yapılarını keşfedip kendi yaşantıları ile kıyaslayarak analiz yapmak çabasına girer. Bu edebiyat yapıtları sayesinde çocuklar hayatı ve sorunlarla başa çıkma yollarını öğrenirler. Bir çocuğun kendisini ve çevresini öğrenerek duruma göre hareket etmesini, kendini davranışlarını değiştirmesine olanak sağladığı için çocuk edebiyatını rehber kaynak olarak görmek mümkündür (Oğuzkan, 2013, s. 6-7).

Çocuk edebiyatını oluşturabilmek için de edebi metinleri araç olarak kullanarak onlardan faydalanmak gerekir. Çocuğun gelişiminde faydalı olacak, nitelikli çocuk edebiyatı eserleri oluşturmak için halk edebiyatı içerisindeki temel ve milli kaynaklara yönelmek daha doğru olmaktadır. Çünkü halk edebiyatının içerisinde çocuk edebiyatının değer kazanması, gelişmesi ve çeşitlenmesi için çok fazla kaynak bulunmaktadır.

Halk edebiyatı toplumun kültürünü, sosyal hayatını ve daha birçok çeşitli özelliklerini içerisinde barındırmaktadır. Bu kaynakların en başında da masallar gelmektedir. Çünkü masallar, her yaştaki çocukların beğenisini ve ilgisini çekebilecek, dünyasına ayrı bir yön verecek çok yönlü özelliklere sahiptir. Masallar sayesinde çocuklar düş dünyasından gerçek yaşama geçer ve gerçeği de hayal ile kıyaslayarak somutlaştırmaktadır (Aytaş ve Yalçın, 2005, s. 60). Aynı zamanda çocuğun dünyasında iyiliği, güzelliği, doğru olana yönelmeyi, iyi şeyleri hayatına alıp olumlu davranış olarak devam ettirmeyi ve hayal dünyasını zenginleştirerek ana dilinin inceliklerini ve zevkini hissettirmeyi sağlamaktadır (Özcan, 2008).

Yukarıda da belirtildiği gibi masallar; çocuğun hayal dünyasını, ahlakını, zihnini, estetik yönünü ve edebi zevklerini beslemekte ve geliştirmekte olduğu ifade edilebilir. Bu yönleriyle de masallar, çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde yer alan önemli kaynaklar arasında yer aldığı söylenebilir.

Masalların bizlere vermiş olduğu iletilerini, mesajlarını, imgelerini, kültürel değerler açısından incelemek ve çocuğun duygu ve düşünce dünyasına uygun olup olmadığını belirleyebilmek için araştırıp incelemek önemlidir. Sözlü edebiyat içerisinde yer alan masallar hakkında daha çok araştırma yapılması ve incelenmesi onun gelişmesine yardımcı olmaktadır. Arapça sözcük olan masallar; “mesel” yani “örnek, benzer öğretici söz” anlamında kullanılan bir kavram olarak ifade edilmektedir. “Habeşçe “mesl” Amranice “masla” ve İbranice “masal” dan Araplara da “mesel, masal” olarak yerleşmiş ve onlardan da Türk diline ve kültürüne geçmiştir (Elçin, 2001, s. 368).

Türk edebiyatında ve diğeri Türk soylu ülkelerde masal kavramının karşılığı olarak şu kelimeler geçmektedir: Türkiye Türkleri “masal”; Azeriler “nağıl”, Başkurtlar “ekiyet”; Kazaklar “şabur-şabıs”; Özbekler “ertek”; Türkmenler “erteki”; Kırgızlar “at çabu”; Tatarlar “ekiyat/akiyat”; Uygurlar “çöçek”; Kabardinler “şapıs”; Sahalar “olonho”; Altaylar “çörçök”; Tuvalar “ tool”; Hakaslar “nımah” kelimelerini kullanmışlardır (Güzel ve Torun, 2010).

İlk edebi ürünlerden biri olan masallar, geçmişten günümüze kadar toplumun kültürel özelliklerini kuşaktan kuşağa aktaran bir vasıta konumundadır. Bu özellikleri dikkate alındığında masalların çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olduğu ve zengin kaynaklar olduğu söylenebilir. Bundan dolayı her dönemde farklı kişiler tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmış olduğu görülmektedir.

TDK’nın (2018), Güncel Sözlüğü’nde masal: “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebi tür” olarak tanımlanmaktadır.

Kaya (2007) masalı, genellikle olaylarını hayal dünyasından alan, karakterleri insan olmasının yanında hayvan, olağanüstü varlıklardan da oluşabilen, dinleyenleri ya da okuyanları güldüren ve güldürürken de düşündüren, gerçeği hayallerle ve olağanüstü olaylarla birleştirerek veren mensur sözlü anlatım türleri olarak ifade etmektedir.

Boratav (2001, s. 2) mensur yazılardan oluşan, dini ve kültürel törelerden esinlenerek oluşan, söylenenleri ve yaşananları başkalarına kanıtlama zorunluluğu bulunmayan anlatı türleri olarak açıklamıştır.

Sakaoğlu ise (2015) sözlü anlatı türleri içerisinde yer alan, kahramanlarını insanlar, hayvanlar ve olağanüstü varlıklardan meydana gelen, gerçekten uzak, yaşanması mümkün olmayan olaylardan olmasına rağmen yediden yetmişe herkesin ilgi ile dinlediği ve okuduğu edebiyat ürünleri olarak anlatmaktadır.

Güzel ve Torun (2010, s. 168) gerçek yaşam ile olağanüstü yaşamı birbirine harmanlayan, zamanının net bir şekilde belirtilmediği, insanların olağanüstü varlıklarla mücadele halinde olduğu, hayvanlara ya da hayvan dışı varlıklara insan özelliklerinin verildiği, bilinmeyen mekânlar içerisindeki olayların yer aldığı ürünler olarak ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki tanımlardan hareketle masalların gerçeküstü varlık ve olayların olduğu ve hayal ürünleri ile oluştuğu; yer, zaman, mekân üçlüsünün genelde bilinmediği, belirli kişilerle sınırlı kalınmadığı, söyleyeni belli olmayan kişilerce, yazılı olmayan dönemde meydana gelmiş kültür aktarıcısı bir halk edebiyatı türü olarak kabul edilmektedir.

Çok eski bir geleneğe sahip olan ve anonim olan masalların sistemli bir şekilde araştırılması 19.yüzyılda başlamıştır. Wilhelm Grimm masalların kökenini araştıran ilk kişidir. Grimm Mitolojik okul kurarak masallar hakkında araştırmalar yapmış ve bu işin öncüsü olmuştur. Fakat bazı araştırmacılar ise Avrupa masalların kökeninin Hindistan'da olduğunu, bu yerin masalların merkezi konumunda olduğunu ileri sürmüşlerdir (Aytekin, 2016). Masalın nereden geldiği konusunda Sakaoğlu (2015, s. 9), kaynağını belirli bir bölgeye, coğrafyaya bağlamamak gerektiği, ancak her masal tek başına incelendiğinde belirli bir kültüre ve coğrafyaya bağlanabileceğini anlatmaktadır.

Türk masalının kaynağına bakıldığında tam olarak nereden geldiğini ve nasıl oluştuğuna dair toplu bir çalışma yoktur. Geçmiş zamandan bu zamana kadar belli yazarlar Türk masalını oluştururken, onunla yakın ilişki içerisinde olan efsane, fıkra, tekerleme, latife gibi türlerden yararlanmışlardır. Fakat Türk masallarının tarihini en iyi şekilde oluşturmaya çalışan Boratav, en eski bilgileri Mevlana Celaleddin'in eserinde olduğunu ifade etmiştir (Boratav, 1992).

Bütün bunlardan hareketle masallar tek bir yere, ülkeye, topluma, kültüre ve millete atfedilemeyeceği; yapısı, şekli ve içerisinde barındırdığı kültürel değerler sayesinde çok fazla çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Hangi toplumun içerisinde doğup geliştirse o toplumun yapısına ve kültürüne göre şekillenmesi masalın çeşitli özelliklere sahip olmasına sebep olmuştur.

Masalların Özellikleri

Masalları daha fazla bilgi vermesi bakımından çok yönlü olarak incelemek gerekir. Çünkü masallar, giriş kısmında yer alan tekerlemeleriyle, eğitici olmasıyla; yer, zaman ve mekânın farklı olmasıyla, dil ve üslup özellikleriyle, konusuyla, çocuğa kazandırdığı maddi-manevi değerleriyle, olay örgüsüyle ve içerisinde var olan karakterleriyle bir bütünlük oluşturmaktadır.

Propp (1985) masalları şekil yönüyle incelemiş ve genellikle mensur bir yapıdan oluştuğunu fakat bunun yanında yer yer manzum parçalara da rastlandığını ifade etmiştir. Masalların içerisindeki zamanın belirsiz bir şekilde olduğunu, mekânların ise çeşitlilik gösterdiğini, olay örgülerinde neden-sonuç ilişkisi aranmadığını ve olaylar içerisinde tezatlıklar bulunabildiğini belirtmiştir.

Karakterler genelde akıllı, eğitici ve iyi özelliklerde olması masalın özellikleri içerisinde yer almaktadır. Ayrıca masal kahramanlarının adı, cinsiyeti, durumu, yaşı, dış görünümü gibi nitelikleri değişebilmektedir, fakat kişilerin yaptığı eylemlerin temel yapısı ve işlevleri değişmemektedir (Propp, 1985, s. 91). Masallardaki karakterler çoğunlukla çok güçlü, baskın ve olağanüstü güçlere sahip olmasına karşın bazen de halkın içerisinde belirli özelliklere sahip karakterler de yer almaktadır. Bunların yanında insan dışı yaratıklar, hayvanlar da masallarda karakter olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Masallarda zaman ifadesi olarak genellikle –mış’lı geçmiş zaman ifadesinin kullanıldığı görülmektedir fakat yer yer -di’li zaman ifadesi, gelecek, geniş ve şimdiki zaman, dilek ve istek kiplerinin de kullanıldığı görülmektedir. Dil ve üslup bakımından oldukça zengin olan masalların içerisinde deyimler, ikilemeler, atasözleri ve pekiştirmeler çok fazla kullanılmaktadır. Bunun yanında benzetme, kinaye, tasvir ve mecaz gibi birçok söz sanatları da mevcuttur. Aynı zamanda sembolik anlatımlar ve devrik yapıdaki cümleler masallarda sıkça yer almaktadır

(Ünal, 2015). Bunlara bakıldığında masalların çocuğun dil gelişimini ve kelime hazinesini geliştirme açısından faydalı olduğu ifade edilebilir.

Masalların kendine özgü formelleri bulunmaktadır. Genellikle giriş formelleri, geçiş formelleri ve bitiş formelleri şeklinde gruplandırılmaktadır (Sakaoğlu, 2012, s. 246-265). Formeller uzun masalları kısaltmak, okuyucunun dikkatini çekmek gibi işleve sahip olduğu için çok fazla uzun tutulmamaktadır. Bu formeller masalda yer alan mekânları, olayları ve karakterleri değiştirmek için kullanılmaktadır (Türkan, 2010). Bazen bu formellerin içerisinde tekerlemeler de girmektedir. Tekerlemeler anlamsız kelimelerin bir araya getirilmesi ile oluşsa da masalların olmazsa olmazı konumundadır. Masala girişte çocuğun dikkatini çekerek ilgi ile dinlemesini, anadilinin zenginliğini, hayal dünyasına girmeyi ve kolay ezberlenmeyi sağladığı için tekerlemeler, masallar ve çocuklar için vazgeçilmezdir.

Ünal'a (2015) göre masalların anlatılış biçimleri ortaya çıktıkları ülkelere, yerlere ve hatta ağızdan ağıza söyleyiş çeşitliliği göstermektedir. Masalın anlatıcısının söyleyiş biçimi, çevre ve kültür özellikleri, yöreye ait şive ve lehçe özellikleri masalın anlatımına farklılık katmaktadır. Masal anlatan kişilere "masal ninesi, masal anası" gibi isimler verilmektedir

Masalların eğitici yönünü incelendiğinde toplumun kültürünü, yaşayışını, örf ve adetlerini yansıtan bir işlevi bulunmaktadır. Bunu yansıtırken aynı zamanda okuyucu ile arasında bağ kurmakta, geçmiş ile geleceği birbirine bağlamaktadır. Bu sayede toplum içerisinde çok çabuk kabul görmekte ve gelecek nesillere aktarılmasını kolaylaştırmaktadır. İçerisinde barındırdığı çeşitli özellikleri sayesinde masallar çocukta dilsel, ahlaksal, kültürel ve sosyal yapıların temelini oluşturmaktadır (Eker, 2010).

Kısacası masalların genel özellikleri; çoğunlukla mensur parçalarda oluşan, anlatıcısı belli olmayan, olağanüstü olayların ve varlıkların olduğu, yerin ve zamanın tam olarak belirtilmediği, kişi karakterlerinin yanında hayvan karakterlerinde yer aldığı, dilsel öğeler ve kültürel yapısı bakımından çeşitlilik gösteren, çocuğun hayal dünyasının yanında anadilinin zenginliğini de öğreten, toplumun kültürel yapısını gelecek nesillere aktaran halk edebiyatı ürünleridir. Fakat masalların bu kadar çok özelliklerinin bulunması ve içerik açısından zengin

olması birçok araştırmacıyı sınıflandırma yapma düşüncesine sevk etmiştir. Bu düşünce ile beraber birçok uzman masalları çeşitlendirmiş ve sınıflandırmıştır.

Masalların Sınıflandırılması-Masal Çeşitleri

Kaynaklar içerisinde masallar çok farklı şekillerde araştırılıp incelenmiştir. Bunun sebebi masallarla ilgili çalışma yapanların kişilerin farklı bakış açılarına sahip olması ya da çalışma yöntemlerinden kaynaklanan durum olabilmektedir. Net bir ayırım yapılamayacağı için tek bir kaynağın kesin olarak doğru olduğu sonucuna varılamamaktadır.

Geçmişe bakıldığında masal konularının araştırılması 140 yıl öncesine kadar dayanmaktadır. Fakat ilk zamanlarda yapılan çalışmalar sınıflandırma, tasnif etmeden ziyade masalların kolaylıkla okunması için ele alınmıştır. Bu konuda J. G. Von Hahn'ın (1864) yılında “Griechischeund Albanesische Märchen” adlı eserinde ilk sınıflama teşebbüsünü yaptığı düşünülmektedir. Danimarkalı bir başka araştırmacı H. F. Fielber ise masal başlıklarına veya Grimm Kardeşlerin verdiği numaralara göre bir sınıflandırma yapmıştır. İngiliz araştırmacı Joseph Jacobs'un 1891'de yaptığı çalışması önemli sayılabilecek niteliktedir (Sakaoğlu, 2015, s. 10).

Propp'un (1987) “Masalların Yapısı ve İncelenmesi” adlı eserinde masalın belirli ve kurallı ölçütler dâhilinde incelenmesi gerektiğini ifade etmiş ve masal araştırması yapanlar kişilere kolaylık sağlamanın açısından sınıflamalarını eserinde vermiştir. Propp masalların çok fazla çeşidinin olmasından dolayı bütün olarak ele almak yerine gruplara ayrılarak incelenmesi gerektiğini söylemiştir.

Propp, masalları en iyi şekilde sınıflandırıldığını ifade ettiği Finlandiyalı Antti Aarne, masalların konularını ‘tip’ olarak adlandırmış ve bu tiplere uygun birer numara vererek sınıflandırma yapmıştır. Aarne'in bu önemli sınıflandırması masalların açıklanmasını ve ayırmasını kolaylaştırmıştır (Sakaoğlu, 2015, s. 11).

Aarne'in sınıflandırması ise şu şekildedir:

I.Hayvanları Konu Alan Masallar

II. Asıl Masallar

- Sihir Masalları
- Efsane Tarzındaki Masallar

- Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar
- Aptal Dev Masalları

III. Fıkralar

W. Eberhard ile Pertev Naili Boratav (1947) Türk masallarını sınıflandırma konusunda ilk çalışmalarını yapmışlardır. Typen Türkischer Volksmarchen adlı eserde 378 Türk masal tipi 23 ayrı konu üzerine kurulmuştur (Karadağ, 1996, s. 276). “Motif Kataloğu Taslağı” alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

- A.Hayvan masalları (22 tip),
- B.Hayvan ve insanın beraber rol aldıkları masallar (11 tip),
- C.Masal kahramanına bir ruhun veya bir hayvanın yardım ettiği masallar (49 tip),
- D.Tabiatüstü bir ruh veya bir hayvanla evlenme konusunu işleyen masallar (27 tip),
- E.İyi bir ruhla veya evliyalarla birlikte yaşamayı konu alan masallar (13 tip),
- F.İnsanların kaderinin önceden yazıldığını ve değişmeyeceği konusunu işleyen masallar (20 tip),
- G. Rüyaları konu alan masallar (3 tip),
- H. Kötü ruhlarla birlikte yaşamayı işleyen masallar (23 tip),
- İ. Sihirbazları konu alan masallar (16 tip),
- J. Genç kızın sevgili bulmasını konu edinen masallar (12 tip),
- K. Erkek kahramanın sevgili bulmasını konu alan masallar (25 tip),
- L. Fakir kızın zengin bir erkekle evlenmesini konu alan masallar (16 tip),
- M. Kıskançlık ve iftira konusunu işleyen masallar (17 tip),
- N. Hor görülen kocaların kahraman olduğu masallar (3 tip),
- O. Zina ve baştan çıkarmayı konu alan masallar (22 tip),
- P. Acayip olaylar ve acayip icraatı konu alan masallar (8 tip),
- Q. Acayip davaları konu alan masallar (13 tip),
- R. Realist masallar (9 tip),
- S. Acayip tesadüfleri konu olarak işleyen masallar (6 tip),
- T. Komik olayları konu alan masallar (6 tip),
- U. Aptal ve tembel kadın veya erkekleri konu alan masallar (16 tip),

- V. Hırsızlık ve dedektiflik konularını işleyen masallar (11 tip),
- W. Akıllı, hilekâr veya cimri kahramanları konu alan masallar (29 tip) (Günay, 1975).

Warren S. Walker ile Ahmet Edip Uysal'ın (1966) hazırladıkları “Tales Alive Turkey” adlı eserlerinde de, Türk masallarını:

- Tabiatüstü masallar
- Şaşırtıcı ve hünerli sonuçlara sahip masallar
- Gülmece masalları
- Ahlaki masallar
- Köroğlu
- Din görevlilerinin hatalarını konu alan masallar
- Fıkralar

olarak yedi temel başlıklar altında sınıflandırmışlardır.

Masallar, Milletlerarası Masal Kataloğu'nda (Aytekin, 2016, s. 117-118) ise şu sınıflara ayrılmıştır:

- Halk Masalları
 - Hayvan Masalları
 - Olağanüstü ve Gerçekçi Masallar
 - Güldürücü Masallar
 - Zincirleme Masallar
- Edebi Masallar

Aarne'ın, W. Eberhard'ın, Pertev Naili Boratav'ın, Warren S. Walker ve Ahmet Edip Uysal'ın hazırlamış oldukları bu sınıflama masalların daha kolay anlaşılmasını ve belirlenmesini sağlamaktadır. Fakat bütün bu çalışmaların içerisinde A. Aarne ile W. Eberhard - P. N. Boratav'ın yaptıkları sınıflamaların en dikkate değer olanları ve en çok kullanılanları olduğu ifade edilebilir. Masal kahramanlarını bu sınıflamalar sayesinde belirli bir kategoriye koymak kolaylaşmaktadır. Masal, içerisinde Türk kültür ve öğelerini taşıyan, onları okuyucuya aşılabilen, toplumun değerlerini yansıtabilecek ve okuyucunun empati yapabileceği karakterler (tipler) üzerine kurulması gerekmektedir. Türk edebiyatı eserleri içerisinde de bunu yansıtabilecek olan tiplerden bir tanesi de

Keloğlan'dır. Keloğlan Türk toplumunun kendi içerisinde oluşturduğu masal kahramanı olması bakımından önemlidir. Yukarıdaki sınıflandırmalar içerisinde de Keloğlan masalları gerçekçi masallar arasında yer almaktadır.

Masal Tipi Olarak “Keloğlan” ve Özellikleri

Sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinde gerçekçi ya da hayal ürünü eserler, insanlar ya da olağanüstü varlıklar sayesinde bir bütünlük oluşturur. Bu insanlar ya da olağanüstü varlıklar eserde “tip” ya da “karakter” terimleri ile ifade edilmektedir.

Genel olarak TDK (2018) Türkçe Sözlüğü'nde tipi, benzer olan bütün canlıların veya varlıkların çoğu özelliklerini içerisinde barındıran, kendisine has davranışları olmayan, belirli bir ülkenin, toplumun veya zümrenin temsilcisi niteliği taşıyan kişiler olarak tanımlanmaktadır.

Türk edebiyatında da Kaplan (1985) “Tip Tahlilleri” adlı eserinde tipi ilk çağlardan bu yana eserlerde yer alan yegâne olan ‘şahsiyet’ten farklı olarak, karakterleri aynı, basit ve tek karakterli kişiler olarak ifade etmektedir. Kaplan’ın bu açıklamaları sosyal bilimler alanında tip kavramını ifade etmede çok sık kullanılmaktadır.

Tip kavramı, var olduğu ve yaşadığı bölgenin ortak özelliklerini taşıdığı müddetçe uzun yıllar yayılma ve kabul edilme imkânına kavuşmaktadır. Çünkü bu taşıdığı ortak özellikler ona insanlar tarafından verilmiştir bu sayede de kalıcılık ve ebedilik kazanma şansı yakalamaktadır. Halkın istediği kılığa bürünen tip; onların adeta aklı, zekâsı, gözü, kulağı, sesi, hissiyatı ve yargı gücü olma görevini yerine getirmektedir (Yılmaz, Yakar ve Arslan, 2016). Bu sebeple masallardaki hiçbir tip, ferdi bir karakter olarak ele alınamamaktadır. Tipin varoluş şekli ve yapısı yaşadığı toplumdaki insanların ortak davranışlarına göre şekillenmektedir. Yaşadığı toplumda değişim ve gelişmeler olsa bile hiçbir zaman tipin belirgin vasıfları kaybolmamaktadır. Toplum, var ettiği tipe her zaman sahip çıkmakta ve onu zamanın şartlarına göre şekillendirebilmektedir.

Sözlü ve yazılı edebiyat türlerinden olan masalarda hayatın çeşitli tabakalarından tipler mevcuttur. Masalın kurgu yapısı günlük yaşamda rastlayabileceğimiz tipler olabileceği gibi devler, periler, cinler, cadılar adında olağanüstü varlıklardan meydana gelen tipler de olabilmektedir. Bilkan (2005)

masallarla ilgili olarak geçmişten bugüne kadar Türk masal anlatı geleneğinde masal kahramanlarının adından, dininden ve ırkından söz edilmemekte olduğunu, masalların daha kolay hatırlanması ve akılda daha iyi tutulabilmesi için, masal anlatıcısı tarafından kahramanlara isim verildiğini ya da masal kahramanı yaptığı meslek veya kahramanın tipi ile ilgili bir lakapla adlandırıldığını ifade etmektedir.

Masal kahramanları basit, sıradan ve silik kişiler olarak var olmamaktadır. Çünkü masal kahramanları içinde bulunduğu toplumun kültürünü, değer yargılarını aktaran ve sembolize eden tipler olarak görülmektedir. Bu yüzden masallara bakıldığında da masal kahramanları en ince ayrıntısına kadar tasvir edilmemektedir. Bunun sebebi ise dinleyicinin hayal gücüne bağlı olarak zihninde tamamlanması istenmesindedir. Masalı diğer türlerden ayıran, en güzel ve en ilgi çekici yapan kısmı da hem anlatıcının hem de dinleyicinin zihninde yeniden tasarlanma içerisinde olmasıdır (Bayraktar, 2014).

Türk masal anlatı geleneğinde masal kahramanları içerisinde yer alan Keloğlan masalları, gerek tek başına bir tip olarak varlığını devam ettirmede gerekse Türk toplumunun kültürünü ve değer yargılarını içerisinde barındırmasından dolayı Türk masallarında ve sözlü anlatı türleri içinde oldukça önemli bir konumda yer almaktadır (Kızıldağ ve Brecht, 2016).

Yukarıda belirtildiği gibi halkın istediği şekillerle oluşturulan tipler, zamanın şartlarına göre ayak uydurmakta ve geçerliliğini devam ettirmektedir. Bu açıdan da Keloğlan tipi Anadolu ve Türk dünyası coğrafyalarında halkın ortak değerleri ve yaşayış biçimiyle var olduğu için uzun yıllardır bu karakterini devam ettirmektedir. Bu yüzden Keloğlan, oluşturulduğu zamandan bu yana nesilden nesile aktarılan ve hiçbir zaman değerini yitirmeyen bir masal tipi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir masal tipi olarak Keloğlan'ın özelliklerine bakıldığında kelliği, fakirliği ve tek başına olması yüzünden herkes tarafından hor görülüp reddedilmesine rağmen, her seferinde bütün zorlukların üstesinden geldiği için diğer masal kahramanlarından ayrılmaktadır. Keloğlan; tembel, beceriksiz bir masal kahramanı gibi görünmesine rağmen cesareti, çocuksu saflığı, pratik zekâsı, mertliği, yardımseverliği, dürüstlüğü, cömertliği ve kurnazlığıyla masal sonunda mutluluğa kavuşmaktadır (Duran, 2012; Tezel, 2013).

Masalların çoğunda da Keloğlan, belirli bir mesleğe sahip değildir. Genellikle para kazanmak için eşiği ile birlikte yollara düşmektedir. Para kazanmak için çıktığı bu yolda her defasında Keloğlan'ın başına bir musibet gelmektedir fakat hepsinde de zorlukların üstesinden gelmeyi başarmaktadır. Keloğlan'ın kıvrak zekâsı sayesinde her zorluğun üstesinden gelmesi Türk toplumunun bir temsilcisi niteliğinde olduğu düşünülebilir.

Keloğlan karakteri sadece bir masal kahramanından ibaret gibi görünmesine rağmen o kadar canlı ve gerekçi bir yapısı vardır ki gerçek hayattan alınmış hissi vermektedir. Yoksul ve fakir bir kadıncağzın oğlu olan Keloğlan, halinden, hareketlerinden, tavırlarından, keskin zekâsından, akla gelmeyecek kurnazlıkları ve hileleri ile karşısındaki kötü niyetli insanları alt etmekte ve cezalandırmaktadır. Her zaman ezilenin yanında, adaletli ve hakkaniyeti savunarak zor durumda olanlara yardım etmektedir (Günay, 1992; Tezel, 2013).

Keloğlan tipi için Macar I. Kunos, “*Başına işkembe geçirmiş Keloğlan, Türk halk masallarının karakteristik bir tipidir.*” şeklinde bir açıklama yapmıştır. Fakat Keloğlan masallarını derleyen ve bu tip üzerinde çalışmalar yapmış olan Tahir Alangu ise Kunos'un açıklamalarına karşı çıkararak Keloğlan masallarının sadece Türk kültürüne has olduğunu ifade etmenin yanlış bir yaklaşım olacağını savunmuştur. Bunun yerine Keloğlan masal kahramanın bazı çizgi ve nitelikleri yönünden bize özgü olduğunu, bizde sevilmiş ve farklı şekillere bürünmüş olduğunu ifade etmektedir (Alangu, 1983). Meriç Harmancı'da aynı şekilde Alangu'yu destekler nitelikte bir Kırgız masalı olan Çınıbek'in tipinin de Keloğlan masalı olduğunu bu tipin mitik sembolizmin bir simge olduğunu ve bu kadar zengin bir masal tipinin sadece tek bir ulusa ait olduğunu söylemenin doğru kabul edilmeyeceğini dile getirmiştir (Harmancı, 2012).

Alangu ve Harmancı'nın görüşleri doğrultusunda farklı kültürler içerisinde benzer masal kahramanları, unsurları, varlıkları ve yaratmalarının var olabileceği fikri söylenebilir. Farklı ulusların içerisinde benzerliklerin olması eski zamanlarda sözlü türlerinin ticaret, göç ve savaş gibi sebeplerden dolayı bir coğrafyadan başka coğrafyalara yayılmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle masal türündeki tipler, motifler ve temaların büyük çoğunluğu tek bir yere özgü ve milli sayılmayacak kadar yayılış göstermiştir (Buch, 2003).

Anadolu sahasının dışında Batı Avrupa, Orta Asya, İran, Arap ülkeleri, Rus ve Kafkasya masallarında da Keloğlan karakterinin karşımıza çıkması kültürler arası bir etkileşimin olduğunun göstergesidir. Masalarda benzerliklerin aynı olmasının yanında adlar, görünüşler ve kişilikler farklı olabilmektedir. Anadolu ve çevre bölgelerinde Keloğlan adıyla anılan bu tip, Azerbaycan'da Keçel, Keçel Memed ya da Keçel Yeğen, Türkmenistan'da Kelce Batır, Kazakistan'da Taşza Bala, Altay bölgesinde Tas, Tastarakay, Kerkük'de Keçeloğlan, Kırım'da Tazoğlan, İran'da Keçel, Gürcistan bölgesinde ise Kel Kafalı Kaz Çobanı olarak adlandırılmaktadır (Şimşek, 2007).

Türk anlatı geleneği türleri içerisinde Keloğlan tipine sadece masal türünde değil diğer türlerin içerisinde rastlamak mümkündür. Fıkralarda, halk hikâyelerinde, destanlarda, halk türkülerinde, atasözlerinde, efsanelerde, Karagöz ve ortaoyununda Keloğlan tipinin olması ve olay örgüsü içerisinde yer aldığı görülmektedir (Alangu, 1983).

Şimşek'de (2007) Keloğlan ile ilgili olarak, Türk toplumunun genel temsilcileri arasında yer aldığını, kıvrak ve pratik zekâsı ile toplumun nasıl olması gerektiği konusunda yönlendirmelerde bulunan, genel olarak ideal insan tipini veren kişi olduğunu söylemektedir. Mecazi anlamda; Keloğlan gerçekleşmesi ve ulaşılması zor olan işleri azmini, aklını, şansını, zekâsını ve saflığını kullanarak büyük zaferler elde etmesi Türk toplumunun yapısını simgeler nitelikte olduğunu ifade etmektedir. Bununla beraber toplumun eksiklerini, yanlışlarını, farklı ve güzel yönlerini görme yeteneğine sahip bir kişi olduğunu açıklamaktadır.

Keloğlan akli ve kıvrak zekâsı ile olay örgülerinde hem okuyan hem de dinleyen çocuğun zihninde yeni hayaller oluşturmaktadır. Bunun yanında aldatıcı, akıcı ve humorlu dil oyunlarını kullanarak çocuğun dil gelişimine destek olmakta ve çocuğun ana dilindeki temel dinamiklerini oluşturmada kolaylık sağlamaktadır (Özcan, 2013).

Yukarıda belirtildiği gibi, Türk masal anlatı geleneği içerisinde yer alan Keloğlan, Türk insanının zekâ gücünü, azmini, çabasını, yeteneğini temsil eden masal kahramanıdır denilebilir. Keloğlan aklını, başarısını, çalışkanlığını, zekâsını, dürüstlüğünü, umudunu kaybetmeyişi, cömertliğini, yardımseverliğini kullanarak Türk halkının temsilcisi olabilecek niteliktedir. Türk kültürünü ve

toplumsal değerlerini yansıtması açısından da genç nesillere toplumsal değerleri aşılayabilecek bir masal karakteri olarak görülebilir.

Değerler

Değer kavramı eğitimden davranış bilimine, sosyolojiden felsefeye, ekonomiden iktisada, matematikten dini bilimlere kadar birçok alanda kullanılmıştır. Bu yüzden değer kavramını tek bir alana atfetmek doğru değildir, çünkü geçmişten günümüze kadar insanlığın varoluşunun temelindeki alanlara kaynaklık etmiş yaşamımızın çok farklı yönlerinde yardımcı olmuştur.

Kişinin hem bireysel hem de toplum içerisindeki statüsünü oluşturması ve geliştirmesi açısından büyük bir öneme sahiptir (Emer, 2014). Değerler evren üzerindeki yerimizi, gerçeği bulma çabamızı, güzellik ve çirkinlik gibi estetik görüşlerimizi ve daha birçok yaşam olanaklarımızı da içine almaktadır (Gündüz, 2005).

Bu sebeple “değer” kelimesinin çok çeşitli tanımları yapılmıştır.

TDK Türkçe Sözlük’te (2011) değer kavramı, bir nesnenin veya varlığın önemini arz etmeye yarayan, somut olmayan, bir şeye hak ettiğini verme, bilimsel açıdan, ekonomik açıdan ve de kültürel açıdan değerlerini içine alan ögeler bütünü olarak tanımlanmaktadır.

Alan yazında değerlerin tanımları da mevcuttur.

Oğuzkan (1981) değeri, bir kişinin karşılaştığı farklı durumlar karşısında göstermiş olduğu devamlı olan davranışlarına yön veren kalıcı inançlar sistemi olarak tanımlamıştır. Değerler oluşurken topluma ait olan gelenek, adet, görenek ve örfleri de içerisinde barındırmaktadır. Fakat zamanın getirdiği yenilikler ve gelişmeler değerlerin yapılarında değişmeye yol açmaktadır.

Kızılcılık ve Erdem (1994) de bir ülkenin, topluluğun ya da zümrenin kendi hayatlarını, birliklerini ve alışkanlıklarını devam ettirmek için doğru ve geçerli olduklarını düşündükleri temel ahlaki yapılar ve inançlar sistemi olduğunu ifade etmektedir. Bunun devamında Güngör (2000) ise herhangi bir şeyin istenilmesi ve istenilmemesi durumları içeren bir sistem olarak açıklamıştır.

Buraya kadarki tanımlar gözden geçirildiğinde değerlerin genel olarak bir topluluğun ya da milletin hayatlarını düzenli ve doğru bir şekilde devam

ettirebilmeleri için kendi aralarında oluşturmuş oldukları amaç ve idealleri ile hareket eden ve kültürel kodları içinde barındıran ahlaki ilkeler ve inançlar bütünü olarak adlandırılabilir.

Sosyal bilimler alanında da çok fazla değerin tanımı yapılmıştır. İmamoğlu, Karakitapoğlu ve Aygün'ün (1999) yapmış olduğu tanım şu şekildedir:

Toplumun ya da bireyin davranışlarını yönlendirmede ve belirlemede yeni bir davranış kazandırma, kendilerini ve toplumu değerlendirmeye alırken oluşturmuş oldukları ölçütler; istenilen ve arzu edilen amaçları ve yaşam tarzlarını ifade eden, bireylerin ve toplumun doğru karar vermesinde yardımcı olan ilkeler olarak ifade etmişlerdir. Onlara göre ahlak, kültür, fikirler, yaşam tarzları, tutumlar ve inanış biçimleri değerleri belirlemede etkileyici faktörler arasında yer almaktadır.

Bolay'a (2007) göre değer, ilgi ve ihtiyaçlar doğrultusunda oluşturulan, arzu edilen şeyler ve olması gerekenler olarak tanımlanmaktadır. Değeri eylem odaklı ve ideallere yönelik bulunduğunu, kişilerin yaşam kaynağı var olma sebebi olarak gördüğünü belirtmiştir.

Sosyal bilimler alanındaki tanımlar bakıldığında, değerin genellikle insanın davranışlarını şekillendirmede ve yaşadığı toplum içerisindeki yargılarını oluşturmada kullandığı inançlar, toplumun kabul gördüğü ihtiyaçlar ve arzu ettiği şeyler, olarak ifade edilebilir.

Son yıllarda değer kavramı sosyal bilimler ve eğitim bilimlerinde oldukça geniş yer bulmuş ve üzerinde araştırma yapılmaya başlanmıştır. Çünkü teknolojinin gelişmesi, dünyanın sürekli değişmesi, gelişmesi ve bunun sonucunda da insanların bunlara ayak uydurma çabası ve davranışlarını buna göre şekillendirmesi değer kavramının önemini daha da belirgin hale getirmiştir. Bu alanda çalışan araştırmacılar ise değerlerin genel olarak özelliklerini açıklamaya çalışmışlardır.

Yılmaz (2006) değerlerin sahip olduğu temel özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- Her insanın sahip olduğu değerler vardır. Her insan bazı değerlere sahiptir; bazıları kötü değerleri kişiliğinde barındırır.

- Değerler kalıtım yoluyla değil çevresel etkilerle şekillenir. Aileden ve okullarda eğitimle öğrenilir.
- Değerler buldukları ortamlarda bizzat kişiler tarafından yaşanarak, gözlemlenerek ve etkileri hissedilerek öğrenilir.
- Kazanılacak olan değer; kişi tarafından zihnen kabul edilmeli, kalben istenmeli ve bedenen davranış olarak gösterilmelidir.
- Değerler toplumlar ve kurumlar tarafından kabul edilmelerine ve reddedilmelerine göre biçimlenirler.
- Değerlerde iç ve dış tutarlılık gerekir. Hem değerlerin kendi arasında hem de söylenenler ve yapılanlar arasında bir tutarlılık olmak zorundadır.

Yılmaz kimi kişilerin kötü değerlerinin olduğunu, bu kötü değerlere sahip olan kişilerin kalıtsal olarak değil çevre etkileri ile oluştuğunu, yaşayarak öğrenildiği, toplumlar tarafından kabul edilen, kişinin yaptıklarının ve söylediklerinin arasında tutarlılık olması gerektiği üzerinde durmaktadır.

Schwartz ve Bilsky (1987) ise değerlerin öznel nitelik taşıdığını, inançlar sistemi ile bütünlük oluşturduğunu, kendi aralarında önem sırasına göre sıralandıklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda değerlerin bazı noktalarda evrensel olduğunu kişinin nereye giderse gitsin aynı davranışı sergilediğini, bazı bilimlerle ortak ilişki içerisinde olduğunu, kişilerin ve olayların değişiminde veya seçilmesinde yönlendirici etkiye sahip olduğunu açıklamışlardır.

Yukarıda Yılmaz, Schwartz ve Bilsky'nin ifade etmiş oldukları değerlerin özelliklerini kısaca anlatmak gerekirse, toplum tarafından tasdik veya reddedilen inançlar, duygular ve davranış biçimleri, kişinin yaparak ve yaşayarak öğrendiği, çevresindeki etki ile bunları sürdürdüğü, kendi içerisinde bir bütünlük olan ve öznel nitelik taşımayan toplumsal işlevlerin tümü değerleri yansıtmaktadır. Bu açıdan Yılmaz, Schwartz ve Bilsky değerlerin kişisel ve toplumsal boyutunu ele aldıkları görülmektedir.

Schwartz ve Bilsky'nin ifade ettikleri gibi değerler sürekli değişim gösteren yapılardır. Yaşanılan zamana, yere göre farklılık göstermektedir. Bu konuya vurgu yapan Abrams (2000) bir araştırma yapmış ve 1890 yılında anne ve babaların % 64'ü çocuklarının en önemli değerinin itaatkâr olduğu sonucuna ulaşırken, 1978 yılında bu değer % 17'ye düştüğünü gözlemlemiştir. Bunun

yanında özgürlük değeri yirminci yüzyıla kadar önem görmezken yirminci yüzyılın sonundan itibaren daha çok değer kazandığını ifade etmektedir (Koç, 2013; Emer, 2014).

Bireysel boyutunda kişilere önemli olanın neler olduğunu, neleri tercih etmesi gerektiğini ve ne şekilde yaşaması gerektiği konusunda oluşturulmuş olguları kapsamaktadır. Bu olguları ise çocukluktan başlayıp ömür boyu devam eden büyüklere saygılı olma, adil olma, temiz olma, vatansever olma, girişimci olma, düzenli olma gibi birçok değeri içermektedir. Bu ve bunun gibi birçok değer de insanın hayatını nasıl devam ettireceği konusunda rehberlik yapmaktadır (Akbaş, 2008).

İnsanların zihinsel süreçlerinde değerler bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor olarak üç boyutta meydana gelmektedir. Bilişsel yönünde insanlar değerlerinin neler olduğunu kavrayarak farkına varmayı sağlamaktadır. Duyuşsal yönden farkına varıp kavradığı değerler doğrultusunda doğruyu yanlışı, olumlu ve olumsuz ifadeleri ayırt etmeyi sağlar. Psiko-motor yönüne bakıldığında ise öğrendiği ve doğru olduğunun farkına vardığı değerleri davranışa dökmeyi sağlamaktadır.

Değerler, insana özgü olan bütün nitelikleri, etkinlikleri ve olanakları toplumun ve bireylerin yaşayışlarına uygun hale getirmeye yardımcı olur. Kişilerin doğru değerlendirme yapmasına, doğru düşüncelerine, doğru bilmelerine ve doğru eylem içinde olduğunu görebilmesinde öncülük etmektedir (Kuçuradi, 1995).

Toplumsal boyuttaki değerler ise toplum için en faydalı olanın, en doğru olanın ve en iyi olanın kabul edildiği davranışlar bütünüdür. Toplumun kültürel değerlerini belirleyip bunları bireylere aşılar. Değerler sayesinde toplumda sosyal hayat düzene girer ve insanlar arasındaki bağı artırır. İnsanlar arasında farklı fikir ve değer yargıları ortaya çıktığında çatışmalar meydana gelir. Bu çatışmaları ortadan kaldırmak için “barış, saygı, hoşgörü, uzlaşma” gibi değer yargılardan yararlanmak gerekmektedir (Aydın, 2010).

Gelenek, görenek, örf ve adetler gibi toplumsal değerler insanlar arasında paylaşılarak çoğalır, özellikle yapılan davranışlar kişiler arasında onaylanıp, takdir edilirse toplum daha sağlam bir temeller üzerine atılmış olur (Özgen, 2005).

Bireylerin oluşturduğu değerler halk arasında tutarlı ve akla uygun olduğu sürece topluma mal olarak zamanla toplumsal bir özellik olarak varlığını devam ettirir (Yeşil ve Aydın, 2007) .

Bütün bunlar doğrultusunda değerler, bireysel de olsa toplumsal da olsa birliği, bütünlüğü ve huzuru beraberinde getirmektedir. Değerlerin olması hayatın bir anlam kazanmasında etkili olur. Bireyde ve toplumda istendik olumlu davranışları geliştirir. Değerler toplumda belirli bir yaşam tarzı ve bilincin oluşmasını sağlar. Bireylerin, toplumların ve insanlığın var olması, gelişmesi ve yaşamını sürdürmesi için mutlaka değerlerin olması ve bunların nesilden nesile aktarılması gerekir. Bu bağlamda değerler yediden yetmişe kadar tüm insanların hayatını etkilemekte ve toplumun birliği, sağlam ilişkiler ve sağlıklı bireyler yetiştirme açısından önemli işlevlerinin olduğu görülmektedir.

Değerlerin İşlevleri

Değerlerin en önemli işlevi, toplum içerisinde bireyler arasında huzur, refah, mutluluk, birlik ve beraberlik sağlamaktır. Bu özellikler olmazsa kişiler arasında anlaşmazlıklar ve huzursuzluklar baş göstermeye başlar. Değerler, toplumu aynı noktada birleştirerek benzer duygu ve düşünceler ışığında karar almalarını ve buna göre hareket etmelerini sağlamaktadır.

Değerlerin belli bir düzen dâhilinde oluşturulması gerektiği ve bu düzenin içerisinde ödül ve cezanın yer alması gerektiğini savunan Fichter'e göre değerlere sahip olmayan bir toplum, bütün gücünü yitirmiş ve savunmasız kalmıştır. Çünkü bir toplumu güçlü kılan özelliği kendileri tarafından benimsenmiş ve devam ettirilen değerleridir. Eğer bu değerlerden yoksun kalırsa toplumun değerlendirme ölçütleri de var olmaz.

Fichter (1996) birey ve toplum için vazgeçilmez olan değerlerin işlevlerini şöyle belirtmiştir:

- Sosyal ilişkiler içerisinde kişilerin birbirlerinin gözünde hangi seviyede olduğunu ve nerede durması gerektiğini bilmesine yardımcı olan bir araç olarak kullanılır.

- Kişileri manevi kültürden çok maddi kültürün yararlı ve önemli boyutta olduğu düşüncesine odaklar. Bu maddi nesnelere kazanılması için çaba gösterildiği gerçeğini ortaya koymaktadır.
- Toplum tarafından kabul edilen ve onaylanan düşünce ve davranışların yapılmasına fırsat verir. Bu sayede toplumun onay verdiği yönlendirmelerle beraber doğru yolu bulur.
- Değerler kişilerin yetenekleri doğrultusunda sosyalleşmesini ve yaratıcı olmasını sağlar. Böylelikle bireyler beklentilerini ve yapılmasının gerekli olduğunu düşündükleri hedeflerin önemini kavramış olurlar.
- Değerler toplum içerisinde var olan kurallardan dolayı kişileri baskı altında tutmaktadır. Bu sayede bireyler onaylanmayan davranışları yapamaz ve sosyal hayat içerisinde utanç, suçluluk ifadelerini rahatlıkla kavrayabilir.
- Değerler toplum içinde ve kişiler arasında dayanışmayı ve yardımlaşmayı sağlama işlevlerinde bulunur. Toplumun var ettiği ortak değerler kişilerin sosyal dayanışmasını ve yardımlaşmasını sürekli kılar (Akt: Ulusoy ve Dilmaç, 2014).

Kısaca Fichter'in (1996) ifade etmiş olduğu değerlerin işlevleri anlatılacak olursa, değerler tek bir bireyi değil tüm toplumu içine alan zorluklarda dayanışma aracı olarak var olan, var olduğu milletin içerisindeki örf ve adetleri kişilere kolayca aşılabilen, doğru davranışlar olduğu sürece kişilerin bu davranışlarını yapması için cesaretlendiren, kişilerin davranışlarını ve düşüncelerini daha doğru yolda kullanmalarını sağlayabilen bir araç niteliğinde olduğunu ifade etmektedir.

Türkiye'deki çalışmalar incelendiğinde Gökçe, Afacan ve Çukurçayır'ın (1994) ortaya koymuş olduğu işlevler daha çok kabul edilmiştir.

Gökçe'de (1994) değerlerin işlevlerini şöyle açıklamıştır:

- Değerler, kişilerin bilinçli ve amaçlı olarak hareket etmesini sağlar. Değerler kişilerin ilgi ve istekleri için temel nokta görevi görmektedir.
- Değerler toplumun ortaya koyduğu kültür üzerine şekillenmiştir ve aynı zamanda kültürün şekillenmesinde de değerler etkili olmaktadır. Bu ilişki sayesinde de değerler, toplumun içerisinde var olan kültürün gelişmesine yardımcı olmaktadır.

- Değerler insanlar sayesinde ortaya çıkmıştır. İnsanlar bu değerleri üstlenerek sosyalleşme sürecini başlatmış olur. Kısaca, değerler kişinin bir vazgeçilmez bir parçası konumundadır.
- Değerler tek boyutlu değildir. Kişilerin hem duygusal hem de zihinsel yönlerini ifade eder. Bu değerler kişilerin belli amaçlarının olmasına neden olur bunlar da değerlerin işlevleri olarak adlandırılmaktadır (Akt: Özsoy, 2007).

Yapılmış olan bu çalışmalar neticesinde değerlerin işlevleri hem toplum hem de birey için vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Değerlerle birlikte bireyler kendine bir yol çizerek, toplumun kabul ettiği görüşler doğrultusunda davranışlarını sergilemektedir. Toplumla birlikte hareket ettiği için hem kişiler hem de gruplar arasında dayanışma, sevgi, saygı, huzur ve mutluluk beraberinde gelmektedir. Böylelikle de toplumsal bütünlük sağlanmış olur. Değerlerin bu bütünlüğünü devam ettirmesi için sınıflandırılması gerekmektedir.

Değerlerin Sınıflandırılması

İnsanların davranışlarını şekillendirmede, kişilerin olaylar ve durumlar karşısında nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda rehber konumunda olan değerlerin birçok şekli bulunmaktadır. Bu değerler; ahlaki değerler, estetik, dini değerler, sağlık, hazzı değerler, mantıksal değerler ve faydacı değerler olarak sıralanmaktadır. Bununla birlikte şekil olarak ise mutlak-görelî, olumlu-olumsuz ve nesnel-öznel olarak farklı biçimlerde ifade edilmiştir (Aydın ve Gürler, 2013).

Çalışmalarını kolaylaştırmak ve sağlam temellere oturtmak amacıyla birçok araştırmacı değerler üzerinde çalışmalar yapmışlar ve değerleri kendi içlerinde farklı şekillerde sınıflamışlardır. Bu sınıflandırmalar arasında en çok kabul görenleri Spranger, Rokeach ve Schwartz'ın hazırlamış olduğu değer sınıflandırmalarıdır (Kumbasar, 2011).

Spranger'in Değer Sınıflaması

Değerlerin sınıflamasında kabul edilen ve kullanılan sınıflama Alman psikolog Edward Spranger (1928) tarafından hazırlanmıştır. Bu sınıflamanın yanında psikoloji alanında ilk defa kullanılan değer testi olarak ifade edilmektedir.

Spranger'ın bu sınıflamasını Allont, Vernon ve Lindzey (1951) ölçeğe dönüştürerek kullanmışlardır. Spranger bu araştırmasında kişilerin karakterlerine ve şahsiyetlerine göre ayırmaya çalışmış ve bu ayırmanın altı temel değerde başlıklandırılacağını belirtmiştir. Bu yüzden değerleri altı grupta toplamıştır (Güngör, 2010, s. 84).

Tablo 1

Spranger'in Değer Sınıflaması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi fazları feda eder.

(Spranger, 1973; Akt: Akbaş, 2004, s. 30).

Bu değer sınıflaması ölçek haline getirildikten sonra yapılan araştırmalar neticesinde din görevlilerinin dini ve sosyal değerlerinin, tıp öğrencilerinin bilimsel değerlerinin, iş idaresi öğrencilerinin ekonomik değerlerinin ve sanatçıların ise estetik değerlerinin yüksek puanlara sahip olduğu görülmüştür. Bu araştırma sonuçları doğrultusunda sınıflamanın ne kadar doğru ve güvenilir olduğu konusunda kanıt olarak sunulmakta ve yorumlanmaktadır (Akt: Akbaş, 2004).

Tablo 1’de Spranger hazırlamış olduğu bu sınıflandırmada, bilimsel olarak gerçeğe, akla ve mantığa uygun olması gerektiği; ekonomik olarak uygun, kullanışlı ve yararlı olması gerektiği; estetik açıdan göze hitap eden, hoş ve güzel olması gerektiği; sosyal açıdan insani duyguları barındırması gerektirdiği; politik açıdan insan gücünün üstün ve güçlü olması gerektiği; dini açıdan ise dünyevi hazcılıktan vazgeçip bütüncül olması gerektiği üzerinde durmaktadır.

Rokeach’ın Değer Sınıflaması

Rokeach (1973) yılında yapmış olduğu çalışma sonucunda değerleri iki grupta sınıflandırmıştır. Değerlerin amaç ve araç olması gerektiği üzerinde duran Rokeach, bireylerin belirli bir amaç doğrultusunda hareket etmeleri ve bu amaçlarına ulaşabilmeleri için ise araca ihtiyacı olduklarını ifade etmiştir. Amaç değerlerin kişinin kendi istek ve zevkleri doğrultusunda olması ile beraber toplumsal ve evrensel de olabileceğini savunmaktadır. Araç değerlerin bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen ahlaki değerler olması ile beraber akli ve mantiki değerler de olabileceğini belirtmektedir (Bilgin, 1995; Akyol, 2010).

Tablo 2

M. Rokeach'ın Değer Sınıflaması

Amaç Değerler	Araç Değerler
Aile güvenliği	Bağımsız olma
Barış içinde dünya	Bağışlayıcı
Başarılı olma	Cesaretli
Bilgelik	Dürüst
Dini olgunluk	Entelektüel
Eşitlik	Geniş görüşlü
Gerçek dostluk	Hırslı
Güzellikler dünyası	İtaatkar
Heyecan verici bir yaşam	Kendini kontrol eden
İç huzur	Kibar
Kendine saygı	Kendine hakim
Mutluluk	Mantıklı
Gerçek dostluk	Neşeli
Özgürlük	Sevecen
Rahat bir yaşam	Sorumluk sahibi
Sosyal kabul	Temiz
Ulusal güvenlik	Yardımsaver
Zevk	Yaratıcı olma

(Akt: Akbaş, 2004, s. 57).

Tablo 2'de Rokeach'ın değer sınıflamasında amaç ve araç olarak iki temel değerden söz edilmektedir. Amaç değerlere ulaşabilmek için temel nokta araç değerlerde yer alan davranış biçimlerini ve çeşitlerini yerine getirmekten geçmektedir. Örneğin, başarılı olabilmek için cesaret etmek, eşitlik için geniş görüşlü olmak, barış içinde bir dünya için bağışlayıcı olmak, rahat bir yaşam için sorumluluk sahibi olmak, iç huzur için kibar olmak gerekmektedir. Ahlak

felsefesinde yapılan bir sınıflamaya göre de özsel ve araç değerler olarak ayrılmış ve bu özsel değerlerin yerine başka bir şey getirilemeyeceği ifade edilmiştir. Bu görüşe göre özsel değerlerin her zaman araç konumunda olan değerlerden daha üstün olduğunu belirtmiştir.

Schwartz'ın Değer Sınıflaması

Schwartz'ın değer sınıflamasına Kağıtçıbaşı ve Kuşdil'in (2000) yılında yapmış oldukları çalışmalarında rastlanmaktadır. Kağıtçıbaşı ve Kuşdil'in çalışması incelendiğinde Schwartz değerleri on grupta sınıflandırmıştır. Değer gruplarını ve bu gruplara ait yetiler ve kaynaklar belirtilmiştir. Aynı zamanda değerleri hem bireysel hem de kültürel olmak üzere iki ana düzeyde ifade etmiştir. Kişisel yani bireysel düzeydeki değerlere bakıldığında Schwartz, kişilerin hayatlarını ve yaşam tarzlarını yönlendirmedeki davranışlarına göre değerleri oluşturduğu görülmektedir. Schwartz'ın kültürel düzeydeki değerlerini incelendiğinde de genel olarak toplum içerisinde paylaşılan fikirlerden ve normlardan oluşan somut olmayan fikirlerden bilgi üretmeyi amaçladığı anlaşılmaktadır (Akt: Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000). Schwartz'ın değer sınıflaması ise aşağıdaki Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3

Schwartz Değer Listesi'ndeki Değerlerin Birey Düzeyi Güdüselleşmiş Tipleri

Değer Grupları	Değerler
Güç: Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, Otorite sahibi olmak, Zengin olmak, Toplumdaki görüntüyü koruyabilmek, İnsanlar tarafından benimsenmek
Başarı: Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yöntemi	Başarılı olmak, Yetkin olmak, Hırslı olmak, Sözü geçen biri olmak, Zeki olmak.
Hazcılık: Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk, Hayattan tat almak
Uyarılım: Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, Değişken bir hayat yaşamak, Heyecanlı bir yaşam sahibi olmak
Özyönelim: Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, Merak duyabilmek, Özgür olmak, Kendi amaçlarını seçebilmek, Bağımsız olmak, Kendine saygısı olmak
Evrenselcilik: Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, Erdemli olmak, Toplumsal adalet, Eşitlik, Dünyaya barış istemek, Güzelliklerle dolu bir dünya, Doğayla bütünlük içinde olmak, Çevreyi korumak
İyilikseverlik: Bireyin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, Dürüst olmak, Bağışlayıcı olmak, Sadık olmak, Sorumluluk sahibi olmak, Gerçek arkadaşlık, Olgun sevgi, Manevi bir hayat, Anlamlı bir hayat
Geleneksellik: Kültür veya dinsel töre, fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, Dindar olmak, Hayatın bana verdiklerini kabullenmek, Geleneklere saygılı olmak, İlimli bir hayat (Dünyevi işlerden el ayak çekmek),
Uyma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, İtaatkar olmak, Anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, Kendini denetleyebilmek
Güvenlik: Toplumun var olan ilişkilerinin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, Toplumsal düzenin sürmesini istemek, Temiz olmak, Aile güvenliği, İyiliğe karşılık vermek (Bağımlılık duygusu, Sağlıklı olmak)

(Akt: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000, s. 61).

Tablo 3 bakıldığında kişilerin, gücü toplumda konum sahibi olabilme, başarıyı sosyal statü elde etmek için yöntem olarak uygulama, hazcılığı başarılı olduktan sonraki zamanda kendine ödül koyma, uyarılıma merak duygusu ve öğrenme dürtüsünün olması, öz yönelimi kendi başına karar verebilmesi, evrenselcilikte toplum tarafından kabul edilir olma, iyilikseverlikte çevresindekilere yardımcı olma, gelenekçilikte toplumun kültürüne ve değerlerine göre hareket etme, uymada başkalarına ve çevreye karşı zararlı olma gibi davranışlara göre sınıflama yaptığı görülmektedir.

Genel olarak bu üç değer sınıflaması özetlenecek olursa, Spranger insan davranışlarının değerlere karşı yönelimlerini incelemiş ve bunları ayrıntılı olarak sınıflandırmıştır. Rokeach'de kişi yaşamı boyunca başarıyı elde edebilmek için değerleri amaçsal ve araçsal olarak benimsediklerini ve bu yüzden değerlerin amaç ve araç başlıkları altında sınıflandırması gerektiğini ifade etmiştir. Schwartz ise değerleri kişinin kendi dünyasına ve çevresine karşı mutlu ve motive olabilmesi açısından sınıflandırmıştır.

Değerler sınıflaması üzerine araştırma yapan ve bu konu üzerinde çalışan Nelson da değerleri kendine göre sınıflamıştır. Yukarıdaki yapılmış olan sınıflamalardan farklı olarak Nelson, değerlerin niteliklerini ön plana çıkartmaktan ziyade değerleri yaratan, yaşayan insan ve insan gruplarını ve bunların özelliklerini değer sınıflamasında ön plâna çıkarmıştır (Akyol, 2010).

Türk bilimcilerinin de değer sınıflamaları mevcut olduğu bunlar arasında en önemlisinin de felsefeci ve toplumbilimci Hilmi Ziya Ülken'in (1965) sınıflamış olduğu değerler vardır. Ülken bu değerleri üç ana grupta toplamıştır:

- İçkin Değerler: Doğrudan inanmak yerine bilerek eşyalar, kavramlar ve duygular arasında maddi ve manevi ilişkinin mevcut olduğu değerlerdir. Bu değerler bazen eşyalara bağlı olarak ortaya çıkan teknik değerlerdir. Bazen duygular ve duyular vasıtasıyla ortaya çıkan sanatsal değerlerdir. Bazen de tamamen akla ve mantığa uygun olarak ortaya çıkan düşünce değerleridir.
- Aşkın Değerler: Kişinin karşısındaki ve çevresindeki kişilerle kurduğu ilişkilerden meydana gelen değerlerdir. Doğrudan akla ve mantığa uygun olmaktan çok topluluk ve çevreye inanma üzerine oluşturulmuş

değerlerdir. Bu değerlerin kaynağını ahlak ve din kavramları oluşturmaktadır.

- Normatif Değerler: Kişilerin sözleri, eşyaları ve eylemlerinin birbiri ile yer değiştirmesi ile oluşan değerlerdir (Akt: Poyraz, 2007).

Bu değer sınıflandırmalarının yanında eğitimciler tarafından da toplumlarda bulunması gereken temel değerlere de odaklanmışlardır. Toplumların ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen durumlar kişiden kişiye, toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Ayrıca sürekli olarak değişiklik gösteren bu değerler bireye kazandırılmak istendiği zaman doğrudan verilmesi tam olarak yeterli olmamaktadır. Daha etkili ve kazanılması kolay olması için mutlaka yaklaşımlar ve yöntemlerden faydalanmak gerekmektedir.

Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar

Değerler rastgele kazanılan davranışlar değildir. Değerlerin kazanılması için sadece çevre ya da sadece okul yeterli değildir. Değer eğitiminde tek bir yöntem kullanmak doğru sonuçlar meydana getirmemektedir. Değer eğitiminde aile, çevre, okul ve toplum iş birliği içerisinde olması gerekmektedir. Bu iş birliğinin sağlam bir şekilde olabilmesi için de belirli bir plan, program, sistem ve müfredat dâhilinde çalışılması gerekmektedir.

Değer eğitimi konusunda yapılmış olan çalışmalara bakıldığında ise birçok farklı yaklaşımların mevcut olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlara karakter eğitimi, ahlak eğitimi, cinsellik eğitimi, din eğitimi, vatandaşlık eğitimi, işbirliği becerileri, empati geliştirme, karar verme becerileri, eleştirel düşünme, değer gerçekleştirme, kanun ilişkili eğitim, uyuşturucu eğitimi, etik, yaşam becerileri ve değer sınıflama gibi kavramları kapsamaktadır. Bu değer kavramları eğitimsel birer uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır (Veugelers, 2003, s. 378).

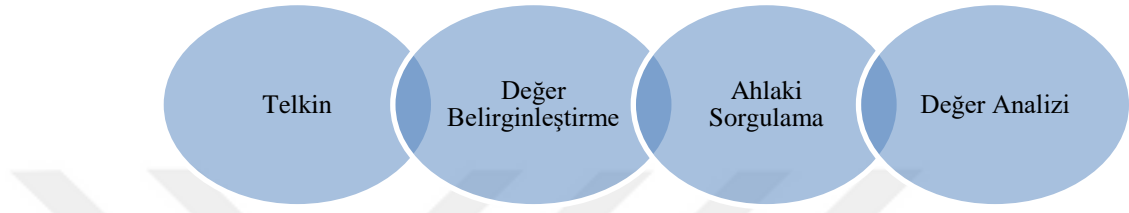
Değer eğitiminde bazı uzmanlar değerleri doğrudan öğretmenin mantıklı olacağını savunurken diğer uzmanlar ise sorgulama, yansıtıcı düşünme ve akıl yürütme gibi süreçlerle değerler öğretiminin düşünme ve karar verme becerilerini kazandırma ve geliştirmeye yönelik olması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Bütün bu yaklaşımların bir kısmı ders içerisinde uygulama ve etkinlik olarak verilebileceği

gibi, bir kısmı ise okul içerisinde açık ve örtük müfredat dâhilinde verilebileceği düşünülmektedir (Doğanay, 2006, s. 226).

Değerlerin kazandırılmasında en çok adı geçen ve sınıf ortamlarında etkinlik olarak rahatlıkla uygulanabilecek yaklaşımlar Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4

Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar

Telkin Yaklaşımı

1920'lerde ve sonrasında karakter eğitimi içerisinde metot olarak kullanılan bu yaklaşım, 1970'lerde ise Blanchette ve diğerleri tarafından geliştirilmiş öğrencilere değerleri en iyi şekilde aktarmak, onların değerleri içselleştirerek devam ettirmesini sağlamak ve mevcut olan değerleri koruyup geliştirmelerini sağlamak amacı güdülmüştür. Bu yaklaşımın en net özelliği ise değerlerin öğrencilere açık bir şekilde söylenmesidir (İşcan, 2014). Telkin yaklaşımının bireylerin yetiştirilmesinde en iyi yöntem olduğu varsayılmaktadır.

Telkin yöntemi öğretmen merkezli bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temeline bakıldığında öğretmenler ve yetişkinler, ahlaki değerleri çocuğa aşılayarak doğru davranışı öğretme ve düzgün bir alışkanlık kazandırmasında etkin rol oynamaktadır. Çocuklara sistematik olarak hazırlanmış ve sunulmuş olan değerleri olduğu gibi kabul edip sorgulama fırsatı vermemektedir. Çocuk bilgiyi ona verildiği kadarıyla alır ve önceden düzenlenmiş olan değerlerin doğruluğunu direkt kabul eder (Doğanay, 2006; Dilmaç, 2007). Kazandırılacak değerler zamanlı, programlı ve etkinliklerle kazandırılmaya çalışılır. Öğretmenler ve yetişkinler temel olan değerleri (adalet, doğruluk, dürüstlük, vb.) belirleyip açık bir şekilde efsanevi kahramanlar, töresel oyunlar, öyküler gibi çeşitli etkinlik araçları ile çocuklara empoze ederler.

Bu yaklaşım günümüz koşullarında daha çok izciler, ordu ve dini organizasyonlar gibi kurumlarda kullanılmaktadır. Çocukların eğitiminde öyküler okuma, törenler ve topluma hizmet uygulamaları, tarihi kahramanların yaşamlarından örneklerin çalışılması şeklinde örnek etkinliklerle uygulanabilir. Bunun yanında Akbaş (2011), Acat ve Aslan'ın (2011) da ifade ettikleri gibi tamamlanmamış veriler sunma, oyun ve benzetimlerden faydalanma ve rol oynama gibi tekniklerde kullanılabilir. Bu etkinlikler sayesinde çocuklar değerleri ezberlemekten ziyade daha iyi anlayıp daha iyi öğrenecekler ve kalıcılık sağlanacaktır.

Değer Belirginleştirme Yaklaşımı

1960 ve 1970'li yıllarda özellikle ABD'de etkili olan bu yaklaşım Raths, Simon ve arkadaşları tarafından, telkine dayalı değer öğretiminin etkisini yitirdiği varsayımından hareketle ahlaki sorgulamaya odaklanan öğretim yöntemi geliştirmişlerdir. Bu yöntem içsel ve kişisel bir süreç olmasına rağmen, bu süreç zarfında gelişen olaylar neticesinde dışsal olayları da inceleme konusu yapmaktadır (Stahl, 1976; Akt: Çengelci, 2010). Değer belirginleştirme yöntemi kişisel değerleri açıklarken ve ortaya koyarken kişilere yardım etmeyi, onların tutumlarını, inançlarını incelemeyi ve değer hakkında düşüncelerini sağlama temeline dayanır. Bu sayede birey neye değer verip neye değer vermeyeceğini başkalarının fikri ve tutumuyla değil olaylar karşısında kendi akli ve mantığı ile değerlendirip sonuca varmaktadır (Doğanay, 2006).

Ryan'a (1991) göre değer belirginleştirme yaklaşımı; sergiler, zamanın ihtiyaçlarına göre alıştırmalar, sınıf oyunları, karmaşık ve özel konular ile birlikte yapıldığında daha etkili hale gelmektedir. Değer belirginleştirme yaklaşımını öğretmenler tüm yaş seviyelerinde ve konularda uygulayabilirler. Bu yaklaşımı uygulayacak öğretmenler grupla çalışma yöntemini benimsemektedir. Uygulama yaparken her bir öğrencinin düşüncesine saygı gösterir ve belli değerleri açıkça empoze etmeden öğrencilerin değerlerini açığa vurmalarını teşvik ederler (Bacanlı, 2002).

Raths, Harmin ve Simon, değer belirginleştirme yaklaşımının en iyi şekilde gerçekleşmesi için birbirinden farklı üç basamağın yer alması gerektiğini savunmuşlardır. Bu basamakları "seçme", "ödüllendirme" ve "davranma" olarak ele almaktadırlar. Seçmede çocuk var olan değerleri kendi özgür iradesi ile

isteyerek seçmeyi özendirme, karşılıklarına olanaklar sunma ve bu olanakları değerlendirmede yardımcı olmaktadır. Ödüllendirmede çocukları hangi konularda ödüllendirilip hangi konularda sakınması gerektiğini öğretmede yardımcı olmaktadır. Davranmada ise çocukların yaptığı davranışları ve söylediği sözleri arasında tutarlı olmasını öğretmede aynı zamanda ilerleyen zamanlarda da bu davranışlarının devam etmesi için destek vermektedir (Doğanay, 2006).

Değer belirginleştirme yaklaşımı öğrencinin kişisel alanına girme tehlikesi, nelerin ahlaki değer nelerin ahlaki olmayan değer olduğunu ayırt etme konusunda zorluk yaşanabilmesi ve bütün değerlerin eşit olarak görülmesi açısından eleştirilen bir yaklaşım olmuştur. Bunun yanında öğretmenin de bir psikolojik danışman gibi hareket etmesinin doğru bir davranış olmadığı düşüncesi mevcuttur. Bu yüzden de bu yaklaşımdan sonra “Ahlaki Sorgulama Yaklaşımı” ortaya çıkmıştır.

Ahlaki Sorgulama Yaklaşımı

Ahlaki gelişim alanında önemli çalışmalar yapmış olan Lawrence Kohlberg, ahlaki değerlerin kazanımının, değerlerin başkaları tarafından değil, kişinin bilişsel ahlaki gelişim düzeyine göre şekillenen akıl yürütmesi sonucunda oluştuğunu belirtmektedir. Ahlaki muhakeme yaklaşımının kurucularından Kohlberg, aynı öyküleri farklı yaş gruplarındaki çocuklara sunmuş ve sonunda on tane ahlaki çıkmaz içeren durum vermiştir. Çocukları yöneltmiş olduğu ahlaki durumla ilgili mülakat yapmıştır. Bu mülakat sonucu doğrultusunda aldığı cevaplara göre üç düzey altı aşamadan meydana gelen zihinsel ahlaki gelişim kuramı geliştirmiştir (Kohlberg, 1966; Akt: Güngör, 2000). Bu kurama göre Kohlberg düzeyleri şu şekilde açıklamıştır:

Gelenek Öncesi Evre: Bu evrede bireylerin kendi gereksinimi ön plandadır ve kurallar büyükler tarafından belirlenerek kişilerin yaptığı davranışlara göre iyi ya da kötü olarak değerlendirilir. Gelenek öncesi evre iki düzeyden oluşmaktadır:

- Ceza ve İtaat: Bu düzeyde bulunan kişi kayıtsız, şartsız otoriteye boyun eğmeler ve cezadan kaçınır. İyi ya da kötü olanı kişinin yaptığı davranış sonucu belirlemektedir.

- Araçsal İlişkiler Eğilimi: Kendi gereksinimlerini ön plana çıkartan birey bazen çıkar ilişkisi doğrultusunda başkalarının gereksinimlerini de önemser. Ahlaki değerler kişilerin bakış açılarına ve ihtiyaçlarına göre değişkenlik göstermektedir.
- Geleneksel Evre: Bu evrede bireyin kendi ihtiyaçlarından ziyade aile, grup ve millete ait ihtiyaçlar ön plandadır. Sosyal düzen ve kanunlara uymak kişinin en önemli görevidir. Bu evre de iki düzeyden oluşur:
- Kişilerarası Uyum Eğilimi: İyi bir davranış sergilemek için başkalarına yardım etmek ve onları mutlu etmenin en önemli göstergesidir. Bu eğilimde her zaman niyete bakılarak değerlendirme yapılır.
- Kanun ve Düzen Eğilimi: Kişi doğru bir davranış sergileyebilmesi için kanunlara uyması, otoriteye saygı göstermesi ve sosyal düzene uygun davranması gerekir.

Gelenek Sonrası Evre: Bu evrede kişi, bireylerin ve grupların otoritesinin dışında olan kendine özgü ahlak ilkelerini benimsemektedir. Gelenek sonrası evre de iki düzeyden oluşur:

- Sosyal Sözleşme Eğilimi: Kanun ve düzen önemsense bile eğer toplumun adına faydacı olacaksa kanun ve düzen de değiştirilebilir. Toplumun faydası uğruna kanunlar ve düzen eleştirilmekten geri kalmaz. Kişilerin hak ve hürriyetinin korunmasından yanadır, meşruluk ve faydacılık her zaman ön plandadır.

Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi: Bu evrede bireyin kendine özgü ahlak ilkeleri evrensel ve mantıksal açıdan tutarlı bir davranış olarak benimsenir. Bireylerin kendine özgü olan ahlak ilkeleri ise adalet, eşitlik, insan hakları ve insanlara saygı duyma şeklinde oluşur, eğer bir ahlaki çatışma meydana gelirse kanun ve kurallara göre değil bireylerin bu evrensel prensiplerine göre çözülmektedir. Fakat gelenek sonrası eğiliminin son evresi olan bu ilkeye çok az insan ulaşmaktadır.

Ahlaki muhakeme yaklaşımında temel amaç öğrencilerin mantıksal düşüncelerini ve akıl yürütmelerini sağlamakla beraber davranışlarına öncülük yapacak ahlaki ilkeleri geliştirmesine fayda sağlamaktır. Bu yaklaşımla birlikte öğrenci düşünerek ve değerlendirerek hareket etmeye çalışır (Karatay, 2011).

Kısaca bu yöntemde öğrencilerin karşısına çıkabilecek ahlaki ikilem durumları içeren örnek olaylar verilip bunlara nasıl tepki vereceğini, nasıl davranacağı ve ne gibi çözümler bulacağına bakılmaktadır. Bu süreçte öğrenci durumları değerlendirirken öğretmen rehber konumunda ona yol göstericilik rolü üstlenmektedir. Öğrencinin verdiği cevaplar ve ürettiği çözümler sonucuna bakılarak hangi ahlaki evrede olduğu ortaya konmaktadır.

Değer Analizi Yaklaşımı

Değer analizi Sosyal Bilimler eğitimcileri (Amerikan Sosyal Bilimler Ulusal Kurulu) tarafından geliştirilmiş bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda temel amaç, öğrencilerin karşılaştıkları değerlerle ilgili sorunları duygularını kullanmadan bilimsel araştırma ve mantıksal bir çerçevede dâhilinde karar verebilmeyi sağlamalarına yardımcı olmaktır. Öğrencinin değer sorunlarını problem çözme süzgecinden geçirerek doğru bir şekilde amaca ulaşması hedeflenir. Bu yaklaşımda öğrenci daha çok üst düzey bilişsel zekâsını kullanmaktadır (Sarı, 2005; Bacanlı, 2006; Doğanay, 2006).

Bu yaklaşım öğrencilere telkinde bulunmaktan ziyade karşısına çıkan değerleri kendi davranışları ve düşünceleri ile doğruluğa ulaşması beklenir. Mantıksal düşünce ve bilişsel süreler kullanıldığı zaman daha elverişli ve yararlı bir yaklaşım olmaktadır. Esas olan öğrencinin sonuçlar doğrultusunda empati kurarak doğru karar verebilmesidir (Bulut, 2011).

Değer analizi yaklaşımının değer belirginleştirme yaklaşımı ile aynı gibi görünmesine rağmen, değer analizi yaklaşımı kanıtların toplanması ve değerlendirilmesi aşamalarını kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında problem çözme yöntemine benzeyen bu yaklaşım hem değer belirginleştirme hem de telkin yaklaşımından çok daha iyi özelliklere sahip olduğu görülmektedir (Dılmaç, 2007; Tokdemir, 2008).

Sonuç olarak bu değer yaklaşımında öğrencilere var olan değerleri doğrudan vermek ve önermek yerine, kendi akli ve özgür iradelerini kullanarak değerleri öğrenmeleri daha doğru bir yöntem olacaktır. Bu değerleri öğrenirken de muhakeme ve akıl yürütme sürecini kullanarak hareket etmeleri gerekmektedir. Bu sayede de değerleri neden ve neye dayanarak seçtiklerini mantıklı bir biçimde ortaya koymaya çalışmaktadırlar.

Değerler Eğitimi

Değerler, eğitim sayesinde toplumda var olan kuralları ve sistemleri nesilden nesile aktararak bireyin ya da grubun kendisine, ailesine, çevresine ve hatta tüm insanlığa faydalı olmayı sağlamaktadır. Bu yüzden değerler öğretilbilir ve öğrenilebilen en önemli olgulardan meydana gelir.

Değerlerin öğrenilmesi ve öğretilmesi aşaması sosyal bir süreçten meydana gelir. Çünkü bireyler içinde bulunduğu toplumun kültürel mirasçı yani geçmiş ve geleceği birbirine bağlayarak kültürün devam etmesini ve toplumun yaşamasını sağlamaktadır. Bu açıdan da her bireyin toplum içinde bir görevi (kız, erkek, memur, tüccar, evli, dul, genç vs.) ve bu görev içinde de toplumun kendisine uygun gördüğü rolleri vardır. Bu roller çerçevesinde bireyler neler yapabilir ya da yapmayabilir, neler düşünmesi gerekir, nelere değer vermesi gerekir vs. hakkında fikir sahibi olunur. Örneğin, toplumda bir erkeğin azimli, soğukkanlı, cesaretli ve sebatlı olması; bir genç kızın ise iffetli kalması bizim büyük değer verdiğimiz rollerinden birisi olduğunu anlar ve öğreniriz. Değerler toplum desteği bulduğu müddetçe kuvvet kazanır fakat toplum desteği görmezse değişime ve bozulmaya başlar (Güngör, 1993; Sivrikaya, 2010).

Değerler ile bireyler arasında sürekli etkileşim ve döngü düzeni mevcuttur. Değerler, toplumun yaşayışı ve işleyişi hakkında kişilere ve topluma yön verirler. Bütün bu düzeni devam ettirmek ve bunların sağlam bir yapı içerisinde oluşması için eğitime ihtiyaç vardır (Tokdemir, 2008).

Eğitimle sahip olunan değerler, kişinin doğumdan ölüme kadar sürekli olarak bilincini geliştirir, bakış açısını çeşitlendirir, huyunu şekillendirir, fikrini geliştirir, kişiliğini oluşturur ve hatta hayatını değiştirir. Eğitim sayesinde farkında olmadan kazandığı değerler ile birey, ahlaki ve zihinsel bilgilerini insanlık ile paylaşarak medeniyet hazinesinin mirasçısı haline gelir ve bu değerlerin nesiller boyu aktarılmasını sağlar (Ratner, 2010; Memmedzade, 2011; Yaman, 2012).

Bütün bunlar bakıldığında değerlerin eğitim vasıtası ile öğretilmesi, formal eğitim içerisinde verilmesi, mevcut ve gelecek olan nesillerin kişilik gelişimine ve aynı zamanda toplumsallaşmasına katkı sağladığı görülmektedir. Eğitim sayesinde değerlerin transferi güçlenmektedir. Okuldaki eğitim programları ile öğrenciler,

değerlerin ahlaki boyutunu kazanması ve öğrenmesinin yanında eleştirel düşünme, fikirlerini/düşüncelerini analiz etme ve karşılaştırma yapması daha birçok üst düzey becerileri de kazanmaktadır. Bu sayede de öğrencinin değerleri ve değer gelişimi hakkındaki düşünceleri de gelişmeye başlamaktadır.

Değerler Eğitimi ve Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı

Bütün milletlerin kendine özgü değerleri mevcuttur. Türk toplumunun da en önemli değerleri arasında Türkçe yer almaktadır. Değerler nasıl insanlar arasındaki birliği, beraberliği ve dayanışmayı sağlıyorsa ana dilimiz olan Türkçe de toplumumuzu bir insan yığını olmaktan sıyrıp onları millet yapması ve bütünlüğü sağlaması bakımından önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunlardan hareketle bir topluluğun millet olabilmesi için de acılarını, sevinçlerini, örf ve adetlerini, tarihini dil aracılığıyla nesilden nesile aktarması gerekmektedir. Zaten eğitim sisteminin da genel amaçlardan birisi de dilini seven ve doğru bir şekilde kullanan bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bunu başarabilecek en önemli derslerden birisi de hiç şüphesiz ki Türkçe dersi. Türkçe dersi öğrencilerin dört temel dil becerisini (dinleme, okuma, konuşma, yazma) geliştirmesinin yanında evrensel ve milli değerlerini de öğretmeyi ve sahip çıkmayı aşlamaktadır (Kumbasar, 2011).

Toplumsallaşmanın ve milletleşmenin en önemli kültür ögesi olan Türkçe, iletişim becerisini geliştirmekte ve dilin etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamakta aynı zamanda da öğrencilerin bilgilenmesini amaçlamaktadır. Bununla birlikte Türk kültür ve değerlerinin korunmasını ve benimsenmesini de sağlamaktadır. Nitekim Milli Eğitim Temel Kanununa bakıldığında zaman “*Türk Milletinin bütün fertlerini milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri benimseyen, koruyan, geliştiren kişiler olarak yetiştirmek*” şeklinde amacının mevcut olduğu görülmektedir. Bütün bunlar doğrultusunda Türk Eğitim Sistemi'nin ve Milli Eğitim Programları'nın esas amaçlarına ulaşabilmesi için ve de değerler eğitiminin tam anlamıyla öğretilmesi için Türkçe dersine ihtiyaç vardır.

1981 İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türk kültür ve değerlerinin Türkçe dersinde öğretilmesine ilişkin şu ifadeler yer almıştır (MEB, 1981, s. 4):

“Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, millî eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, millî şuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulusal ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir ve çocuk, bu eserlerin ilk örnekleri ile Türkçe derslerinde karşılaşacaktır.”

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan bu ifadeler Türk kültür ve değerlerinin öğretilmesinde Türkçe dersinin önemini ortaya koymaktadır. Bu açıdan Türkçe dersi içerisinde sözlü ve yazılı edebiyata ilişkin metinlere yer verilmesi çocuğa milli bilinci, vatan sevgisini, milli kültürü ve değerleri öğretmede yardımcı olabilecek ilk kaynaklar arasında yer almaktadır. Eğitim hayatında ilk defa bu edebi eserler sayesinde çocuk dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini de geliştirmektedir. Ana dilinin inceliklerini, zenginliklerini, Türk toplumunun yapısına dair kültürel, manevi, ahlaki, milli ve evrensel değerleri Türkçe dersinde okumuş ve dinlemiş olduğu metinler aracılığıyla algılamakta ve kavramaktadır.

2006 Milli Eğitim Programı ile beraber yeni bir program olan yapılandırmacı sisteme geçilmiş ve Milli Eğitimin Genel Amaçları içerisinde de değerlere şu şekilde yer verilmiştir (MEB, 2006, s. 1) :

“Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.”

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan değerler ise programın amacı kapsamında olduğu belirtilmiş ve şöyle açıklanmıştır (MEB, 2006, s. 3):

“Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen,

sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.”

Programda Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ek olarak değerlerin temel ilkeleri ışığında öğrencilerden, şu maddelere göre hareket etmeleri istenmektedir (MEB, 2006, s. 4):

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.

2006 Türkçe Öğretim Programı genel olarak bakıldığında çocukların dil bilincine sahip, dört temel dil becerisini geliştiren ve bunu iyi bir şekilde kullanan, üst düzey becerileri geliştirebilen, hayallerini, duygularını rahatlıkla anlatan, vatandaşlık görev ve sorumluluklarını bilen ve uygulayan birer birey olmaları ve bunları amaç edinmeleri istenmektedir. Bununla birlikte Türk toplumuna ait olan kültür, adet, örf, gelenek, değerleri bilen ve evrensel değerleri de tanıyan, bunu da ömür boyu koruyan ve devam ettiren bireyler olmaları hedeflemektedir.

2006 Türkçe Öğretim Programı’ndan sonra yürürlüğe giren 2015 İlköğretim Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı’nda da genel amaç ise şu şekilde açıklanmıştır:

“Türkçe Dersi Öğretim Programı ile basılı ve elektronik ortamlarda dinlediklerini ve okuduklarını anlayan, kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade eden; eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünen, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2015, s. 4).”

Türkçe Dersi (1-8.Sınıflar) Öğretim Programı’nın Genel Amaçları bakıldığında 11, 12 ve 13. maddelerin değerlerin kazandırılmasına yönelik olduğu görülmektedir. Programda yer alan değerlerle ilgili maddeler şu şekilde geçmektedir:

11. Madde: Kişisel, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmelerini sağlamak,

12. Madde: Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,

13. Madde: Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamaktır (MEB, 2015, s. 5).

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndan sonra yürürlüğe giren ve halen de kullanılmakta olan 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na bakıldığında diğer programlardan farklı olarak değerlerin tek bir başlık altında oluşturulduğu görülmektedir. 2019 Türkçe Dersi Programı'nda eğitim sisteminin amaçları bölümünde değerlere şu şekilde yer verilmiştir:

“Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızîdir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir (MEB, 2019, s. 4)”

2019 Türkçe Öğretim Programı'nda değerler ile ilgili şu ifadeler geçmektedir:

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır (MEB, 2019, s. 4).

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda geçen kök değerlerin daha etkili olabilmesi açısından tek başına, alt değerler ve öteki değerlerle birlikte kullanabilmek için temel materyal dersi olan kitaplara ihtiyaç vardır. Türkçe

dersinde milli ve evrensel olan değerleri tam anlamıyla öğrencilerin yaşamına aktarabilmek için de ders kitapları içerisinde olan metinler önemli konuma gelmektedir.

Ders kitaplarında Türk ve dünya edebiyatına ait olan metinler verilirse öğrencilerin milli ve evrensel olan değerleri öğrenmeleri daha kolay olacaktır. Sınıf ortamında okunan ve değerlendirilen bu metinlerden hareketle etkinlikler hazırlayarak, sorular sorarak, ahlaki değerlendirmeler yaparak, oyun metnine çevirerek canlandırma yaparak öğrencilerin değerleri tam anlamıyla benimsemesi ve bunu uygulayabilmesi sağlanabilir. Dikkat edilmesi gereken husus ise ders kitapları içerisine konulacak olan metinlerin değerleri aktarmada etkili olabilecek nitelikte olması gerekmektedir (Kumbasar, 2011).

Bütün bunlardan hareketle okuma metinlerinin içerisinde Türk kültür ve değerlerinin çok fazla kullanıldığı, bu kültür ve değerleri nesilden nesile aktarmada başarılı olan ve yediden yetmişe kadar bütün bireylerin okuduğu veya dinlediği sözlü halk ürünlerinden olan masallardan faydalanmak gerekmektedir. Çünkü masallar, çocukların empati duygusunu geliştirir, Türk dilinin zenginlikleri öğretir, hayal dünyaları geliştirir ve olaylara farklı açılardan yaklaşmasını sağlamaktadır. Bununla beraber çocuk, yaşadığı ülkenin özelliklerini, kültürünü, değerlerini, örf ve adetlerini öğrenir ve özümser. Bütün bunların hepsi düşünöldüğünde masallar, çocuklara değerler eğitimini vermesi ve bunu geçmişten geleceğe köprü vazifesi kurarak aktarması açısından önemli birer edebi metinler olarak değerlendirilebilir.

Masal ve Değerler Eğitimi

Ana dilinin bilinçli, doğru, etkili ve güzel kullanmak ve dört temel becerilerin kazandırılma süreci örgün eğitim programlarının temel amaçları arasında yer almaktadır. Sağlam bir şekilde oluşturulmuş bilgi birikimi ve beceriler, disiplinler arası yaklaşım ile bir alandan diğer alana, bir edebiyat ürününden diğerine çok rahat bir şekilde aktarılmaktadır. Bu süreç esnasında amaç sadece dil bilgisi ve dil öğretimi değil, aynı zamanda da bir milletin temelini oluşturan değerlerin de kazandırılması hedeflenmektedir. Bunu yapabilmenin en iyi yöntemlerinden birisi de edebi metinler aracılığıyla uygulayarak öğrenciyi benimsetmek ve bu sayede geleceğe aktarılabilmesini sağlamaktır. İşte bu açıdan

bakıldığında değerlerin öğretilmesi ve devam ettirilmesi için temel materyallerden olan metinlerin kullanılması daha büyük bir önem taşımaktadır (Alagöz, 2012).

Metinler ister yazılı olsun ister sözlü olsun oluşturuldukları dönemin zihniyetini yansıtmakla beraber, kendinden önceki dönemlerden de mutlaka izler taşımaktadır. Ortaya konulan eser sayesinde geçmişteki anlayış ve zihniyet geleceğe de taşınmış olmaktadır (Arslan, 2010). Özellikle sözlü kültür öğelerinden biri olan masallar bir milletin en değerleri hazinesi ve değer aktarıcısı konumundadır.

Alangu (1983) da bu konuda, bir toplumun bütün yapılarının, ideallerinin ve gayelerinin masallarda mevcuttur olduğunu ifade ederek masalların, kültür taşıyıcılığındaki önemini ortaya koymuştur. Bunun yanında masalların evrensel bir niteliğe sahip olduğunu, halka ait olan değerlerin ve kültür özelliklerinin masallar sayesinde hep dayanıklı ve taze kalacak bir ürün olduğunu anlatmaktadır. Bütün bunlardan hareketle masallar, evrensel ve milli kültürlerin, değerlerin sürdürücüsü konumunda olduğu anlaşılmaktadır.

Toplum içerisinde var olan adet, gelenek ve değer motifleri bazen masallarda en çok üzerinde durulan ve vurgulanan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü masalların esas vermek istedikleri mesaj genellikle değerlere ait ya da ahlaka ait öğretici dersler ve mesajlardır (Ünlüer, 2013). Yukarıda bahsedildiği gibi masallarda işlenen maddi-manevi, yerli ve milli, bazen de evrensel olan değerler çocukların davranışlarını şekillendirmesinde örnek, rol model olma özelliği taşımaktadır.

Masallar çocukların duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirerek onların öğrenmesi gereken dostluk, yardımseverlik, çalışkanlık, iyilik ve dürüstlük gibi değerleri ve erdemleri kazanmasını ve davranışa dönüştürmesini sağlar (Karatay, 2007). Çünkü bu değerler çocuklara ancak masallar yoluyla aşılabilir. Bunu öğrenen çocuk gerçek hayatta güzeli-çirkini, doğruyu-yanlışını, iyiyi-kötüyü, haklıyı-haksızı, kurmacayı-gerçeği ve benzeri zıtlıkları ve çatışmaları ayırt etmeye başlar. Bunlarla birlikte çocuk meydana gelen olaylar karşısında farklı yönlerden bakarak çözmeye çalışır, doğaya ve çevreye karşı duyarlı olur, kendi benliğini ve etraftaki canlıları tanımaya başlar ve kişiler arasında erdemli bir karakter olarak yaşamını sürdürür. Toplum karşısında kendine güvenen, rahatça kendini ifade

edebilen, özüne saygılı, iletişim becerilerinde başarılı bir kimlik olur (Alagöz, 2012).

Masal kahramanın devler, periler ve cinler gibi kötü karakterler ile mücadele edip sonunda kazanması, çocuğun bilinçaltındaki korkuları ile yüzleşmesini ve bunların üstesinden gelebileceğini düşünüp cesaretlenmesini sağlar (Alagöz, 2012).

Bütün bu bahsedilenlerden hareketle sözlü edebiyat ürünlerinden biri olan masallar; çocuğun dil ediniminde, kültürel, milli ve evrensel değerlerin kazandırılma süreci boyunca dört temel dil becerisi de dâhil hatta görsel okuryazarlık becerilerinin bile kazandırılma sürecinde kullanılması gereken en önemli materyaller arasında yer almaktadır. Masallar, dil gelişimi ve ahlak gelişimi açısından eğitirken aynı zamanda milli kimlik edinimlerini, kültürel ve evrensel değerlerini benimsemeyi sağlayan yüzyıllardır nesillerden nesillere aktarılan vazgeçilmez bir halk edebiyatı ürünü olarak ifade edilebilir.

Problem Durumu ve Cümlesi

İnsanlık tarihinin ilk zamanlarından bu yana eğitim konusu sürekli önem arz etmiştir. Eğitim; kişileri hayata daha iyi hazırlamada, daha bilgili ve başarılı bir birey yetiştirmede, maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayabilecek boyuta getirmede bireyler üzerinde etkin bir rol oynamaktadır. Eğitim, sadece bunlarla sınırlı kalmayıp aynı zamanda bireyin insanlar arasındaki ilişkilerini de düzenlemektedir. Eğitimle beraber ortak yaşamlarını birlikte sürdürmek zorunda olan kişiler birtakım değerleri de kabul etmektedirler. Eğitim, bireylere bilgi, beceri ve davranışlar kazandırarak kabul ettikleri değerlerle beraber onları hayata hazırlama sürecine katmaktadır. Yani eğitim, bireyi her açıdan toplumla uyumlu hale getirmeye çalışmaktadır.

Birçok eğitim tanımı bakıldığında eğitimin bireyi veya kişileri her açıdan hazır hale getirdiği ve yetiştirdiği görülmektedir.

Eğitim, bireylerin gelişimini en üst düzeye çıkarmak ve yeteneklerini keşfetmek için, verilmek istenileni belirli bir düzen ve plan dâhilinde yapılan sosyal bir süreci kapsamaktadır (Varış,1985, s. 5).

Gökçe (2000, s. 125) çevreye uyum sağlayabilmek, toplumun oluşturmuş olduğu kültürel ve sosyal değerleri gelecek nesillere aktarmak, toplumsal birliği ve beraberliği sağlamak için yararlanılan araç olarak tanımlamıştır.

Yazarların yapmış oldukları tanımlardan hareketle hepsinin de eğitimin, toplumun temel değerlerini aşılama ve aktarmada önemli bir unsur olduğu düşüncesinde oldukları görülmektedir. Çünkü bireyler ancak eğitim sayesinde toplumun içerisinde var olmaktadır ve bu sayede de toplumun içerisinde mevcut olan örf, adet, gelenek, görenek, inanç ve değerleri tam anlamıyla özümsemektedir. Bunları tam olarak öğrenmiş birey, toplumun yapısının nasıl olduğunu ve çevresindeki diğer insanlara karşı nasıl iletişim kurması gerektiğini bilmektedir.

Aile ve çevresinden edindiği bilgiler vasıtasıyla değerleri öğrenen birey, ilerleyen süreçte okuldaki örgün eğitim sayesinde de değerleri tamamen pekiştirmiş olur. Değerler, okullardaki uygulanan programlar ile bireye örtük ya da açık bir şekilde aşılanmaktadır. Çocuğun dili ve kültürel yapısı bu programlar vasıtasıyla verilmektedir. Programın içerisinde yer alan temel değerleri en iyi aktarabilecek ders ise Türkçe dersidir. Çünkü hem ana dili hem de kültürel özellikleri aktarmada Türkçe, çocuğa göre daha uygundur. Türkçe ders kitapları içerisinde yer alan eğitici ve öğretici metinler çocuğa dilin inceliklerini ve kültürel değerleri aktarmada temel araç niteliğindedir. Özellikle Türk edebiyatı içerisinde bulunan yazılı ve sözlü metinler çocuğa, hem içinde yaşadığı toplumun özelliklerini ve değerlerini hem de ana dilinin zenginliklerini açık bir şekilde vermektedir.

Şen (2007, s. 7) de bu konuda Türkiye’de doğan çocuklar, Türk kültürü ve değerlerini ilk doğdukları zamandan itibaren annesinden ninnilerle, manilerle; babasının anlatmış olduğu destanlarla; büyüklerinin anlattığı masallarla, çevresinde ve okulda edindiği arkadaşlar ile iletişim kurarak öğrenmeye başladığını söylemektedir. Okulda arkadaşlarından öğrendiklerinin yanında 100 Temel Eser, dünya klasikleri, çocuk edebiyatı ve yazılı edebiyat ürünleri de çocuğun değerlerini ve kültürünü öğrenmesine katkı sağladığını ifade etmektedir.

Şen’in de belirttiği gibi yazılı ve sözlü metinlerin çocuğu yetiştirmede ve temel değerlerini vermede ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu yazılı ve

sözlü ürünler roman, hikâye ve çocuk edebiyatının en önemlileri arasında bulunan masalları kapsamaktadır. Burada değerleri içerisinde barındıran masallar, bebeklikten yetişkinliğe kadar sürekli olarak çocukların hayal gücünü geliştirir, düşünme becerisi sağlar, olaylara farklı bakış açısı ile yaklaşmasını sağlar, kişiliğini oluşturur, yaratıcı düşünme becerisini geliştirir ve en önemlisi de içerisinde yaşadığı toplumun temel değerlerini öğretir.

Bu açıklamalardan yola çıkarak hazırlanan bu çalışmada çocuk edebiyatı ürünlerinden masalların konu edinilmesinin sebebi; hem bireysel hem de toplumsal değerlerin önemini kaybetmemesini; milli, evrensel, manevi, ahlaki, kültürel ve tarihi değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını, çocukların evrensel ve milli değerleri kendilerine rehber etmelerini, Türk ve dünya kültürüne ait edebi eserler vasıtasıyla milli ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamak amacıyla ele alınmaktadır.

Sözlü ve yazılı edebi ürün olan ve kültürel öğelerin taşıyıcısı niteliğindeki masallar hakkında alanyazın araştırması yapılmıştır. Yapılan alanyazın araştırması sonucunda Harmancı (2010), Keloğlan'ı kahramanlık mitosu ekseninde incelemiş, Harmancı (2012), Keloğlan masalının en eski kültürel kodları taşıyıp taşımadığına bakmış, Yorulmaz ve Tanrıverdi (2013) ise Keloğlan çizgi filmini dini ve değerler eğitimi açısından incelemiş, Akkaya (2014), araştırmasında Keloğlan masallarının içerisinde yer alan değerleri sınıflandırmış, Aslan (2015), Keloğlan animasyon filmindeki kültürel değerleri incelemiş, Cerit ve Gökçearslan (2016), Keloğlan masal kitaplarındaki kültürel değerlerin yeterli olup olmadığını araştırmış, Erdal (2016), çocuk eğitiminde Keloğlan metinlerinin iletilerinin uygun olup olmadığına bakmış, Kızıldağ ve Brecht (2016), Keloğlan filminin folklorik ve kültürel özelliklerini araştırmış, Çetin (2018), Keloğlan çizgi filminin iletmediği değerlerin yeterli olup olmadığını incelemiş, Senek (2018), seçilen masalların aktardığı değerlerin neler olduğunu ve çocuklara değerleri öğretmede kullanılabilecek durumda olup olmadığını araştırmış, Kaçmaz (2018), Cahit Zarifoğlu'nun 7 masalının iletmediği değerlerin neler olduğunu araştırmıştır.

Özellikle alanyazın araştırmaları bakıldığında böyle bir çalışmanın yapılmamış olması, bireylerin değerler eğitiminin 7-18 yaş aralığında şekillenmesi ve tam olarak bu dönemde verilmesi, masalların ise çocuk edebiyatında bu yaş

grubuna hitap eden edebi ürünler olması, değerleri ve toplumun kültürünü içerisinde barındırması ve genellikle bu yaş grubunda okunması ya da okutulması, masallar içerisinde de Türk toplumunu, kültürünü ve değerlerini iyi yansıtan, Türk halkının içinden seçilerek oluşturulan bir karakterin değerleri daha iyi vermesi bakımından Keloğlan masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi gereği problem durumunu ortaya çıkarmıştır.

Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesini şu soru oluşturmaktadır:

1. Keloğlan masallarının değerleri yansıtma düzeyi nedir?

Problem cümlesine bağlı olarak ortaya çıkan alt problemler ise şu şekildedir:

1. Keloğlan masallarında 2019 Türkçe Öğretim Programı'ndaki hangi değerler yer almaktadır?
2. Keloğlan masallarında 2019 Türkçe Öğretim Programı'ndaki değerlere hangi sıklıkta yer verilmiştir?

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Değerler insanları millet haline getiren ve bu insanlar arasındaki bağı güçlendiren, birlikte hareket etmelerini sağlayan, aralarındaki ilişkilerin sağlıklı ve düzgün ilerlemesine yardımcı olan, ilk zamanlardan günümüze kadar var olan temel yapı taşlarıdır.

Herhangi bir milleti veya bireyi tanımak istediğimizde ilk önce temel yapı taşları olan değerlerine bakmak gerekmektedir. Çünkü değerler, bir milletin ne kadar geliştiğini, medeniyetinin ne kadar köklü olduğunu, bilimde, teknolojiye, sanatta, ekonomik boyutta ne kadar ilerlediğini gözler önüne sermektedir. Bireyin ise diğer insanlarla olan ilişki düzeylerini ve almış olduğu eğitim kalitesini göstermektedir (Kumbasar, 2011).

Hayatın tüm alanlarında değerleri kendilerine rehber edinen milletler ve bireyler her açıdan gelişmekte ve yaşam kalitesi yükselmektedir. Toplumsal olarak da gelişmişlik düzeyi artmaktadır. Ne olursa olsun değerlerini kaybetmiş toplumlar ve bireyler yozlaşmaya, yalnızlaşmaya ve yok olmaya mahkûmdurlar. Bu yüzden toplumların ve bireylerin yok olmaması için değerler eğitimi çocuk yaştan itibaren düzgün ve sağlam bir şekilde verilmelidir.

Değerlerin kazandırılması ilk olarak ailede başlar ve okul çağına gelene kadar devam etmektedir. Okul çağına geldiğinde ise başta öğretmenler olmak üzere ders kitapları, programlar ve materyaller değerler eğitimi konusunda çocuğun gelişimini desteklemektedir. Daha sonraki süreçlerde ise değerler eğitimi çocuğun okumuş olduğu gazete ve dergiler, arkadaş çevresi, yakın çevresi, izlemiş olduğu televizyon programları vb. gibi birçok etmen çocuğun değerler eğitiminin oluşmasında etkilidir.

Çocuğun değer eğitiminin tam oluştuğu ve şekillendiği zamana bakılacak olursa özellikle ilkokul döneminde sadece okul, öğretmen ve arkadaşlar değil aynı zamanda çocuğun okumuş olduğu şiirler, maniler, deyimler, atasözleri, tekerlemeler, hikâyeler, romanlar ve masallar gibi çeşitli kaynaklar da içerisinde verdiği mesajlar, iletiler sayesinde çocuğun gelişiminde etkin rol oynamaktadır. Bu yüzden yazılı ürünler de olsa sözlü ürünler de olsa çocukların değerleri kazanmasında ve bu kazandıkları değerleri özümseyip hayatına uygulamasında etkili olabilecek araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Kumbasar, 2011).

Bu konuda Kavcar (1982, s. 7) yazılı ve sözlü edebiyat ürünlerinin değerlerle ilişkisi hakkında şunları ifade etmiştir:

“Edebi yapıtlar bireye ait olan bazı yapıların ve değerlerin yerleşmesinde, hayatında, sosyal yaşamında ve zamanın getirdiği değerleri özümsemesinde önemli rol oynamaktadır. Genel olarak bakıldığında hem kişisel hem de toplumsal yaşamıyla ilgili olarak doğruyu buldurma, iyiye ve güzele yöneltme, yeni kültürel ve ahlaki değerleri kazandırma gibi daha birçok yenilikleri katmasında yardımcı olmaktadır”.

Bu açıdan düşünüldüğünde edebi eserler bireyleri yetiştirmesi ve milli değerlerini aşılması konusunda önemli birer araç vazifesi görmektedir. Edebi metinlerde yer alan kahramanlar çocukların hayal dünyalarını genişleterek onların olmak istediği model olarak karşılırlarına çıkar. Metin içerisindeki kahramanla özdeşim kuran çocuk; dostluk, vatanseverlik, yardımseverlik, çalışkanlık, sabır, saygı ve sevgi gibi esas olan değerleri tanır ve öğrenir (Ziebert, 2007).

Fakat her metin çocuğa bu değerleri ya da kültürel öğeleri vermemektedir. Bu yüzden metin seçerken çocuğun gelişim düzeyine uygun olan, konusunun ve dilinin çocuğun anlayabileceği şekilde olması ve kahramanlarının da çocuğun

hayal dünyasına hitap edebilecek düzeyde olması gerekmektedir. Bunları dikkate alındığında çocuğun özellikle değerlerin tam aşılanaabileceği yaşlarda verilmesi gereken edebi eserlerden bir tanesi masallardır. Çünkü masallar kültürel mirasın korunmasında önemli rol oynamaktadır. Çocuklara kıssadan hisseler vererek onları bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde doğru yola sevk etmektedir. Ayrıca kültürel değerleri içinde barındırması ve bunu aşilayarak gelecek nesillere aktarması bakımından da masallar, geçmişten günümüze kadar önem arz etmiştir.

Bütün bunlardan hareketle bu araştırmanın amacı da Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarında yer alan Keloğlan masallarını 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan değerlere göre incelemek ve ilettiği değerlerin neler olduğunu ortaya koymaktır.

Alanyazın sonuçlarından hareketle belirlenen Keloğlan masallarını 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan değerlere göre inceleyen ve bu masalların değerlerin kazandırılmasında kullanılabilecek bir materyal olma gibi bu denli kapsamlı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu açıdan alanyazında olan bu eksikliği gidermek ve ileride yapılacak olan bu tür çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından bu araştırma önem arz etmektedir.

Varsayımlar

Bu araştırmanın varsayımları şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Bu çalışmada, Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarında yer alan değerlerin 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan 10 değerle uyumlu olduğu varsayılmıştır.
2. Bu çalışmada, Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarında yer alan 30 tane Keloğlan masalının örnekleme temsil etmede yeterli olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu alışma, Keloğlan masallarının 2019 Türkçe ğretim Programı'nda yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerinin incelenmesi ile sınırlıdır.

Kuramsal Açıklamalar, İlgili Yayın ve Araştırmalar

Masalları alanyazında değerler açısından inceleyen 11 tane çalışma bulunmaktadır.

Harmancı (2010), “Türk Masallarında Keloğlan Tipi” isimli çalışmasında Keloğlan karakterinin nasıl oluştuğuna, fiziksel yapısına ve sosyal durumları üzerinde durmaya çalışmış, Keloğlan karakterini hazırlayan çevre ve mistik öğeleri değerlendirmiştir. Masal kahramanı olan Keloğlan’ı kahramanlık mitosu çerçevesinde değerlendirmeler yapmıştır.

Harmancı (2012), “Keloğlan’ın Mitik Aynadaki Görüntüsü” adlı çalışmasında Kırgızistan masalları içinde yer alan Keloğlan masalı olan Çınıbek adlı masalı değerlendirmiştir. Çınıbek masalını psiko-analitik açıdan incelemiş ve Keloğlan’a ait eski kültürel kodların var olup olmadığına dair bilgi edinmiştir. Bulgular ışığında Keloğlan masalı olan Çınıbek masalının eski kültürel kodları ve değerleri yansıttığını ifade etmiştir. Masalda yer alan mitolojik semboller diğer Keloğlan masallarına oranla daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Keloğlan karakterinin ise milli ve kültürel motifleri taşıması bakımından masalın önemli olduğu sonucuna varmıştır.

Yorulmaz ve Tanrıverdi (2013), “Din ve Değerler Eğitimi Açısından Keloğlan Çizgi Filminin Değerlendirilmesi” isimli çalışmalarında Keloğlan çizgi filminin olumlu ve olumsuz yönlerini irdeleyerek, din ve değerler eğitimi açısından yerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Nitel araştırma desenlerinden “Kuram Oluşturma” tekniğini kullanılarak Keloğlan çizgi filmine yönelik bir “içerik değerlendirme formu” hazırlamışlardır. Araştırmanın dokümanlarını toplamda 109 bölüm yayınlanmış olan Keloğlan çizgi filminden rastgele seçilmiş ve yeterli örnekleme oluşturduğu düşünülen 40 bölümü ele almışlardır. Keloğlan çizgi filminin milli ve ahlaki değerlerin yer alması ve bunu çocuklara çok iyi aktarması açısından başarılı olduğunu ifade etmişlerdir.

Akkaya (2014), “Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi” adlı çalışmasında Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları kitapları içerisinde yer

alan masalların aktardığı değerleri belirlemiş ve bu değerleri Schwartz Değerler ölçeğine ayarlayarak sınıflandırmıştır. Sonuçlar doğrultusunda Türkçe dersine katkısını belirtmiş ve en çok hangi bulguların yer aldığını ifade etmiştir. % 51 oranla geleneksellik değerinin yoğun olarak geçtiğini devamında ise güç ve başarı değerlerinin işlendiğini belirtmiştir. Sonuç olarak da masalarda yer alan değerlerin ortaokul seviyesindeki öğrencilere değerlerini aşılması açısından verimli olacağı ve kullanılması gerektiğini ifade etmiştir.

Aslan (2015), “Keloğlan Animasyon Filmi Örneğinde Kültürel Animasyon ve Kültür Ekonomisi” adlı çalışmada TRT Çocuk’ta yayınlanan Keloğlan Masalları isimli animasyon filmini belirli bölümleri seçilerek incelemiş ve Keloğlan’ın kültürel ve ahlaki açıdan aktardığı değerleri tespit etmiştir. Filmde eksik folklorik öğelerde belirlenip eleştirel açıdan incelemiştir. Belirlenen bulgular doğrultusunda neler yapılabileceği ve de kültürü en iyi şekilde yansıtması için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Cerit ve Gökçe Arslan (2016), “Türkiye’de Yayınlanan Türk Masal Kitaplarının Grafik Tasarım Öğeleri Açısından İncelenmesi: Keloğlan Masalları Örneği” adlı çalışmalarında, görüşler doğrultusunda 6 Keloğlan masal kitabı belirlemişlerdir. Bu masal kitaplarını illüstrasyon, renk, özgünlük, karakterlerin hareketleri ve kültürel değerler açısından incelemişlerdir. Çalışmada yöntem olarak nitel araştırma deseni kullanmışlar ve bu bulgulardan hareketle kültürel değerlerin ve diğer özelliklerin yeterli olmadığı sonucuna varmışlardır.

Erdal (2016), “Keloğlan Masallarında Çocukların Eğitimine Yönelik İletiler” isimli çalışmada belirlenen Keloğlan masallarının çocuklara ilettiği değerler ve mesajlar doğrultusunda incelemeyi amaçlamıştır. Çocuklara kazandırılan olumlu ve ahlaki değerlerin önemli olduğu vurgusunu yapmıştır. Bazı Keloğlan masallarının saf, fakir ve beceriksiz olarak görünmesine rağmen insanlara karşı sergilediği tavır ve davranışlar sayesinde çocuklara güzel ve doğru mesajlar verdiğini ifade etmiştir. Bütün Keloğlan masalları içerisinde eğitici ve öğretici olan masalları seçip çocuk edebiyatı içerisinde çocuklara okutulabilecek birer iyi metin olduğu, çocukların seviyesine göre mutlaka ayarlanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Kızıldağ (2016), “Anakronik Bir Kahraman: “Keloğlan Aramızda” adlı çalışmasında modern bir dünyada tasvir edilmiş olan Keloğlan’ın başrolünü üstlendiği “Keloğlan Aramızda” filminin anakronik, folklorik ve metinler arası kavramlar açısından incelemiştir. Yaşanan kültürel yabancılaşmaya karşı ülkemizde de sözlü kültür kaynaklı çalışmalar artmalı, eski Türk inançları; masallar, destanlar, mitler, efsaneler ve halk hikâyeleri başta olmak üzere, somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri sanat dallarına aktarılması gerektiği sonucuna varmıştır. Sözlü kültür ürünlerinin çağın şartlarına göre yeniden kullanılması ve yazıya aktarılmış bu ürünlerin elektronik kültür ortamına daha fazla örnekle aktarılmasının doğru adım olduğunu vurgulamıştır. Böylece gelenekte, kültürde kesintisizlik sağlanmış olacağını belirtmiştir.

Çetin (2018), “Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretiminde Çizgi Filmler Yoluyla Değerler Aktarımı (Keloğlan Masalları Örneği)” adlı çalışmasında TRT Çocuk kanalında yayınlanan Keloğlan Masalları’nın 100 bölümünün çocuklara ilettiği değerlerin neler olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırmada doküman analizi yöntemi ile görüşme tekniği kullanmıştır. Sonuç olarak ise Keloğlan masallarını yurt dışındaki çocuklara değer aktarımı açısından kullanılabilir düzeyde olduğunu belirtmiştir.

Kaçmaz (2018), “Cahit Zarifoğlu'nun Masallarının Değerler Eğitimi ve Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Cahit Zarifoğlu’un 7 masalı seçilerek oluşturulmuş ve değerler eğitimi açısından ilettiği mesajları ve çocuk eğitimine katkısını incelemiştir. Sonuç olarak ise seçilen Cahit Zarifoğlu’nun 7 masalı ilettiği değerler açısından yeterli görmüştür.

Senek (2018), “Aytül Akal’ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Aytül Akalın’a ait olan ve 2012 yılında yayınlanmış olan “Masala Masal” adlı kitabın içerisinde yer alan 58 masalı değer aktarımı açısından, hangi değerleri içerdiğinden ve de çocukların hayatına ne denli önemli olup olmadığını incelemiştir. Araştırmada içerik analizi yaparak, sonuçları tablolar ve frekanslar halinde sunmuştur. Sonuç olarak da Aytül Akalın’ın 58 masasında 20 değer var olduğunu ve bu sonuçlar neticesinde değerler eğitimi çocuklara öğretmede kaynaklık edebileceği kararına varmıştır.

İkinci Bölüm

Yöntem

Bu bölümde, araştırmada kullanılan model, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizine yönelik açıklamaları içermektedir.

Araştırma Modeli

Keloğlan masallarının değer aktarımı açısından incelenmesini hedefleyen bu araştırmada temel nitel araştırma deseni (Merriam, 1998, 2018) kullanılmıştır. Temel araştırma desenleri içerisinde temel nitel araştırma deseni, bütün disiplin ve uygulama alanlarında yaygın olarak kullanılan bir desendir. Bunun yanında eğitim alanında da en çok tercih edilen ve kullanılan nitel araştırma biçimidir. Bu desen yorumlayıcı ve açıklayıcı bir yaklaşımla nitel araştırma yapılmasını sağlamaktadır (Merriam, 2018). Araştırmada temel nitel araştırma deseni, Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları (2017), Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları (2006), Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları (2013) ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda (2007) adlı kitapları içerisinde yer alan Keloğlan masallarını değer aktarımı açısından incelemek ve analiz etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bir diğer açıdan, araştırmada kullanılan temel nitel desene elde edilen sonuçlar nitel bir çalışma olarak açıklanmasını ve değerlendirmesini sağlamaktadır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini bütün Keloğlan masalları oluşturmaktadır. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitapları içerisinde yer alan Keloğlan masallarının değer aktarımı açısından incelenmesi amaçlanan bu araştırmada belirlenen 4 kitap da araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Seçilen bu kitapları belirleyebilmek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme (Patton, 2002; Yıldırım ve Şimşek, 2013) yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleminin işlevi, ortaya

çıkan bir durumu en ince ayrıntısına kadar ele almak için, çoklu verilerin seçilmesinden meydana gelmektedir. Çoklu bilgi sağlayacak durumlar, bilgi edinmek isteyen araştırmacıların sorularına doğru ve önemli bilgiler almasını sağlamaktadır (Patton, 2002).

Bu araştırmada önceden belirlenen, araştırmayla ilişkili olan ve yeterli veri sağlayacak üç ölçüt belirlenmiştir. Bu ölçütler şunlardır: (i) Belirlenen kitapların MEB onaylı 100 Temel Eser içerisinde yer alması, (ii) Seçilen kitapların ortaokul dönemi çocuklarına hitap etmesi, (iii) Öğretmen ve öğrenciler tarafından alınan görüşler doğrultusunda en çok tercih edilen kitaplar arasında olması gibi ölçütler esas alınarak incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analiz

Temel nitel araştırmada veriler görüşme yaparak, gözlem yaparak ya da doküman analizi yoluyla elde edilmektedir (Merriam, 2009). Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak veriler elde edilmiştir. Doküman incelemesini, bilgi edinilmek istenen veri veya verilerin hakkında yazılı materyallerin içeriğini kapsayan ve dil bilimcilerin, tarihçilerin ve antropologların da kullandığı veri elde etme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187). Dokümanlar, elde edilmesi kolay olan ve mevcut olan kaynakları içermektedir. Bununla beraber dokümanlar, çok fazla kullanılmamasına rağmen temel veri almak ve bu veriler vasıtasıyla değerlendirme yapmakta oldukça faydalı bir kaynaktır (Lincoln ve Guba, 1985). Bu bağlamda araştırmada hazırlanan sorulara cevap bulmak için çok ve yararlı bilgi vereceği düşünülen Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitapları temel veri kaynakları olarak değerlendirilmiştir.

Temel veri kaynaklarını belirleyebilmek için ilk olarak öğrenciler arasında en çok tercih edilen Keloğlan masal kitapları seçilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda bu kitaplar arasından biri yapma olma üzere toplamda dört kitap belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen kitaplar temin edilmiş ve masalların her biri en az 4 kez ön okuma yapılmıştır. Bu aşamadan sonra her bir masal için tek tek okuma, okuma sonucunda çıkan verileri yazma, değer belirleme ve bu değer belirleme sonucunda analiz yapma işlemi yapılmıştır. Masallar tek tek incelenerek

her metin sonrası kıyaslamalar yapılmış ve içerdiği değerler, en çok geçtiği yerler ve nasıl yer aldığına dair bilgiler elde edilip kaydedilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde ise değerler ana tema olarak belirlenmiştir. Seçilen kitapları değer aktarımı açısından incelemek için MEB'in Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (1 ve 8. Sınıflar) yer alan 10 değer başlığı tema olarak belirlenmiş ve bu değerler de alfabetik sırayla kaydedilmiştir. MEB (2019) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler ise şunlardır: Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Öz denetim, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik ve Yardımseverliktir.

Programda verilen değer isimlerinin kategorileri oluşturulmuş ve bu kategorilere ilişkin kodlar belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmada tümdengelimsel tematik analiz tercih edilmiştir.

Elde edilen bu bilgiler ışığında değerlerin sayısı belirlenmiş ve her bir masal için uzman fikri alınarak görüş birliğine varılıp tablolaştırılmıştır. Tablolaştırılan değerler 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan değerlerin alfabetik sırasına göre oluşturulmuştur. Alfabetik sıraya göre hazırlanan bu tabloların her biri ayrı ayrı bir masalı ele alınmış ve bu tablolar tek tek yorumlanmıştır. Ardından masalarda geçen değerlerin nelerde ve nasıl geçtiğine dair bilgiler verilmiştir. Aynı zamanda bazı masalarda değerlere uymayan diğer temalar ise ayrı bir tablo oluşturularak verilmiş ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Üçüncü Bölüm

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde incelenen masallardan elde edilen bulgulara ve bunlara ait yorumlara yer verilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitapları içerisinde yer alan Keloğlan masallarının aktardığı değer sayıları belirtilmiştir. Kitaplar içerisinde yer alan her bir masal tek tek incelenmiş ve bunlara ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Masallarda değer tespiti yapılırken 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan “*adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik*” gibi 10 kök değer ölçüt alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan bu değerlere ait sonuçlar ise tablo halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 5

Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Değirmenci Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

Değerler	Sayısı
Adalet	1
Dürüstlük	1
Sorumluluk	6
Yardımseverlik	1
Toplam	9

Tablo 5’te Keloğlan ile Değirmenci masalında 4 farklı ahlakî değer toplam 9 yerde geçmektedir. Bu ahlaki değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok “sorumluluk” değeri yer almaktadır. Masalın girişinde yer alan cümlelerde de bu değer dikkati çekmektedir.

“Şehrin birinde bir Keloğlan ile garip anası yaşarmış. Bunlar oldukça fakirmiş fakat yine de çalışıp çabalar ele güne muhtaç olmadan kendi yağlarında kavrulurlarmış. Keloğlan’ın bir de eşeği varmış. Ormandan odun keser, bu eşeği ile kasabaya götürür satarmış.”(Özçelik, 2006, s. 11).

Bu ifadelere bakıldığında çok fakir olmalarına rağmen evi ve annesini geçindirebilmek için Keloğlan odun satmaktadır. İş bölümünde üzerine düşen sorumluluğu ve görevi yerine getirdiği görülmektedir. Masalda geçen bir başka sorumluluk ifadesi ise şu şekildedir:

“A benim kel oğlum, keleş oğlum. Ocakta odun, çuvalda un kalmadı. Ya git dağdan odun getir ya da değirmene biraz buğday götür, demiş.”(Özçelik, 2006; s. 11).

Bunu duyan Keloğlan’ın anasının yanına koşup gelmesi bir olmuş ve değirmene gideyim ana demiş ve yola koyulmuş.”(Özçelik, 2006, s. 11).

Bu cümlelerde ise annesinin sözünü dinleyip hemen tercih yaptığı işi yerine getirmek için yola çıkmıştır. Yani annesinin demiş olduğu işi hemen yapmaya gitmiş ve sorumluluğunu yerine getirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Diğer sorumluluk ifadesinin yer aldığı cümle de şu şekildedir:

“Anası Keloğlan’a tembih etmiş: Değirmencinin adı eğer Musa, boyu kısa, sakalı da köse ise sakın ununu öğütme. Oradan ayrıl başka bir değirmene git.

Keloğlan az gitmiş uz gitmiş bir değirmene varmış. Bir bakmış ki boyu kısa, sakalı köse ve adı da Musa olan bir adam hemen anasının uyarısını hatırlamış. Yüzünü dönmüş ve arkasına bakmadan oradan uzaklaşmış.”(Özçelik, 2006, s. 12).

Bu diyalogda annesi Keloğlan’a babasının sözlerini söylemiştir. Keloğlan’da onun sözünü dinleyerek babasının söylemiş olduğu değirmenden uzaklaşmıştır. Ona söylenen sözü tutmuştur. Burada Keloğlan’ın aldığı

sorumluluğu layıkıyla yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Masalda yer alan “dürüstlük” ifadesine ilişkin diyalog da şu şekilde geçmektedir:

“Anası Keloğlanı kapıda karşılamış:

-Nerede kaldın kel oğlum, keleş oğlum? Diye sarılıp kucaklamış. Keloğlan da başından geçenlerin hepsini bir bir anlatmış.”(Özçelik, 2006, s. 19).

Keloğlan’ın başından geçenleri eksiksiz ve yanlışsız bir şekilde başından geçenleri anlatması onun dürüstlük değerini güzel bir şekilde yansıttığını göstermektedir. “Yardımseverlik” ve “adalet” değerlerinin işlendiği ifadeler ise şu şekildedir:

“Bu adam bu altınları fakir fukaranın hakkını yiye yiye biriktirmedi mi? Madem öyle ben de bu altınları kendim yemem ama köylüye dağıtırım. Değirmeni de köyün ortak malı yaparım. Böylece eğri işler doğrulmuş olur. Geç de olsa hak yerini bulmuş olur, demiş.”(Özçelik, 2006, s. 20).

Bu cümlelerden hareketle Keloğlan’ın köylüye altınları dağıtması yardımseverlik değerinin işlendiğini göstermektedir. Bunun yanında değirmeni köylünün ortak malı yapması ve fakir fukaranın malını yine onlara vermiş olması adalet değerini layığı ile yerine getirdiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Keloğlan ile Değirmenci adlı masal ilettiği değerler açısından bakıldığında ahlaki değerleri çocuklara doğru ve düzgün bir şekilde veren ve olumlu mesajlar içeren bir masal olduğu ifadesi kullanılabilir. Sadece çocuklara değil, gençlere ve hatta yetişkinlere de okutulabilecek bir masal olduğu öngörülmektedir. Eğitim sistemi içerisinde çocuklara değerler aktarılırken materyal olarak da kullanılabilir.

Tablo 6

Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Sarı Kız Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dürüstlük	2
2	Saygı	1
3	Sevgi	4
4	Sorumluluk	2
5	Yardıms severlik	2
	Toplam	11

Tablo 6’da Keloğlan ile Sarı Kız masalında 5 farklı ahlakî değer toplam 11 yerde geçmektedir. Bu ahlaki değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok “sevgi” değeri yer almaktadır. Masalda sevgi değeri ise şu cümlelerle ifade edilmiştir:

“Bir gün Keloğlan dersini bitirip dışarı çıktığında padişahın kızı ile karşılaşmış. Onu görünce az daha orada pat diye düşüp ölecekti. Kızın güzelliği sanki onu büyülemiş.”(Özçelik, 2006, s. 24).

Bu ifadelerden hareketle Keloğlan’ın padişahın kızını görmesi, kalbinin hızlıca atması “sevgi” değerinin yer aldığını açıkça göstermektedir. Masalda en çok işlenen değer arasında yer alması masalın konusunu oluşturmaktadır. “Sorumluluk” değerinin yer aldığı cümleler ise masalda şu şekilde geçmektedir:

“Keloğlan her sabah güneş doğarken evinden çıkar, kayığına biner ve saraya gelirmiş. Sonra bütün gün yolcu taşır, geç vakitte evine dönermiş.”(Özçelik, 2006, s. 24).

Cümlelerden de anlaşılacağı gibi Keloğlan hem padişahın oğluna yardım etmekte hem de yorulmasına ve erken saatlerde kalkmasına rağmen görevi olan yolcu taşımacılığını yapmaktadır. Yani üzerine düşen sorumluluğunu şartlar ne olursa olsun yerine getirmektedir. “Saygı” değeri de masalda şu cümlelerle anlatılmıştır:

“Keloğlan duyduklarına inanamıyormuş. Padişahın dizlerine kapanarak:

-Sağol padişahım, demiş ve eteğini öpmüş.”(Özçelik, 2006, s. 27).

İfade edilen cümlelerden hareketle Keloğlan ülkenin padişahının eteğini öpmesi ve dizlerine kapanması ona olan hürmetini ve saygısını ortaya koymaktadır. Keloğlan’ın “yardımseverlik” yönüne bakıldığında ise şu ifadeler kullanılmıştır:

“Ben Keloğlan kulunuz şehzadem. Sarayın kayıkçılarındım. Dünyada dertsiz kul olur mu? Olmaz elbet ama her derdin bir dermanı vardır.

...Keloğlan şehzadenin isteğini geri çevirmemiş, ayrıca okumak, yazmak, öğrenmek dünyada en çok istediği şeylermiş...”(Özçelik, 2006, s. 22).

Bu diyaloga bakıldığında Keloğlan şehzadenin dermanına çare bulmakta ve ona yardım etmektedir. Onu geri çevirmeyerek masalda yardımseverlik duygusunu açık bir şekilde vermiştir.

Sonuç olarak ise Keloğlan ile Sarı Kız adlı masalda ilettiği değerler açısından bakıldığında çocuğun gelişimini etkileyecek herhangi bir olumsuz değere yer verilmemesi bu masalın çocuklar için uygun olduğu ifadesini doğrulamaktadır. Aynı zamanda masalın asıl temasını bilgi öğrenmenin her zaman hayat kurtardığını ve öğrenmenin fakiri ya da zengini olmayacağını anlatmaktadır. Keloğlan’ın sorumluluğu ve bilgisi sayesinde kendisine ve çevresindeki kişilere fayda sağladığı masalda görülmektedir.

Tablo 7

Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle İskender Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dürüstlük	7
2	Sabır	1
3	Saygı	1
4	Sevgi	1
5	Sorumluluk	7
6	Yardımsverlik	1
	Toplam	18

Tablo 7’de Keloğlan ile İskender masalında 6 farklı değer toplam 18 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok “sorumluluk” ve “dürüstlük” değerleri yer almaktadır. Masalda geçen sorumluluk değeri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“-Keloğlan, sana iyi bir iş bulmamız lazım gerekir. Bir komşunuzun tarlası çok fazla. Bir tanesini ortakçı olarak istesek çalışır mısın?”

-Hay hay anacım. Elimden geldiği kadar çalışırım.”(Özçelik, 2006, s. 29-30).

Bu cümlelerde Keloğlan’a annesi iş yani sorumluluk vermekte, o da annesinin verdiği işi isteyerek kabul etmektedir. Annesini kırmayıp sorumluluğu üstlenmektedir. Büyüklerin vermiş olduğu görev ve sorumluluklar her zaman insanı olgunlaştırmaktadır. Keloğlan da annesine saygısından onun vermiş olduğu görev ve sorumlulukları kabul etmektedir. “Dürüstlük” değerine bakıldığında masalda şu ifadeler geçmektedir:

“Birkaç kadın, Keloğlan’ın ne aradığını sormuşlar. O da tek tek başından genleri anlatmış. Ekinlerimi tarladan çalmışlar, ben de onları arıyorum...”(Özçelik, 2006, s. 31).

Masalda Keloğlan başına gelenleri kadınlara eksiksiz bir şekilde anlatmıştır. Bu yüzden bu cümlelerde de “dürüstlük” değeri açıkça verilmiştir. Masalda geçen “saygı” değeri de şöyledir:

“ Nur yüzlü ihtiyar, şöyle konuşmuş:

-Bundan sonra şunu yapacaksın oğlum. İki tavuğunuzdan beyaz başlı olana ayda bir kere “Beyaz başlı tavuk, altın yumurtla artık,” de. O da altın yumurtlayacaktır. Yalnız bu sırrı kimseye söyleme bir tek anan bilsin.

Keloğlan dedeye çok teşekkür etmiş ve mutlu bir şekilde evine gitmiş.”(Özçelik, 2006, s. 32).

Keloğlan’ın dedeye söylediği sözlerden ve yardımlarından ötürü teşekkür etmesi hürmet göstergesi olup burada dedeye saygı gösterdiğini ifade edebiliriz. “Yardımseverlik” değeri ise masalda şu şekilde işlenmiştir:

“O günden sonra Keloğlan’ın müşterisi o kadar çoğalmış ki, paraları ne yapacağını şaşırılmış. Artık, parası olmayanlara bedava su dağıtmaya başlamış.”(Özçelik, 2006, s. 49).

Keloğlan’ın parasının çoğalması kendisine ve ailesine yetecek kadar olması onu artık yardımsever olmaya itmektedir. Bu cümlede de Keloğlan fakir insanlara şifalı olan sudan faydalanması için ücretsiz olarak dağıtması “yardımseverlik” değerinin açık bir şekilde verildiğini göstermektedir.

Keloğlan ile İskender adlı masalının geneline bakıldığında ilettiği değerler çocuğun gelişimini destekleyecek nitelikte olduğu görülmektedir.

Tablo 8

Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Başvezir Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Adalet	1
2	Dürüstlük	2
3	Öz denetim	1
4	Sabır	1
5	Saygı	7
6	Sorumluluk	6
7	Yardımselik	1
	Toplam	19

Tablo 8’de Keloğlan ile Başvezir masalında 7 farklı değer toplam 19 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok “saygı” ve “sorumluluk” değerleri yer almaktadır. Masalda geçen saygı değeri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“Keloğlan’ın kafasında ani bir şimşek çakmış:

-Saygısız davrandıysam, affediniz. İzin vererseniz, Prenses ile evlenmek istiyorum, demiştir.”(Özçelik, 2006, s. 52).

Keloğlan padişahın huzuruna çıkmış, davranışları ve konuşmalarının ona karşı saygısızlık olarak algılanmaması gerektiğini söylemiş ve affını dilemiştir. Devlet büyüğünün karşısında bu şekilde hareket etmesi padişaha olan saygısını göstermektedir. Bunun yanında cesaret örneği göstererek padişahın kızına aşık olduğu sevdiğini açıkça dile getirmektedir. Yine Keloğlan’ın padişaha olan saygısı masalda yer alan şu cümlelerde de görülmektedir:

“Emriniz başım üstüne, Padişahım, demiş. Yeter ki siz isteyin. Bana üç gün izin veriniz. Nelere ihtiyaç duyacağımı belirlemem gerekiyor.”(Özçelik, 2006, s. 53).

Padişahın emrini yerine getirmeye çalışması ve kendisinden usulü erkâna göre izin istemesi yine ona olan saygısını göstermektedir. Ayrıca masalda Keloğlan, bir iş yarken acele ile ve plansız değil her şeyi ayarlayıp belirlediği zaman yola koyulması da planlı hareket etme açısından olumlu bir davranış olarak görülmektedir. Masalın bu iki bölümüne de bakıldığında “saygı” değerinin açık bir şekilde verildiği gözlenmektedir. Masalda “öz denetim” değeri ile ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır:

“Keloğlan gülümseyerek, cevap vermiş:

-Hayır, Padişah’ım. Vazgeçmedim. Aksine, hesaplamalarımı yaptım. Yolculuk için gereken malzeme ve insan gücünü bildirmeye geldim.”(Özçelik, 2006; s. 54).

Padişahın Keloğlan’a vermiş olduğu görevi yerine getirmeye çalışması ve kendine güvenerek pes etmemesi Keloğlan’ın kendine olan özgüveninin olduğunu göstermektedir. Kendine olan güveninin olması da “öz denetim” değeri ile ilgilidir. “Sorumluluk” değeri ile ilgili olarak masalda şu cümleler yer almaktadır:

“Kısa zamanda hazırlıklar tamamlanmış. Keloğlan, iki yüz asker, yüz deve ve yüz fıçı şarap almış. Fillerin bulunduğu vadiye doğru yola çıkmış. Her şey tasarladığı gibi gerçekleşmiş... Sonra da saraya dönmüşler.”(Özçelik, 2006, s. 55).

Bu cümlelere bakıldığında Keloğlan, padişahın verdiği sorumluluğu yerine layığı ile getirip tamamlamıştır. Üzerine düşen görevi yerine getirmesi sorumluluk duygusunu aşmaktadır. “Sabır” değerine bakıldığında şu ifadeler geçmektedir:

“Padişah, tamam oğlum demiş, Keloğlan’a. Yarın sabah hazırlıklara başlamalarını emredeceğim. En kısa zamanda yola çıkararsınız. Evine dönebilir çağıracağım güne kadar dinlenebilirsin. Bunun üzerine Keloğlan evine dönmüş ve beklemeye başlamıştır.”(Özçelik, 2006, s. 58).

Padişahın Keloğlan’a hazırlıkları tamamlayana kadar beklemesini söylemesi “sabır” değerinin verildiğini göstermektedir. Bunun yanında Keloğlan’ın evine

gidip beklemeye başlaması söz dinleyen bir karakter olduğu düşüncesini aşlamaktadır. “Dürüstlük” ifadesinin geçtiği yer ise şu şekildedir:

“...Prences geminin hızla yol aldığını görmüş. Başka bir ülkeye gidiyorlarmış. İki gözü iki çeşme ağlamaya başlamış. Keloğlan, güzel kıza gerçeği anlatıp, sakinleştirmeyi başarmış.”(Özçelik, 2006, s. 60).

Bu cümlelerden de anlaşılacağı gibi Keloğlan gerçeği olduğu gibi eksiksiz bir şekilde anlatması dürüst olduğunun göstergesidir. Bu ifadelere yer verilmesi çocuğa “dürüstlük” değerinin kazandırılmasında öncü olmaktadır. Masalda “yardımseverlik” değerinin işlendiği cümlelere de yer verilmiştir. Masalda şu şekilde geçmektedir:

“Keloğlan aniden bir at kişnemesi duymuş. Yaklaşınca dünya güzeli bir kızın boylu boyunca, yerde yattığını görmüş. Kılık kıyafetine, takılarına dikkat edince, saraylı olduğunu anlamış. Testisindeki soğuk suyu, kızın yüzüne serpmiş. Kız kendine gelmiş ve başına gelenleri anlatmış. Keloğlan kıızı yerden kaldırmış, atının eğerini düzeltmiş, üzerine oturtmuş.”(Özçelik, 2006, s. 50).

Masalda geçen cümlelerden hareketle Keloğlan’ın zor durumda kalmış padişahın kızının yüzüne su serpmesi, kıızı yerden kaldırması, atının eğerini düzeltmesi ve kıızı da ata bindirmesi yardımseverlik yönünü göstermektedir.

Sonuç olarak Keloğlan ile Başvezir adlı masalın iletlediği değerler incelenildiğinde çocuğun gelişimini etkileyecek herhangi bir olumsuz değere yer verilmediği görülmektedir. Bu açıdan bu masal çocukları eğitmek, değerleri aşlamak için kullanılabilir niteliktedir.

Tablo 9

Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Üç İnci Tanesi Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Adalet	1
2	Dostluk	1
3	Öz denetim	2
4	Saygı	2
5	Sevgi	5
6	Vatanseverlik	1
7	Sorumluluk	3
8	Yardıms severlik	2
	Toplam	17

Tablo 9’da Keloğlan ile Üç İnci Tanesi masalında 8 farklı değer toplam 17 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok “sevgi” değeri yer almaktadır. Masalda geçen sevgi değeri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“Böyle zamanlar Keloğlan’ın en mutlu olduğu anlarıymış. Çünkü dünyada anacığın dan başka kimsesi yokmuş. Bu yüzden onun gönlünü hoş tutar, her zaman hayır duasını alırmış.”(Özçelik, 2006, s. 61).

Keloğlan annesini çok sevmekte onun her dediğini yapmaktadır. Onun mutlu olduğunu görmek Keloğlan’ı da sevindirmektedir. Hayatındaki tek insan annesi olmasından dolayı onun her zaman hayır duasını alır ve gönlünü hoş tutması ona ne kadar bağlı olduğunu ve annesini çok sevdiğini göstermektedir.

Çocuğun annesine karşı sevgili olması ve onun dediklerini yapmasını gerektiği değeri vurgulanmaktadır. Masalda yer alan bir diğer değer ise “sorumluluk” ifadesidir. Masalda şu şekilde geçmektedir:

“Anası Keloğlan’ın çalışmasını istermiş. Ana sözü bu... Tutulmaz mı hiç? Keloğlan da bu sözü tutar, ormana gider, odun keser, toplar ve şehre götürür satarmış. Böylece ekmek parasını çıkartmış.”(Özçelik, 2006, s. 61).

Sorumluluk değerinin yer aldığı metinlerde genelde Keloğlan dağdan odun getirmekte evini geçindirebilmek için de bu getirdiği odunları pazarda satmaktadır. Keloğlan evi geçindirmek için üzerine aldığı işi yani sorumluluğu yerine getirmektedir. Burada da sorumluluk değeri ön plana çıkmaktadır. Masalda “öz denetim” değerinin de yer aldığı kısım şu şekilde verilmektedir:

“Padişah, Keloğlan’a üç gün zaman tanımış. Keloğlan, sarayda güzelce yemiş, içmiş, banyosunu yapmış. Kuş tüyü yataklarda dinlenmiş.” (Özçelik, 2006, s. 64).

“Oğul Allah ne muradın varsa versin. İşlerin rast gitsin. Bunca yıldır yemediğim, görmediğim nimetleri yedirdin diye dua etmiş. Keloğlan başında geçenleri düşünmüş, işlerinin kolay gitmesinin nedenini hep anasının ona hayır duası etmesinde bulmuş.”(Özçelik, 2006, s. 69).

Öz denetim değeri masalda Keloğlan’ın kişisel ihtiyaçlarını karşılaması bunları gidermesi olarak geçmektedir. Kendi temizliğini yapması, karnını doyurması ve dinlenmesi ihtiyaçlarını gidermeye yönelik olduğu için öz denetim değeri de metinde bu şekilde verilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte Keloğlan annesini memnun etmek için elinden geleni yapmakta, başına kötü şeyler gelse dahi bunlardan bir şekilde kurtulmaktadır. Keloğlan da bu kötülüklerden korunmasının sebebini annesinin gönlünü hoş tutması ve onu üzmemesinde bulmakta bunun ne kadar önemli bir davranış olduğunu sezdirmektedir. Masalın bitiş formellerinde yer alan ifadeler ise “vatanseverlik” ve “adalet” değerleri yer almaktadır. Metinde şu şekilde geçmektedir:

“Halk, Keloğlan’ı zindandan çıkarmış ve onu padişah yapmışlar. Ülkesinin topraklarını genişletmiş ve ülkeyi çok güzel adaletli bir şekilde yönetmeye başlamış. İnsanlara şefkatle ve iyilikle davranmış. Kötülerin kötülük yapmasına

izin vermemiş. İyiler her zaman övülünce insanlar iyiliklerini artırmış.” (Özçelik, 2006, s. 76).

Burada Keloğlan’ın başına gelen kötü olaylardan sonra ülkenin padişahı olup topraklarını koruyarak ve üzerine daha toprak alıp genişleterek korumaya çalışması bizlere “vatanseverlik” değerini aktarmaktadır. Akabinde ise toprakları içerisindeki halkını adaletli bir şekilde yönetmesi, kötülük yatırmaya izin vermemesi ve iyilikleri karşılıksız bırakmaması “adalet” değerinin verildiğini açıkça göstermektedir. Masalda ölçüt alınan değerler dışında başka değer de yer almaktadır.

“Oğul Allah ne muradın varsa versin. İşlerin rast gitsin. Bunca yıldır yemediğim, görmediğim nimetleri yedirdin diye dua etmiş. Keloğlan başında geçenleri düşünmüş, işlerinin kolay gitmesinin nedenini hep anasının ona hayır duası etmesinde bulmuş.”(Özçelik, 2006, s. 69).

Keloğlan anasının hayır duasını almak için onu memnun etmeye çalışmaktadır. Sadece bu masal değil diğer masallarda da genel olarak bir yere gideceği zaman annesinin elini öperek, helalleşerek ve hayır duasını alarak çıkmaktadır. Annesi Keloğlan’a sorumluluk verdiği zaman mutlaka yerine getirmeye çalışmakta onu hoşnut tutmaya çalışmaktadır. Burada da annesine gittiği yerlerden yiyecek bulmakta onu memnun etmekte olduğu görülmektedir. Anne duası sayesinde Keloğlan başındaki belalardan kurtulduğu çıkarımını dile getirmiştir.

Keloğlan gençliğinin ve acemiliğinin verdiği davranışla elindekileri kaybetmesine rağmen yaşayarak ve deneyerek tecrübe kazanmakta, sonunda da kaybettiklerini kalbinin saflığı ve iyi niyeti sayesinde kazanmaktadır. Keloğlan masalın sonunda yaşadıklarından ders çıkararak artık sorumluluk sahibi ve akıllı davranan bir karakter olmaktadır ve bu sayede de annesinin rızasını alan bir evlat özelliği sergilemektedir.

Tablo 10

Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Kuyumcu Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Sevgi	1
2	Sorumluluk	1
	Toplam	2

Tablo 10’da Keloğlan ile Kuyumcu masalında 2 farklı değer toplam 2 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda “sorumluluk” ve “sevgi” değerleri yer almaktadır. Masalda geçen sorumluluk değeri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“Keloğlan’a altınları sarrafa götürmesini söyler. Keloğlan altınları dökmek için fesine doldurur. Sarrafa götürüp teslim edip hemen eve dönmüş.”(Özçelik, 2006, s. 80).

Keloğlan üzerine düşen vazifeyi layıkıyla yerine getirebilmek için fesinin içerisine doldurmaktadır. Altınları teslim ettikten sonra da hemen eve dönmektedir. Burada sorumluluk duygusu görevini yerine getirme değeri verilmektedir. Masalın bitiş formellerinde ise “sevgi” değeri yer almaktadır.

“Keloğlan tahta çıkmış ve kaynatasını da baş vezir yapmış. Bahtiyar olup rahat yaşamışlar.”(Özçelik, 2006, s. 80).

Masalın son kısmında Keloğlan ülkenin padişahı olmaktadır. Ülkeyi iyi bir şekilde yönetip mutlu ve sevgi dolu yaşayıp hayatlarına devam etmişler. Ülkenin mutlu olması onun ve ailesinin de mutlu olmasına sebep olmaktadır. Burada da sevgi değeri verilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Keloğlan’ın tahta çıkması vatanını koruma ve sorumluluk bilincini de aşılacaktır.

Tablo 11

Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Köylüler Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Adalet	2
2	Dürüstlük	2
3	Sabır	2
4	Saygı	1
5	Sevgi	1
6	Sorumluluk	5
7	Yardıms severlik	2
	Toplam	15

Tablo 11’de Keloğlan ile Köylüler masalında 7 farklı değer toplam 15 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok “sorumluluk” değeri yer almaktadır. Masalda geçen adalet değeri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“Değirmende çok sıra varmış sırasını beklemekte olan. “Ne vakit bana sıra gelecek ki?” Diye düşünmeye başlamış. Başkalarının da geleceğini düşünerek dışarıya bıraktığı mısır çuvalını değirmene götürüp sıraya koymuş.”(Özçelik, 2006, s. 82).

Keloğlan elindeki mısır çuvalı ile önündeki insanların sırasını almamış adaletli bir şekilde sıraya girerek beklemeye başlamaktadır. Burada adalet duygusunu ön plana çıkartılmış ve bu değer aşılanmıştır. Masalda geçen diğer

değerler ise “dürüstlük” ve “yardımseverlik” duygularıdır. Masalda metin içerisinde iki değer birlikte verilmiştir.

“Keloğlan ihtiyar değirmenciye dönerek:

-Aman değirmenci dayı, yolum çok uzak gayrı. Korkarım, bu vakitte evime gidemem. Müsaade edersen, seninle birlikte kalay bu gece. Hem sana yardım ederim.” (Özçelik, 2006, s. 83).

Keloğlan değirmende sıra gelmeyince durumunu değirmenciye açıkça ve dürüstçe anlatmış değirmenci dayıdan çözüm bulmasını istemiştir. Burada derdini gelip açıkça izah etmesi Keloğlan’ın dürüstlük yönünü vurgulamaktadır. Aynı zamanda burada kalırken de boş durmayıp değirmenci dayının iş yükünü hafifletmeyi ona yardım etmeyi istemiştir. Burada da değirmenci dayıya yardımcı olmaya çalıştığı görülmektedir. Masalda “saygı” değeri de şu şekilde geçmektedir:

“Buna öyle sevinmiş ki Keloğlan, ihtiyarın elinden sarılıp öperek hemen işe koyulmuş.”(Özçelik, 2006, s. 84).

Değirmenci dayının Keloğlan’a yardım etmesi üzerine Keloğlan karşısındaki kişinin yaşı gereği saygısından teşekkür etmek amaçlı olarak elini öpüp ona sarılmıştır. Burada da büyüklerine karşı saygı ve hürmet göstermek amaçlı nasıl davranılması gerektiği vurgulanmıştır. Masalda “yardımseverlik” değeri ise şu şekilde geçmektedir:

“Aralarında toplaşan köylüler, varmışlar Keloğlan ve anasının yanına:

-Biz bir hata yaptık, yazın çalışmadık, şimdi karların altında kaldık. Bari çocuklarımıza acıyın, biraz un ayırın.

Keloğlan bu yakarıslara dayanabilir mi hiç. Herkese yetecek kadar un vermiş. Bununla da yetinmeyip, odun vermiş.”(Özçelik, 2006, s. 87).

Yazın kendilerine yiyecek hazırlamayıp kışın ise yiyecek aramaya çıkan köylüler Keloğlan’ın kapısına gelmektedir. Keloğlan ise yine de merhametli davranıp köylülere yardım etmiştir. Yaz boyunca Keloğlan boş durmadan kışa hazırlık yapması da onun miskinlikten ve tembellikten uzak, çalışkan bir karakter olduğu sonucu çıkartılabilir. Bununla birlikte herkese yetecek kadar un vermesi adaletli davrandığının göstergesidir.

Tablo 12

Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Sihirli Mendil Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Dostluk	1
2	Saygı	1
3	Sevgi	3
4	Yardımsverlik	3
	Toplam	8

Tablo 12’de Keloğlan İle Sihirli Mendil masalında 4 farklı değer yer almakta toplamda da 8 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda yer alan “dostluk” değeri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“Ayı, Keloğlan’a: Sen nasıl odlunda yanıma yaklaşabildin? Ben aslında korkutmam. Ama benden korkarlar. Bundan dolayı çok üzülürüm.

Keloğlan bu sözlerden sonra parlak tüylü ayıyı daha çok sevmiş. İki iyi arkadaş olmuşlar.”(Özçelik, 2006, s. 92).

Keloğlan bir insan olmasa bile hayvanlarla bile dostluk kurmakta ve bu değeri aşılacaktır. Aynı zamanda burada ölçüt aldığımız değerler dışında “hayvan sevgisi” değeri de yer almaktadır. Bu hayvanla samimiyet kurmuş ve onu çok severek dost olmuştur. Masalda “yardımsverlik” duygusunun geçtiği yer ise şöyledir:

“Ayı: Benim babam ayıların kralıdır. Ne olur beni babamın sarayına götür, diye Keloğlan’dan yardım istemiş. Bunun üzerine Keloğlan parlak tüylü ayıyı babasına götürmek için yardım etmiştir.”(Özçelik, 2006, s. 92-93).

Hayvan Keloğlan'dan yardım istemekte ve Keloğlan'da onu kırmayıp babasının olduğu yere götürmektedir. Burada da yardımseverlik duygusu yer almaktadır.

Sonuç olarak Keloğlan ile Köylüler adlı masalın iletildiği değerler incelenildiğinde çocuğa zarar verecek ve de olumsuz etkileyecek bir davranışın yer alamadığı, aksine ayının korkulan bir hayvan olması düşüncesini de Keloğlan onunla dost olarak bu korkunun yenilmesine fayda sağlayacağı düşüncesini aşılacaktır.

Tablo 13

Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Hiç Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Sorumluluk	2
	Toplam	2

Tablo 13'te Hiç masalında tek değer yer almakta toplamda da 2 yerde geçmektedir. Bu değer iletildiği masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda yer alan "sorumluluk" değeri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

"Oğlum aslan oğlum, evde tuz kalmamış. Bir koşu gidi tuz al da gel.

-Tamam ana.

Anası Keloğlan'a on ara vermiş, çarşıya yollamış. O devirde tuzun adı da "hiç" imiş. Keloğlan alacağı şeyi unutmamak için sık sık tekrar eder dururmuş."(Sakaoğlu, 2013; s. 71).

Cümlelerden de anlaşılacağı gibi annesinin isteğini kırmayıp hemen üzerine aldığı sorumluluğu yapmaya çalışmaktadır. Hatta unutmamak için de zihninde sürekli olarak tekrar etmesi sorumluluğunu en iyi şekilde yerine getirmeye

çalıştığının göstergesidir. Masalda yer alan bir diğer “sorumluluk” değeri ise şu şekilde ifade edilmiştir:

“Son sözleri işiten Keloğlan’ın aklına hiç’i gelir. Hemen yakındaki bir dükkândan bir miktar tuz alıp evin yolunu tutar. Zavallı annesi çorbasının suyunu kaynata kaynata bir hal olmuştur. Oğlunu sağ salim olarak karşısında görünce çok sevinmiş. Hemen oğluna çorbasını pişirip katarmış.”(Sakaoğlu, 2013, s. 76).

Buradaki “sorumluluk” değeri incelenildiğinde Keloğlan annesinin söylemiş olduğu işi yerine getirmiş ve sorumluluğunu tamamlamış olduğu anlaşılmaktadır. Keloğlan her defasında gittiği yerlerde başına belalar getirmesi annesini de sürekli telaşa sokmaktadır, fakat Keloğlan pratik zekâsı ve cin fikirleri ile başına aldığı bu belaların üstesinden gelmektedir. Bu belalar yüzünden Keloğlan gittiği yerlerden hemen dönememekte annesini telaş içerisinde bırakmaktadır. Bu yüzden yukarıdaki cümlede annesini oğlunu görünce yaşadığını ve başına iş gelmediğini anlayınca mutlu olmaktadır.

Tablo 14

Saim Sakaoğlu’un Türk Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Vur Tokmağım Vur Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dürüstlük	1
2	Sevgi	1
3	Sorumluluk	3
	Toplam	5

Tablo 14’te Vur Tokmağım Vur masalında 3 farklı değer yer almakta toplamda da 5 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalın girişinde yer alan cümlelerde de “sorumluluk” değeri dikkati

çekmektedir. Masalda en çok yer alan “sorumluluk” değeri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, pire berber iken memleketin birinde bir Keloğlan ile anası varmış. Bu ana oğlun da küçük bir tarlası varmış; oğul bu tarlayı eker biçer, yiyeceklerini elde edermiş.”(Sakaoğlu, 2013, s. 77).

Masalın girişinde yer alan bu cümlelere bakıldığında Keloğlan tarlayı ekip biçerek annesine ve evine yiyecek hazırlamakta, evini geçindirmek için sorumluluğunu yerine getirmektedir. Bu cümlede “sorumluluk” değeri açık bir şekilde işlenmiştir.

“Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, bir süre sonra evine varmış. Annesi Keloğlan’ı erkenden karşısında görünce şaşırılmış. Daha o sormadan Keloğlan başından geçenleri bir bir anlatmış.”(Sakaoğlu, 2013, s. 78).

Bu ifadelerden hareketle Keloğlan başına gelen olayları eksiksiz ve yalansız bir şekilde anlatması “dürüstlük” değerini açıkça vermektedir. “Sevgi” değeri ise masalda şu şekilde işlenmektedir:

“Keloğlan ile annesi ve sihirli sofraları, mendilleri ve tokmakları ile evlerinde sevgi dolu ve uzun ömürlü hayat sürerler; yer, içer keyiflerine bakarlar.”(Sakaoğlu, 2013, s. 82).

Masalın bitiş formellerinde yer alan bu cümleye bakıldığında Keloğlan annesi ile mutlu güzel ve sevgi dolu bir hayat devam ettirme yolundadır. Annesine olan sevgisi masalın bitişinde açık bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 15

Fahri Celal Gökülga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda Kitabı İçerisinde Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Adalet	1
2	Dostluk	1
3	Dürüstlük	5
4	Öz denetim	1
5	Sabır	1
6	Saygı	7
7	Sevgi	3
8	Vatanseverlik	4
9	Sorumluluk	7
1	Yardımsverlik	5
	Toplam	35

Tablo 15'te Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda masalında 10 farklı değer yer almakta toplamda da 35 yerde geçmektedir. Bu değerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok "sorumluluk" ve "saygı" değerleri geçmektedir. Ölçüt alınan değerlerin hepsi masalda yer almaktadır. Masalda yer alan "sorumluluk" değerine ilgili şu cümleler yer almaktadır:

"Nereden gelip nereye gidiyorsun oğul? Diye sordu.

Memleketten geliyoruz efendim, dedim. Yeni asker oldum. Debboyda talim ettik, yarın Çanakkale'ye sevk ediliyoruz.

Sanki oraya gitmemek elinde olsa ne yapardın?

Elimde olsa gene giderdim. Benim babam da kardeşim de şehittir.”(Göktulga, 2007, s. 18).

Buradaki diyalogda Keloğlan askerlikten ve cepheye gitmekten korkmamakta ve vatanını korumaktan geri kalmadığı anlaşılmaktadır. Bu diyalogda Keloğlan “vatanseverlik” değerini açık bir şekilde dile getirmiştir. Babasının ve kardeşinin de vatan için şehit olması, Keloğlan’ın tekrar savaş olsa yine gideceğini söylemesi de küçük ama önemli ayrıntıdır. Bu kitap diğer masalların içerisinde en çok “vatanseverlik” değerinin yer aldığı masaldır. Vatan sevgisi ve milletini koruma bilinci bu masalda açık bir şekilde yeteri kadar verilmiştir. “Saygı” değerinin yer aldığı kısımda ise şu ifadeler yer almaktadır:

“Keloğlan evvel ayağa kalktı, patayı çaktı, sonra pehlivanın elini öptü.”(Göktulga, 2007, s. 25).

Masalda Keloğlan kendisinden büyük olan pehlivan kişinin güreşte yenmesine rağmen kendisinden yaşça büyük olması açısından yanına giderek elini öpmüş ve saygı göstermiştir. Her ne kadar güreşte kendisini yense de karşısındaki kişinin kendisinden büyük olması ona karşı saygıda kusur etmediğini göstermektedir. “Sorumluluk” değerinin işlendiği kısımlardan bir tanesi de şöyledir:

“Ertesi sabah daha gün doğmadan, Keloğlan eşeğin sırtına boş fiçuları yüklemiş dereden su almaya gidiyordu. Bölüğün saka neferliğini ona vermişlerdi. Dereden fiçuları temiz bir şartladı. Eşeğe yükledi. Yavaş yavaş bayırı tırmanmaya başladı ve geri yerine gitmeye başladı.”(Göktulga, 2007, s. 26).

Yukarıdaki metinde Keloğlan askerde sadece vatani savunmak ve korumakla görevli değil aynı zamanda diğer asker arkadaşlarına da destek olmaktadır. Burada yeni görev ve sorumluluklar yüklenmiş saka neferi olarak asker arkadaşlarına su getirmektedir. Keloğlan üzerine aldığı sorumluluğu yerine getirmektedir. Masalda “dostluk” ifadesinin geçtiği tek yer ise şudur:

“İngilizler birbirine bakıştılar. Bir alkıştı koptu. Hurra...diye bağıştılar. Neferlerin biri bırakıp öteki Mehmedçik’in üstüne atılıyor, yüzünü, gözünü, yanaklarını öpüyorlardı. El sıkmanın haddi hesabı yoktu.”(Göktulga, 2007, s. 29).

Masalda her ne kadar düşman askeri olsa da Keloğlan onlara su vererek yardımda bulunmuş ve İngiliz askerleri ile dostluk kurmuştur. Onlarında kendisine karşı samimi davranması Keloğlan ile aralarındaki dostluğu artırmış ve samimi ilişkiler kurulmuştur. Yukarıdaki metinde de aralarındaki samimiyetin var olduğu yani dostluk değerinin bariz bir şekilde ortada olduğu anlaşılmaktadır. Masalda “yardımseverlik” değerinin işlendiği kısımlarda mevcuttur. Aşağıda şu şekilde verilmiştir:

“Kız: Siper yıkıldı, toprak altında kaldık diye bağırdı. Keloğlan ona doğru yaklaştı. Hızla kalçalarına doğru yükselen toprağı itmeye başladı. Elleriyle ayaklarıyla hiç durmadan çadırın tavanını delip akan toprağı olabildiği kadar kızdan uzaklaştırmaya çalışıyordu.”(Göktulga, 2007, s. 33).

Metne bakıldığında Keloğlan düşman askerinin hemşiresi olmasına rağmen çadırın yıkılması sonucu kadını kurtarmak için ona yardım etmiş ve kadını üzerine kayan topraktan kurtarmıştır. Karşısındaki kişinin ne olursa olsun insan olduğunu düşünerek yardım etmesi Keloğlan’ın ne kadar yardımsever olduğunu göstermektedir. Masalda yer alan bir diğer değer duygusu ise “sabır” ifadesidir. Masalda da şu şekilde yer almaktadır:

“Geçtiği yerleri kurşunlar yalıyor; güllesi düştüğü yerlerden adam boyu toz kalkıyordu. Tam bu sırada bizim Keloğlan’ı Allah sakladı. Yoksa olduğu yerde beyni budur diye bir mitralyöz kurşunu yiyivermek işten değildi... Allah ona sabır vermiştir. Bazen düşmanı ürkütmemek için yarım saat bile beklediği oldu. Hiç yerinden kıpırdamadı.”(Göktulga, 2007, s. 57).

Metinden hareketle Keloğlan düşman işgali içerisinde yapması gereken görevleri yerine getirmekte durulması ve beklenmesi gereken yerlerde de sabırla bekleyerek olduğu yerde durmaktadır. Vatanını korumak için gerekirse saatlerce olduğu beklemesi ne kadar sabırlı olduğunu göstermektedir. Masalda yer alan bir diğer değer ise “öz denetim” ifadesidir. Metin içerisinde şu şekilde geçmektedir:

“Bir zaman onu yerlerde sürükledi. Dik yokuşa böyle çıkmak zor oluyordu. Keloğlan İngiliz zabitanı böyle almakla çok iyi bir iş yapmıştı. Ölüyü telefon odasında bıraksaydı, İngilizler “Bunu kim öldürdü?” diye şüphelenirler, bizim telefon telini bulurlar, işi anlardı. İyisi mi bu zabiti yok etmek, beraber alıp bizim tarafa aşırarak en doğrusuydu...”(Göktulga, 2007, s. 60).

Keloğlan'a verilen sorumluluğu yerine getirebilmek için tek yönlü düşünmeyip planlı hareket etmektedir. Eğer üstün körü hareket edip iş yaparsa vatanını, komutanını ve askerleri tehlikeye atacağını bilmekte ve buna göre hareket etmektedir. Öz denetim değeri bu noktada devreye girmektedir. Keloğlan savaş esnasında planlı hareket edip kimseyi şüphelendirmeden ve işi yokuşa sürmeden zihninde kurdukları ile akıllıca hareket etmektedir. Kendi iradesine sahip çıkarak aklını kullanarak hareket etmekte ve özdenetim değerini çok iyi bir şekilde vermektedir. Genel olarak masalların genelinde yer alan bir diğer değer ise "sevgi" kelimesidir. Bu masalda ise şu şekilde geçmektedir:

"Çabuk alazlandı fakat gel gör ki, yüreğinin yarası bir türlü unmadı. İşin doğrusu kendisini ayıplamıyor değildi. Düşman kızına gönül vermek ona yakışmazdı, yakışık almazdı."(Göktulga, 2007, s. 66).

Yukarıdaki cümleler incelenildiğinde Keloğlan düşman askeriyesinde çalışan İngiliz bir hemşireye gönül vermiştir. Her ne kadar bu sevdayı kendisine yakıştıramasa da gönlüne bir türlü söz geçiremediği anlaşılmaktadır. Sevgi değeri de bu metinde açıkça yer verilmektedir. Masalın içerisinde ölçüt olarak değerlendirdiğimiz değerler haricinde bir de dini değere yer verilmiştir. Masalda şu şekilde anlatılmaktadır:

"Zabit onu masasına davet etti. Karşı karşıya oturdular. İki kadeh geldi, Mehmed'in bilmediği bir içkiyi doldurdu, uzattı. Keloğlan ayağa kalktı, selam verdi.

-Eyvallah... dedi. Bize yasaktır, hem de haramdır."(Göktulga, 2007, s. 30).

Metinde düşman askerlerinden biri Keloğlan'a içki ikram etmektedir. Fakat Keloğlan bu ikram edilen içkiyi dini açıdan haram olduğunu ve vatani koruyan bir nefer olması bakımından yakışık olmadığını ifade ederek geri çevirmiştir. Keloğlan'ın bu hareketi dini değerlerine ve de ahlaki değerlerine sahip çıktığını, bunlara önem verdiğini göstermektedir.

Masal çocuklara savaşın önemini, vatanın savunulmasını ve korunmasını aşılarken bir taftan da bunun gücünü ve kuvvetinin iman etmeye dayandığını anlatması ve aşılması açısından önem taşımaktadır. Masalın geneline bakıldığında ise çocuğun davranışlarında olumsuz etki yaratacak değer ya da ifadeler yer almadığı görülmektedir. İncelenen değerler haricinde "dinine uyma"

değerine de yer verilmesi çocuklara bu dini değerlerin kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır. Eğitimde de çocuklara değer aşılama da rahatlıkla kullanılabilen bir materyal olduğu görüşü savunulabilmektedir.

Tablo 16

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Devler Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Sabır	1
2	Sorumluluk	1
3	Yardıms severlik	1
	Toplam	3

Tablo 16'da Keloğlan ile Devler masalında 3 farklı değer yer almakta toplamda da 3 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek 1 tane değere rastlanılmaktadır. Masalda en çok “sorumluluk” ve “sabır” ve “yardıms severlik” değerleri geçmektedir. Ölçüt alınan değerlerin hepsi masalda yer almaktadır. Masalda yer alan “sorumluluk” ve “yardıms severlik” değerleri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“Keloğlan bir çuval altını nenesine vermiş. Konu komşuya bir büyük ziyafet vermiş.”(Alangu, 2016, s. 12).

Keloğlan bin bir zorluklarla uğraşıp kazandığı paraları nenesine götürüp teslim etmesi sorumluluk duygusunun olduğunu göstermektedir. Daha sonra çevresindeki fakir komşularına ise ziyafet hazırlayarak karınlarını doyurmuştur. Bu da Keloğlan'ın yardıms severlik değerinin olduğunu ve fakirlere yardım edilmesi gerektiği mesajını vermektedir. Masalda “sabır” değeri ise şu şekilde işlenmektedir:

“Kendine avludan bir kılıç yontmuş, düşmüş yollara, yürümüş yokuşlara. Gide gide giderek, biri birim sekerek, tepelerden yel gibi, derelerden sel gibi

gerek. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Gün dönmüş akşam olmuş.”(Alangu, 2016, s. 7).

Keloğlan çalışmak için yola çıktığında onca zaman geçmesine rağmen sürekli yürümesine rağmen yoluna devam etmekte hedefine ulaşmak için sabretmektedir. Burada da sabır değerini aşlamaktadır. Masalda ahlaki değerlere aykırı ifade de bulunmaktadır. Masalda “tembellik” ifadesi şu şekilde geçmektedir:

“Memleketin birinde, vaktin bir zamanında bir Keloğlan’la nenesi varmış. Bu Keloğlan yerinden kıpırdamaz, evden çıkmaz, hiç de çalışmazmış. Elinde maşa, mangalda külleri eşeler, sedire yaslanıp mindere yan pala oturur, kediler gibi mır mır mırlanır, uyuklar dururmuş.”(Alangu, 2016, s. 7).

Tablo 17

Keloğlan ile Devler Masalında Geçen Aykırı İfadeler

	Değerler	Sayı
1	Tembellik	1
	Toplam	1

Tablo 17’de geçen aykırı değerler incelenildiğinde Keloğlan çalışmamakta ve sürekli yan gelip yatmaktadır. Gece gündüz uyumakta, evden dışarı çıkmamaktadır. Burada da çocuklara tembellik duygusunu vererek olumsuz örnek teşkil etmektedir.

Her ne kadar incelenen değerler haricinde olumsuz olarak “tembellik” duygusuna yer verilse de masalın ilerleyen zamanlarında Keloğlan çalışarak tembellik duygusunu atmaktadır.

Tablo 18

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Köylüler Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Sorumluluk	1
	Toplam	1

Tablo 18'de Keloğlan ile Köylüler masalında 1 değer yer almaktadır. Bu değer in iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda yer alan “sorumluluk” değeri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“Keloğlan kestiği öküzün derisini eve yiyecek almak için pazara satmaya götürür. Yolda bir köse görmüş, ona bu deriyi bir ölçek dariya satmış.”(Alangu, 2016, s. 14).

Keloğlan fakir oldukları için evin geçimini sağlamak amacıyla hayvan derisini satmaktadır. Bu sayede eve bir ölçek de olsa buğday götürüp annesiyle karınlarını doyuracaklardır. Burada Keloğlan evin sorumluluğunu üstlenmekte ve bu sorumluluğu yerine getirmektedir.

Tablo 19

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Köse Değirmenci ile Keloğlan Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Adalet	1
2	Sorumluluk	3
	Toplam	4

Tablo 19’da Köse Değirmenci ile Keloğlan masalında 2 farklı değer yer almakta toplamda da 4 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda “sorumluluk” ve “adalet” değerleri geçmektedir. Masalda yer alan “sorumluluk” ve “adalet” değerleri ile ilgili şu cümleler yer almaktadır:

“Un öğütmeye iki tay, bir kile buğday getirdim, ama vazgeçtim. Babam ölürken boyu kısalarla, hem de köselerle alışveriş etme, yola işe koşulma diye vasiyet etmişti. Dur, eşeğe yükümü sorayım da, yukarı değirmene varayım, demiş.”(Alangu, 2016, s. 20).

Keloğlan’a babası ölmeden önce vasiyet etmekte kısa boylu, köse ve adı da Musa olan kişilerin değirmeninde asla buğdayı öğütme diyerek ona tembih etmiştir. Bun vasiyetten hareketle annesi buğday öğütmek için sorumluluk vermekte Keloğlan ise babasının sözünü hatırlayarak değirmenciye ununu vermemiştir. Daha sonra başka değirmenciye giderek buğdayını öğütmüş ve evine götürerek sorumluluğunu yerine getirmiştir. Ölçüt alınan değerler dışında “büyüklerin sözünü dinleme” değerinin yer aldığı görülmektedir. Yani bu ifadelerde hem sorumluluk duygusu hem de söz dinleme değerleri yer almaktadır.

“Camgöz köse: Ulan Keloğlan, on beş akçe için başıma bunca işleri getirdin. Senin elinden kurtulmak için diri diri mezara bile girdim, demiş. Sonra oturmuşlar, “bir sana, bir bana” diye ortadaki mal yığınının bölüşmeye girişmişler.”(Alangu, 2016, s. 28).

Burada da Keloğlan ile arkadaşının ortasında yığılı olan altınları eşit bir şekilde paylaşmaya başlamışlar haksızlık olmadan aynı oranda altını bölüşmüşlerdir. Bu metinde de adalet değeri ön plana çıkmaktadır.

Tablo 20

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Dev Anası ile Keloğlan Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Sorumluluk	1
	Toplam	1

Tablo 20'de Dev Anası ile Keloğlan masalında 1 değer yer almakta toplamda da 1 yerde geçmektedir. Bu değer in iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek 1 tane değere rastlanılmaktadır. Masalda “sorumluluk” değeri geçmektedir. Masalın ilk giriş formellerinde yer alan “sorumluluk” değeri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“Vaktin birinde, bir ülkenin ücra bir köyünde Keloğlan varmış. Bu Keloğlan'ın ana babası ölmüş de bakılmaya muhtaç iki kız kardeşi kalmış. Keloğlan kardeşlerine bakmak için komşulardan yardım ister ve çalışmış. Komşuları da bunları her gece yemeğe davet edip karınlarını doyururlarmış.”(Alangu, 2016, s. 30).

Masalın giriş kısımlarından alınan bu cümleler Keloğlan'ın sorumluluk duygusunun var olduğunu göstermektedir. Anne ve babasının olmaması iki kız kardeşine bakmaya sevk etmiştir. Keloğlan bunu hem komşulardan yardım isteyerek hem de kendisi çalışarak yapmaktadır. Masalda değerlere aykırı olan ifade ise “acımasızlık” duygusudur. Şu cümlelerle masalda ifade edilmiştir:

“Dev anası ormanda irice ve de budaklıca sopa arayadursun, Keloğlan çakısı ile çuvalın ağzını açmış da ipini çözüp aşağıya inmiş. Hemen ahırdan dev anasının sevgili buzağısını kucaklayıp getirmiş. Çuvala tıkmış ağzını da bağlayıp tavandaki çengele asmış. Dev anası toparlanıp gelmeden koşmuş savuşmuş. Dev anası kestiği sopayı savurarak, Keloğlan'a sövüp sayarak gelmiş de gerilip gerilip tavana asılı çuvala vuruşmaya girişmiş. Ha babam vururken çuvalın içinden “beee, beee” sesler geliyormuş.”(Alangu, 2016, s. 34).

Tablo 21

Dev Anası ile Keloğlan Masalında Geçen Aykırı İfadeler

	Değerler	Sayısı
1	Acımasızlık	1
	Toplam	1

Tablo 21’de geçen aykırı değerler incelenildiğinde Keloğlan’ın burada acımasızca davrandığı görülmektedir. Kendisini kurtarmak için hayvanın canına kastetmiş bunun doğru bir davranış olmadığını düşünmemiştir. Başka bir çözüm yolu bulmaktan ziyade hayvanının canını hiçe sayarak kendi canını kurtarmaya çalışması Keloğlan’ın doğru bir davranış sergilemediğini göstermektedir. Hayvanı düşünmeden hareket etmesi acımasızlık duygusunun var olduğunu göstermektedir.

Tablo 22

Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile İki Padişah Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dürüstlük	4
2	Sabır	1
3	Saygı	1
4	Sevgi	2
5	Sorumluluk	3
6	Yardıms severlik	1
	Toplam	12

Tablo 22’de Keloğlan ile İki Padişah masalında 6 farklı değer yer almakta toplamda da 12 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok “sorumluluk” ve “dürüstlük” değeri geçmektedir. Masalda yer alan “sorumluluk” değeri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“Ana yok, baba yok, sırtına yama vuran, eline bir dilim ekmek veren de yokmuş. Bu Keloğlan ekmeğini taştan, aşını da işten çıkarmayı küçük yaşında öğrenmiş. Yaşıtları, akranları sokak aralarında birdirbir oynayıp zıp zıp yuvarlarken, sırtına ağır yükleri yükleyip alından ter sızdırarak çalışmasını düşünüp taşınmasını, adım adım öğrenmiş de karanlık gece de kara taşın altındaki kara karıncayı bilir, arayınca da bulurmuş.”(Alangu, 2016, s. 36).

Masalın ilk cümlelerinde yer alan bu ifadeler Keloğlan’ın durumunu açıkça anlatmaktadır. Çok fakir olmasına rağmen helal yollardan ve alnının teri ile çalışıp kazancını sağlamaktadır. Yani küçük yaşta büyük sorumluluk yüklenmiş fakat bunu layığı ile yerine getirmektedir. “Sevgi” değerinin yer aldığı paragraf ise şöyledir:

“Bu Keloğlan günün birinde padişahın sarayı önünden geçiyormuş. Bakmış ki pencerede bir kız oturur. Kız değil ay parçası oturur, doğan aya sen dur da yerine ben doğayım diyor.”(Alangu, 2016, s. 36-37).

Keloğlan padişahın kızını görür görmez âşık olmuş ve ona gönül bağlamıştır. Burada da sevgi değeri ön plana çıktığı görülmektedir. “Dürüstlük” değeri ise masalda şu şekilde geçmektedir:

“Keloğlan dosdoğru cevap vermiş:

Padişahım, Allah devletini artırsın, ömrünü uzun etsin! Ben senin kızını pencerede gördüm, âşık oldum ona tutuldum da buralarda dolanıyorum, demiş ve açıkça içindekileri dökmüş.”(Alangu, 2016; s. 37).

Keloğlan’ın içindekileri açıkça ifade etmesi, çekinmeden ve dosdoğru anlatması dürüst bir kişi olduğunu göstermektedir. Burada hem padişahın kızına âşık olduğu hem de bunu açıkça dile getirdiği için ise dürüst olduğu ifade edilebilir. “Saygı” değeri ise masalda şu şekildedir:

“Keloğlan padişaha:

Sağ ol, eksik olma padişahım, ne verirsen elinle, o gitsin seninle, kerimin kadar şanın şerefın artsın, hazinen çoğalsın eksilmesin, demiş.”(Alangu, 2016, s. 43).

Padişah Keloğlan’a isteğinin ne olduğunu sorması üzerine Keloğlan ona karşı saygısını gstererek gzel dileklerde ve isteklerde bulunmuştur. Karşısındaki devlet bryyđune karşı saygısızlık etmeden onun hoşuna gidecek sızler sylemiş olması saygı değerinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır.

Tablo 23

Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan Para Kazanıyor Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Dürüslük	1
2	Sorumluluk	2
	Toplam	3

Tablo 23’te Keloğlan Para Kazanıyor masalında 2 farklı değer toplam 3 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görölmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda “dürüslük” ve “sorumluluk” değerleri yer almaktadır. Masalda dürüslük değerine ise şu cümlerle ifade edilmiştir:

“Keloğlan dönmüş keselerden atlamış, derelerden sıçramış, dik aşağı seğirtmiş, soluk soluğa eve ulaşmış. Olu bitenleri, eşeğin başına gelenleri anasına bir bir anlatmış.”(Alangu, 2016, s. 48).

Masalda geçen bu ifadeler incelendiğinde Keloğlan’ın yaşlı ve hastalıklı eşeği ölmüş anasının üzüleceğinin bildiği için ne yapacağını düşünmüştür. Fakat Keloğlan yalan syleyip annesini kandıracağına dürüslüğü seçerek annesine gidip eşeğin başına gelenleri bir bir anlatmıştır. Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi

Keloğlan dürüstlük değerini burada ön plana çıkarmıştır. Masalda geçen bir diğer değer ise “sorumluluk” duygusudur:

“Keloğlan topladığı parayı kemerine dizmiş, türkü çığırarak anasının evine dönmüş. Artık miskinlikten vazgeçerek, anasıyla birlikte, kömüş, inek, at, eşek, ahır, tarla tokadı düzene koymuş, çubuğunu yakmış da geçmiş oturmuş.” (Alangu, 2016, s. 50-51).

Sonuç olarak Keloğlan çalışıp biriktirdiği paraları ile beraber evine döner ve artık ilk zamandaki tavırların ve hareketlerinden vazgeçerek evine bağlı sorumluluklarını yerine getiren, çalışan ve anasına bakan birisi olmaya karar vermiştir. Bu düşüncelerinden hareketle Keloğlan evine bakmak ve geçimini sağlamak için bir sürü hayvan almış böylece sorumluluğunu yerine getirmeye çalışan ve bunu aşlamaya çalışan bir karakter olmuştur.

Tablo 24

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Üç Cambaz Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Sorumluluk	1
	Toplam	1

Tablo 24’te Keloğlan ile Üç Cambaz masalında 1 değer geçmektedir. Bu değerlerin iletinin masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda “sorumluluk” değeri yer almaktadır. Masalda sorumluluk değeri ise şu cümlelerle ifade edilmiştir:

“Vaktin birinde Keloğlan varmış. Köyün birinde, kendi halinde yaşar, çiftçi çubuğu peşinde koşar, uğraşır dururmuş. Tarlasından azığını, ineğinden ağartmasını, katığını, dağdan odununu denkleştirir kıt kanaat geçinir gidermiş.”(Alangu, 2016, s. 52).

Masalın giriş cümlelerinde bulunan bu ifadelerde Keloğlan çok fakir olmasına rağmen çalışmaktan vazgeçmemektedir. Tarlayı ekerek ekmeğini çıkarması, ineğini sağarak sütünü alması sorumluluk duygusunun yer aldığını göstermektedir. Kendi işini kendi yapması başkaları yardım edecek bana yiyecek getirecek diye beklememesi Keloğlan'ın miskinlik ve tembellikten uzak olduğu düşüncesini aşılacaktır.

Tablo 25

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan Hiç Alıyor Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Sorumluluk	2
	Toplam	2

Tablo 25'te Keloğlan Hiç Alıyor masalında 1 değer toplam 2 yerde geçmektedir. Bu değer in letinin masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda yer alan "sorumluluk" değeri ise şu cümlelerle ifade edilmiştir:

"Haydi, Keloğlan, keleş oğlan bakkala git on paralık "hiç" al da geliver demiş O zamanlar bizim bildiğimiz şu adi tuzun adına da hiç derlermiş. Keloğlan anasının dediğini unutmamak için yolda giderken "hiç hiç" diyerek söylenir dururmuş."(Alangu, 2016, s. 70).

Masalda geçen bu ifadelerden hareketle Keloğlan annesinin vermiş olduğu işi yerine getirebilmek için aklında sürekli olarak tekrar etmektedir. Yani sorumluluğunu yerine getirebilmek için elinden geleni yapmaktadır.

"Anam bana hiç al demişti, diyerek koşmuş bakkala varmış. On paralık hiç tarttırmış da doğru evine koşmuş."(Alangu, 2016, s. 75).

Keloğlan annesinin söylemiş olduğu tuzu bakkaldan hemen alıp evine gitmiştir. Bu da onun sorumluluğunu yerine getirdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak değerlendirildiğinde tek bir değer iki kere geçmekte olmasına rağmen çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilecek aykırı ifadeler de yer verilmemiştir. Çok fazla değer kullanılmamasına rağmen yine de çocuklara sorumluluk değerini aşlamakta olduğu görülmekte bu yüzden çocuklara okutulmasında bir problem olmamaktadır.

Tablo 26

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Kırk Haramiler Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Öz denetim	1
	Toplam	1

Tablo 26'da Keloğlan ile Kırk Haramiler masalında 1 değer yer almaktadır. Bu değer masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda yer alan "öz denetim" değeri ise şu cümlelerle ifade edilmiştir:

"Padişah Keloğlan'a öğüt verip yol yordam gösteriyor. O da bir kenara çekilip kelini patlatmayacağına, kimseyle de çatışıp tepişmeyeceğine söz veriyor." (Alangu, 2016, s. 89).

Masalın bitiş formellerinde yer alan bu ifadeler, Keloğlan kendini kontrol altında tutacağını, kimseyle münakaşaya girmeyeceğine ve artık uslu bir insan olacağına dair söz vermektedir. Bunu kendi iradesi ile yapması kötülüğün, kavganın doğru bir davranış olmadığına karar vermesi öz denetim duygusunun olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak tek bir değer geçmekte olmasına rağmen çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilecek aykırı ifadeler de yer verilmemiştir. Eğitimde de çocuklara öz denetim değeri aşlamada rahatlıkla kullanılacak bir materyal olduğu görüşü savunulabilmektedir.

Tablo 27

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Kardeşi Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Dürüstlük	2
2	Sabır	2
3	Sorumluluk	3
	Toplam	7

Tablo 27’de Keloğlan ile Kardeşi masalında 3 farklı değer yer almakta toplamda da 7 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuca olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda “sorumluluk”, “dürüstlük” ve “sabır” değerleri geçmektedir. Masalda yer alan “sabır” ve “sorumluluk” değerleri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“Keloğlan ile kardeşi, yolların tozuna düşmüşler, az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, iki ay bir güz gitmişler, sonunda bir kasabaya ulaşmışlar. Kapı kapı dolaşıp yoklamışlar, iş aramışlar. Sonunda adamın biri, bunları keçileri otlatсын diye yanına çoban almış. Ertesi sabahın erinde Keloğlan’la ağası keçileri almışlar, yaymak için çıkmışlar. Bol otlu bir yere varıp keçileri yaymışlar.”(Alangu, 2016, s. 90).

Masalda geçen bu ifadeler ilk cümlede Keloğlan ile kardeşi iş bulabilmek ve karınlarını doyurabilmek için pes etmeden yılmadan onca yolu gittikleri anlaşılmaktadır. Bu da onların sabır duygusunun var olduğunu göstermektedir. Cümlenin devamında ise en sonunda iş buldukları ve artık çalışarak karınlarını doyurdıkları anlaşılmaktadır. Artık üzerine düşen bir sorumluluğu olmasından dolayı erkenden kalkıp görevini yerine getirmektedir. Buradan hareketle de

Keloğlan’da sorumluluk duygusunun var olduğu anlaşılmaktadır. Masalda yer alan “dürüstlük” değeri ise şu şekilde ifade edilmektedir:

“Akşam kararır kısmet kapıları kapanırken, rahmet kapıları açılırken, analarının evlerine ulaşmışlar. Başlarından geçenleri bir bir analarına anlatmışlar, getirdiklerini ortaya dökmüşler. O günden bu yana bolluk ve bereket içinde yaşamışlar.”(Alangu, 2016, s. 94).

Masaldaki bu ifadelerden hareketle Keloğlan başına gelen tüm olayları yalansız annesine anlatmaktadır. Burada da Keloğlan’ın dürüst bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Masalda üç değer yer almasına rağmen esas öne çıkarılan değer sorumluluktur. Çünkü Keloğlan’ın fakir olması buna rağmen de başkalarından beklemeyip kendi çalıştığı ile parasını kazanması onun sorumluluk sahibi bir kişi olduğunu göstermektedir.

Tablo 28

Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Padişah Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Sorumluluk	2
2	Yardımsızlık	2
	Toplam	4

Tablo 28’de Keloğlan ile Padişah masalında 2 farklı değer yer almakta toplamda da 4 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda “sorumluluk” ve “yardımsızlık” değerleri geçmektedir. Masalda yer alan “sorumluluk” değerleri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“Kardeşi: Keloğlan, kelçe oğlan, koca anamız iyice kirlenmiş, hem de bitlenmiş, su ısıtalım da, şunu bir güzel yıkayıp paklayalım, sarıp sarmayalım, bir köşeye oturtalım. Hart hart kaşınıyor, par par çırpınıyor. Rahatlasın soluk alsın, fukaramız... Deyince, deyincede, Keloğlan’da:

-Aman ağa, ben de sana bunu diyecektim. Hemen davranalım! Demiş.”(Alangu, 2016, s. 95).

Keloğlan annesini güzelce yıkayıp temizlemektedir. Bir evlat olarak Keloğlan üzerine düşen görevi yerine getirmekte annesine bakmaktadır. Burada annesi yaşlı ve kendine bakamayacak durumda olduğu için Keloğlan annesine yardım etmektedir. Buradaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi Keloğlan’da yardımseverlik duygusunun var olduğunu anlatmaktadır. Masalda “sorumluluk” değerinin yer aldığı ifadeler ise şöyledir:

“Keloğlan bir uzun zaman çarşılarda iş aradıktan sonra bir küfe bulup hamallığa başlamış. Gündüzleri için beşin yolunu bulur, yağsız yavan bir şeyler tkiştirir geceleri de dul bir kocakarının evinde yatarmış.”(Alangu, 2016, s. 102).

Bu ifadelerden de hareketle Keloğlan evini geçindirebilmek için başka diyarlara gitmiş ve en sonunda hamallık yapmaya başlamıştır. Ne iş olursa olsun ayırt etmeden iş sahibi olması ise Keloğlan’ın sorumluluk sahibi bir kişi olduğunu göstermektedir. Masalda yardımseverlik değeri de işlenmesine rağmen asıl vurgulanmak istenen sorumluluk duygusudur.

Tablo 29

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Kötü Hasan Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Saygı	1
2	Sevgi	1
3	Sorumluluk	1
4	Yardıms severlik	1
	Toplam	4

Tablo 29'da Keloğlan ile Kötü Hasan masalında 4 farklı değer yer almakta toplamda da 4 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda “saygı”, “sevgi”, “sorumluluk” ve “yardıms severlik” değerleri geçmektedir. Masalda yer alan “sevgi” ve “saygı” değerleri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

Keloğlan anasına dönmüş ve demiş ki:

Nasibim, kısmetim hangi kıyıda, köşede, bucakta ise gidip alayım, bulup getireyim. Gönlünü geniş, içini ferah tut... Demiş ve fakir anacığını okşamış, elini yüzünü öpmüş. Ertesi sabah Keloğlan partallarını giymiş, çarığını bağlamış; torbasını sırtına, değneğini eline almış. Anasıyla helalleşmiş ve yürümüş.”(Alangu, 2016, s. 111).

Masalda geçen bu ifadeler, Keloğlan şehre gidip iş bulabilmesi için annesinin rızasını almaktadır. Annesinin rızasını alırken annesini okşamayı ve ellerini öpmesini daha sonrada helallik istemesi ona olan saygısını ve sevgisini göstermektedir. Masalda “yardıms severlik” değeri ise şu şekilde verilmiştir:

“Arkadaşı Keloğlan’a şehre varasıya yolumuz çok uzun. Aramızda ayrılık gayrılık yok. İkimizin torbasını açmayalım ilk önce seninkini bitirelim sonra da benimkini yeri, deyince Keloğlan razı olmuş ve azığını beraber üleşmişler.”(Alangu, 2016, s. 111).

Keloğlan arkadaşı ile elinde bulundurduğu yiyecek torbasını üleşmesi onun yiyecekten çok arkadaşlığa önem verdiğini göstermektedir. Bu sayede de yardımseverlik duygusu aşılamaktadır. Masalda arkadaşı Hasan kötü niyetle ondan yiyeceğini istemesine rağmen Keloğlan’ın saf ve temiz duyguları onu kötü düşüncelere itmemiş yemeğini arkadaşı ile paylaşmaktan çekinmemiştir.

Tablo 30

Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan Defineci Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Adalet	2
2	Sorumluluk	1
	Toplam	3

Tablo 30’da Keloğlan Defineci masalında 2 farklı değer yer almakta toplamda da 3 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda “adalet” ve “sorumluluk” değerleri geçmektedir. Masalda yer alan “adalet” ve “sorumluluk” değerleri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“Keloğlan gitmiş de:

Aman hoca efendi, gödeğini al da geliver. Bizim evde sarı kız bölüşeceğiz. Sana da bir gödek hak vereceğiz davran yürü, demiş. Çuvalı yere boşaltıp “Bir camgöz ağaya, bir Keloğlan’a “ diye altınları pay, ikiye tay etmiş.”(Alangu, 2016, s. 123).

Metinden hareketle ellerindeki altını hak geçmeyecek şekilde ortadan ikiye pay etmeleri adalet duygusunu vurgulamaktadır. Keloğlan kendi payına ne düştüyse ona razı olmuş ve eşit bir şekilde paylaşmışlardır. Masalda geçen “sorumluluk” değeri ise şu şekilde yer almaktadır:

“Keloğlan demir kakmalı, bakır çemberli koca kapıyı sırtlanmış. Keloğlan inleye sızlaya gök terlere batmış. Getirmiş kapıyı ahıra takmış.”(Alangu, 2016, s. 123).

Bu cümlelerde Keloğlan ahırına kapı takmak için şehre kadar gitmiş ve kapı bulup yorulmasına ve terler içinde kalmasına rağmen kapıyı ahıra takmıştır. Cümlelere bakıldığında ise Keloğlan’ın sorumluluk duygusunun var olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak Keloğlan Defineci adlı masalın iletmiş olduğu değerler açısından incelendiğinde çocuğun gelişimini etkileyecek herhangi bir olumsuz değere yer verilmemesi bu masalın çocuklar için uygun olduğu ifadesini doğrulamaktadır. Masalda sorumluluk değeri yer almasına rağmen esas verilmek istenen temel ileti adalet kavramının var olmasıdır. Çocuğa adaletli bir şekilde hareket etmesini ve malın da adaletli bir şekilde paylaşılmasını aşılacaktır.

Tablo 31

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Devler Ağası Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dostluk	1
2	Dürüstlük	2
3	Saygı	4
4	Sorumluluk	3
	Toplam	10

Tablo 31’de Keloğlan ile Devler Ağası masalında 4 farklı değer yer almakta toplamda da 10 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda “dostluk”, “dürüstlük”, “saygı” ve “sorumluluk” değerleri geçmektedir. Masalda yer alan “dostluk” değeri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“Aman ağam, sağ ol ağam. Allah kesene Halil İbrahim bereketi versin. Beş kuruştan ne olacakmış, bereketi içinde olsun... Demiş. Hamama gidip bir güzel yıkanmışlar.”(Alangu, 2016, s. 130).

Masalda geçen bu ifadeler, Keloğlan arkadaşının parası eksik çıkmasına rağmen üstünü vermiş ve arkadaşından para almamıştır. Bunu da nazik ve güzel bir şekilde ifade etmiştir. Bu cümlelerden de dostluk değerinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. “Dürüstlük” değerinin geçtiği cümleler şu şekildedir:

“Aman padişahım, adaletli ve izzetli padişahım. Ben bu devler ağasının huyunu suyunu, evinin yolunu, açık kapalı oyunlarını, yordamlarını, bir bir belledim de öğrendim. Bir hafta tarlasında çalıştık da hem paramızı hem de canımızı kurtardık. Ben bu devler ağasının oyunlarını gördüm de başımı kurtarıp buraya kadar ulaştım şahım.”(Alangu, 2016, s. 131).

Padişah devler ağasının ne kadar acımasız olduğunu bilmemesinden dolayı Keloğlan açıkça devler ağasının tekin biri olmadığını ve kendisinin neler çektiğini dosdoğru padişaha anlatmıştır. Bu ifadelerden de dürüstlük değerini vurgulamakta olduğunu görmekteyiz. “Saygı” ifadesinin geçtiği cümleler ise şu şekildedir:

“Keloğlan ağalarına haber vermiş doğru padişahın sarayına yollanmış. Kapıdan haber vermiş doğrudan huzura çıkmış. Yedi yerden temenna etmiş de karşısında edeple durmuş.”(Alangu, 2016, s. 133).

Keloğlan karşısına dikildiği kişinin devlet büyüğü olduğunu bilmesinden dolayı Saygıda kusur etmeden onun divanına geldiği zaman eğilerek edeple durması onun nasıl birisi olduğunu göstermektedir. Bu ifadelerde de saygı değeri ön plana çıkmaktadır.

Keloğlan ile Devler Ağası adlı masalın ilettiği değerler açısından incelendiğinde çocuğun gelişimini etkileyecek herhangi bir olumsuz değere yer verilmemesi bu masalın çocuklar için uygun olduğu ifadesini doğrulamaktadır.

Çocuğa verilmesi gereken dostluk, dürüstlük, saygı ve sorumluluk ifadelerinin, onun davranışlarını olumlu olarak geliştirmede kullanılabilecek değerler arasında yer almaktadır.

Tablo 32

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan'ın Nohudu Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dürüstlük	4
	Toplam	4

Tablo 32’de Keloğlan’ın Nohudu masalında 1 değer yer almakta toplamda da 4 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda yer alan “dürüstlük” değeri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“Aman hanım, güzel hanım. Yolda giderken nohut buldum. Hop hop oynarken tahta aralığına düşürdüm. Elimi soktum bulamadım. Parmağımı kıstırdım, diyerek başından genleri bir bir anlatmış.”(Alangu, 2016, s. 139).

Keloğlan başına gelen olayları dosdoğru bir şekilde anlatmış ve karşısındaki kadından yardım beklediği görülmektedir. Eksiksi başından genleri anlatması dürüstlük ifadesine vurgu yaptığıının göstergesidir.

Sonuç olarak Keloğlan’ın Nohudu adlı masalın temel iletisi dürüstlük kavramıdır. Başına ne gelirse gelsin ya da çok kötü bir şey de yapsan her zaman yalan söylemeden dürüst davranılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çocuğun gelişimini etkileyecek herhangi bir olumsuz değere yer verilmemesi bu masalın çocuklar için uygun olduğu ifadesini doğrulamaktadır.

Tablo 33

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Kargası Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dürüstlük	2
2	Sabır	1
3	Sorumluluk	1
4	Yardımsverlik	3
	Toplam	7

Tablo 33'te Keloğlan ile Kargası masalında 4 farklı değer yer almakta toplamda da 7 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok “dürüstlük” ve “yardımsverlik” değerleri geçmektedir. Masalda yer alan “dürüstlük” değeri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“Keloğlan'ın babası günün birinde ölmüş. Bu Keloğlan'da ihtiyar anasına bakmak için iş aramaya çıkmış. Kapı kapı dolaşmış, kimseler buna iş vermemiş. Çaresiz kalmış da, dağarcığını sırtına vurmuş, gurbete çıkmış. Diyar diyar gezemeye başlamış. Az gitmiş, uz gitmiş, altı ay bir güz gitmiş. Derelerden aşarak, tepelerden aşarak, keselerden dönerek, lale, sümbül biçerek, bazı yürüyüp bazı sekerek, yolların tozuna bulanıp giderek yürümüş. “(Alangu, 2016, s. 146).

Masalın giriş formelinde yer alan bu cümlelerde Keloğlan annesine bakmak, para ve yiyecek bulmak için gurbete çıkması onun sorumluluk sahibi bir kişi olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Keloğlan yılmadan usanmadan amacına ulaşmak için dereler tepeler aşması altı ayı yürüyerek geçirmesi sabır duygusunun var olduğunu göstermektedir.

“Günün birinde türkü çığırıp sekerken, yolun kenarında bacağı kırık bir karga bulmuş. Almış torbasına koymuş. Koymuş da:

”Eh, kısmetim açıldı, talihim karşı çıktı. Karakarga yoldaşım oldu. Uğrunu hele bir deneyeyim...” demiş. Demiş de, sevine sevine sıçrayarak yürümüş.”(Alangu, 2016, s. 146).

Bu cümlelerden de anlaşılacağı gibi Keloğlan yerde yaralı bir kargayı bırakıp gitmeyerek torbasına alıp yardım etmektedir. Bu da Keloğlan’ın yardımsever bir karakter olduğunu göstermektedir.

“Gide gide gün dönerken bir köye ulaşmış. Gece konaklamak için evlerden birinin kapısını çalmış. Halini, ahvalini anlatmış. Göz açıp kapayasıya, nesi var nesi yok bir bir döküp saçmış. Karnının aç olduğunu, gurbet yollarında perişan, geceleyecek yeri olmadığını, boynunu bükerek, ellerini ovalayarak söylemiş.”(Alangu, 2016, s. 146).

Keloğlan o kadar uzun yol yürümesinden sonra yorgun ve bitap düşmüş, köyde karşılaştığı bir evin kapısını çalarak her şeyi olduğu gibi anlatmıştır. Bunlara bakarak Keloğlan’ın her şeyi bir bir anlatması dürüst bir karakter olduğunu söyleyebiliriz.

Masalda yer alan dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik ve sabır gibi değerler Keloğlan’ın davranışları ve söylediği sözlerle beraber verilmektedir. Masalın esas vurgulamakta olduğu temel değer ise yardımseverlik duygusudur. Keloğlan’ın kargayı alıp çantasına koyması, onu bırakıp gitmemesi hem yardımseverlik hem de hayvan severlik değerini aşlamaktadır.

Tablo 34

Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Köy Ağası Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dürüstlük	1
2	Saygı	2
3	Sorumluluk	5
	Toplam	8

Tablo 34’te Keloğlan ile Köy Ağası masalında 3 farklı değer yer almakta toplamda da 8 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok “sorumluluk” değeri geçmektedir. Masalda yer alan “sorumluluk” değeri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“Bu köyde anadan öksüz, babadan yetim bir keloğlan varmış. Öteki berikinin işine, köylünün malını davarını gütmeye koşulu, suyu ekmeğe katık eder, bulunca yer, bulamayınca da babadan kalma kemerini bir delik daha sıkarmış.”(Alangu, 2016, s. 152).

Keloğlan aç fakir ama elinden geldiği kadar köylünün işine koşarak ekmeğini çıkartmaktadır. Keloğlan karnını doyurabilmek için çalışması sorumluluk duygusunun olduğunu göstermektedir. Masalda yer alan bir diğer “saygı” değeri ise şu şekilde ifade edilmektedir:

“Ne dersen, ne buyurursan başım gözüm üzerine. Kulun kölen olurum razı olurum ağam demiş.”(Alangu, 2016, s. 153).

Burada da Keloğlan ağasına karşı saygısız davranmamış ne derse ne söylerse yapmaya hazır olduğunu kibar bir dille dile getirmektedir. Bu yüzden bu cümlede saygı değeri ön plana çıkmaktadır. Masalda yer alan bir diğer değer ise “dürüstlük” ifadesidir.

“Hele Keloğlan ekmeğin tamamını ile yarımını ve de soğanını ne ettin?”

-Acıktım da oturdum da yedim. Kırıntısı bile kalmadı ağa, demiş.”(Alangu, 2016, s. 1154).

Bu ifadelerin sonucu olarak ise Keloğlan yalan söylemeden ağanın sorduğu soruya cevap vermektedir. Bu cümlelerden hareketle Keloğlan’da dürüstlük değerinin olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda yediği ekmeğin kırıntısını bile yerde bırakmaması onun nimete verdiği değeri anlatmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bile dürüst olması ve de “nimeti israf etmemesi” çocuğa değerleri aşılama kullanılabilecek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 35

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan ile Ali Cengiz Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dürüstlük	1
2	Sabır	2
3	Saygı	2
4	Sorumluluk	2
	Toplam	7

Tablo 35'te Keloğlan ile Ali Cengiz masalında 4 farklı değer yer almakta toplamda da 7 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda yer alan “saygı” ve “dürüstlük” değerleri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

“İşte padişahım, adaletli şahım, Keloğlan dedikleri benim. Anamı elçi göndermiş sultan hanımla evlenmek istemiştım. Siz Ali Cengiz Oyunu'nu öğrenmemi şart koşmuşsunuz. Huzurunuzda Ali Cengiz'i yendim, oyunumu gösterdim, üstelik ustalık mevkiine bile ulaştım. Şimdi şu dünyada benden başka bu oyunları, düzenleri, hünerleri bilen yoktur. Ben sözümde durdum, şimdi sizi bekliyorum padişahım! Demiş de, edepli, terbiyeli, boyun kesmiş beklemiş.”(Alangu, 2016, s. 177).

Keloğlan üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmiş, yaptıklarını ve öğrendiklerini tek tek padişaha anlatmıştır. Keloğlan'ın bütün yaptıklarını olduğu gibi anlatması dürüstlük değerine vurgu yapmaktadır. Sözlerini tamamlamasından sonra ise Keloğlan padişahın karşısında edepli, terbiyeli ve boynunu yere bükmiş bir biçimde beklemesi saygı göstergesi olduğu görülmektedir. Bunun yanında Keloğlan padişahın dediklerini yerine getireceğine söz vermesi ve sözünde durması güvenilir bir karakter olduğu sonucu vermektedir.

Masalın temel yapısı ve konusu Keloğlan'ın sabretmesi ve bu sabırla padişahın verdiği sorumlulukları yılmadan, usanmadan yerine getirmesi oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çocuğun değerlerini açıkça görmesi ve benimsemesi bakımından önem arz ettiği sonucuna varılabilmektedir.

Tablo 36

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı İçerisinde Yer Alan Keloğlan İle Padişah Kızı Masalında Geçen Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayısı
1	Dürüstlük	3
2	Saygı	2
3	Sevgi	2
4	Sorumluluk	1
	Toplam	8

Tablo 36'da Keloğlan ile Ali Cengiz masalında 4 farklı değer yer almakta toplamda da 8 yerde geçmektedir. Bu değerlerin iletileri masalda olumlu olarak görülmekte, çocuğa olumsuz örnek teşkil edebilecek değere rastlanılmamaktadır. Masalda en çok "dürüstlük" değeri yer almaktadır. Masalda yer alan "sorumluluk" ve "sevgi" değerleri ile ilgili şu cümleler verilmiştir:

"Vaktin birinde, bir memlekette, Keloğlan varmış. Bu Keloğlan anadan öksüz babadan yetim kimi kimsesi yokmuş. Nerede iş bulursa oraya koşar, ne verilirse alır, gözü tok gönlü yüce imiş. Zamanın padişahının güzeller güzeli bir kızı varmış. Bu Keloğlan sarayın önünden geçerken, bu kızın pencerede oturduğunu, kitap okuduğunu görmüş. Kuşça garip gönlünü bu kıza kaptırmış. Ne etse olamaz, bir yerde duramaz, gündüzleri çalışamaz, geceleri uyuyamaz hale gelmiş."(Alangu, 2016, s. 179).

Masalda geçen bu cümlelerde iki tane değer aynı anda verildiği görülmektedir. Birinci değere bakıldığında Keloğlan'ın kimsesi olmadığı için

çalışıp ekmek kazanması sorumluluk duygusunun var olduğu ve her işi yaptığı söylenerek açıkça dile getirilmiştir. İkinci değere bakıldığında ise Keloğlan gönlünü padişahın güzeller güzeli kızına kaptırmasıdır. Padişahın kızına vurulması sevgi değerinin var olduğunu göstermektedir.

Keloğlan padişahın kızına âşık olduğu için arada ekonomik ve statü farkı olmasına rağmen annesine kızı istemesi için ısrarcı olmuştur. Padişah kızını vermemesi için Keloğlan'a bir sürü zor ve ölüm tehlikesi olan sorumluluk yüklemesi bile Keloğlan'ı yıldırma başarılı olamamıştır. Onca zorlu görevleri canından olma ihtimalini bile göze alarak gerçekten sevdiğini ve bu konuda ne kadar istikrarlı olduğunu göstermektedir. Padişahın karşısına geçip kızını sevdiğini ve evlenmek istediğini korkmadan söylemesi Keloğlan'ın ne kadar kararlı ve korkak olmayan bir karakter olduğu anlaşılmaktadır.

Keloğlan padişahın kızı ile evlenmek istediğinde annesi bile ona kulak asmayıp evlenmesinin imkânsız olduğunu düşünmektedir. Lakin bütün oyunları ve tehlikeleri atlatan Keloğlan başarı elde edince annesinin ve padişahın gözünde adeta bir kahraman olmuştur. Masal sonunda Keloğlan padişahın kızı ile evlenerek statüsünü değiştirmiş artık yoksul ve garip bir Keloğlan değil; soylu, zengin, mutlu ve sevgi dolu bir yaşam süren Keloğlan olmuştur.

Sonuç olarak Keloğlan ile Padişah adlı masal ilettiği değerler açısından incelendiğinde çocuğun gelişimini etkileyecek herhangi bir olumsuz değere yer verilmemesi bu masalın çocuklar için uygun olduğu ifadesini doğrulamaktadır.

Tablo 37

Masalların Tamamında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

	Değerler	Sayı
1	Sorumluluk	76
2	Dürüstlük	40
3	Saygı	32
4	Yardımsverlik	24
5	Sevgi	24
6	Sabır	12
7	Adalet	9
8	Vatanseverlik	5
9	Öz denetim	5
10	Dostluk	4
	Toplam	231

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarında yer alan masalların tamamında işlenen değerlere ilişkin bulgular Tablo 37'de gösterilmektedir.

Tablo 37'i bakıldığında masallarda işlenen değerler arasında en fazla geçen değer 76 defa ile "sorumluluk" tur. Bunun devamında "dürüstlük" takip etmektedir. Masalarda toplam 40 tane yer almaktadır. Devamına bakıldığında "saygı" değeri yer almaktadır. Masalarda toplam 32 defa geçmektedir. Bundan hemen az bir farkla ise "yardımsverlik" değeri yer almaktadır. Masalarda toplam 24 defa işlendiği görülmektedir. "Yardımsverlik" değerinin hemen arkasından ise "sevgi" değeri gelmektedir. Masalarda toplam 24 defa geçmektedir. Bunların

dışında “sabır” ve “adalet” değerleri de masallarda çok geçen değerler arasında yer almaktadır.

Tablo 38

Kitapların Tamamında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Değerler	Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları Kitabı	Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları Kitabı	Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda Kitabı	Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları Kitabı
Sorumluluk	30	5	7	33
Dürüstlük	14	1	5	20
Saygı	13	-	7	12
Yardıms severlik	12	-	5	8
Sevgi	15	1	3	5
Sabır	4	-	1	7
Adalet	5	-	1	3
Vatanseverlik	1	-	4	-
Öz denetim	3	-	2	-
Dostluk	2	-	1	1
Toplam	99	7	36	89

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarının tamamında yer alan değerlere ilişkin bulgular Tablo 38'de gösterilmektedir.

Ulaşılan sonuçlara göre ölçüt alınan değerlerin her bir kitapta geçme sayısı belirlenmiş ve Tablo 38'de gösterilmiştir. Kitaplar tek tek bakıldığında Mustafa

Özçelik'in Keloğlan Masalları kitabında “sorumluluk” değeri 30 defa, “dürüstlük” değeri 14 defa, “saygı” değeri 13 defa, “yardımseverlik” değeri 12 defa, “sevgi” değeri 15 defa, “sabır” değeri 4 defa, “adalet” değeri 5 defa, “vatanseverlik” değeri 1 defa, “özdenetim” değeri 3 defa, “dostluk” değeri ise 2 defa geçtiği tespit edilmiştir. Toplamda da 99 değer yer aldığı görülmektedir.

Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları kitabında “sorumluluk” değeri 5 defa, “dürüstlük” değeri 1 defa, “sevgi” değeri 1 defa geçtiği tespit edilmiştir. Toplamda da 7 değer yer aldığı görülmektedir. Diğer ölçüt alınan değerlere ise yer verilmediği görülmektedir.

Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda kitabında “sorumluluk” değeri 7 defa, “dürüstlük” değeri 5 defa, “saygı” değeri 7 defa, “yardımseverlik” değeri 5 defa, “sevgi” değeri 3 defa, “sabır” değeri 1 defa, “adalet” değeri 1 defa, “vatanseverlik” değeri 4 defa, “özdenetim” değeri 2 defa, “dostluk” değeri ise 1 defa geçtiği tespit edilmiştir. Toplamda da 36 değer yer aldığı görülmektedir.

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabında “sorumluluk” değeri 33 defa, “dürüstlük” değeri 20 defa, “saygı” değeri 12 defa, “yardımseverlik” değeri 8 defa, “sevgi” değeri 5 defa, “sabır” değeri 7 defa, “adalet” değeri 3 defa, “dostluk” değeri ise 1 defa geçtiği tespit edilmiştir. Toplamda da 89 değer yer aldığı görülmektedir. “Vatanseverlik” ve “özdenetim” değerleri ise yer almamaktadır.

Dördüncü Bölüm

Bu bölümde Keloğlan masallarında yer alan değerleri incelemek ve ortaya çıkarmak amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuçlar ve tartışmalar yer almaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarında yer alan masalların iletildiği değerlerin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuçlar yer almaktadır.

Bu araştırmada Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarında yer alan 30 masalın içerdiği değer ya da değerler incelenilmiş; inceleme sonucunda ölçüt alınan 10 değerden en az birinin bir masalda yer aldığı tespit edilmiştir. Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri ölçüt alınan değerleri oluşturmaktadır.

Kitaplar tek tek bakıldığında Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabında toplam 90 değer yer almaktadır. Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları kitabında toplam 99 değer bulunmaktadır. Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları kitabı ise toplam 7 değer mevcuttur. Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda kitabı ise toplam 35 değer yer almaktadır. Genel toplamında ise 231 değer yer aldığı tespit edilmiştir.

Kitaplarda yer alan 3 masal hariç diğerlerinin hepsinde var olan değer ise "sorumluluk" ifadesidir. Söz konusu 30 masalın 16'sında "dürüstlük", 15'inde "yardımseverlik", 13'ünde ise "saygı" işlenmektedir.

En fazla yer alan "sorumluluk" değeri tüm masalarda toplamda 74 yerde geçmektedir. Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları kitabında toplam sorumluluk değeri 30 defa geçmektedir ve sadece bir masalda sorumluluk değeri yer

almamaktadır. Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları kitabında ise sorumluluk değeri toplamda 5 yerde geçmektedir ve iki masalın ikisinde de yer almaktadır. Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda kitabında sorumluluk değeri toplamda 7 yerde geçmektedir. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabında ise sorumluluk değeri toplamda 33 yerde geçmekte ve sadece 3 masalda sorumluluk değeri yer almamaktadır.

Sorumluluk değerinden sonra masalarda en çok yer alan “dürüstlük” değeri toplamda 40 yerde geçmektedir. Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları kitabında dürüstlük değeri toplam 14 yerde geçmekte ve 3 masalda da yer almamaktadır. Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları kitabında ise dürüstlük değeri toplam 1 yerde geçmektedir ve 1 masalda da yer almamaktadır. Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda kitabında dürüstlük değeri toplamda 5 yerde geçmektedir. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabında ise dürüstlük değeri toplamda 20 yerde geçmektedir. 19 masaldan 10 tanesinde dürüstlük değeri yer almamaktadır.

Dürüstlük değerinden sonra masalarda en çok geçen “saygı” değeri toplamda 32 yerde geçtiği görülmektedir. Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları kitabında saygı değeri toplamda 13 yerde geçmektedir. Sadece 2 masalda saygı değerinin olmadığı görülmektedir. Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları kitabında ise saygı değeri iki masalın ikisinde de yer almamaktadır. Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda kitabında saygı değeri toplamda 7 yerde geçmektedir. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabında ise saygı değeri toplamda 12 yerde geçmektedir. 19 masaldan 13 masalında saygı değeri yer almamaktadır.

Masalarda en çok geçen değerlerden bir tanesi de “yardımseverlik” ifadesidir. Bütün masalarda toplamda 26 tane yardımseverlik değeri yer almaktadır. Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları kitabında yardımseverlik değeri toplamda 12 yerde yer almaktadır ve sadece 1 masalda da geçmediği görülmektedir. Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları kitabında ise yardımseverlik değerinin yer almadığı anlaşılmaktadır. Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda kitabında toplamda 5 yerde yardımseverlik değerinin geçtiği belirlenmiştir. Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabında ise

yardımseverlik değeri toplamda 8 yerde geçmektedir. 19 masaldan 13 tane masalda yardımseverlik değeri yer almamaktadır.

Masallarda yer alan bir diğer değer ise “sevgi” ifadesidir. Sevgi değeri tüm masallarda toplamda 24 yerde geçmektedir. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları kitabında sevgi değeri toplamda 15 yerde geçmektedir ve sadece 2 masalda yer almadığı anlaşılmaktadır. Saim Sakaoğlu’nun Türk Masalları kitabında ise toplamda 1 defa ve 1 masalda yer almaktadır. Fahri Celal Göktulga’nın Keloğlan Çanakkale Savaşı’nda kitabında sevgi değeri toplamda 3 yerde yer almaktadır. Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları kitabında ise sevgi değeri toplam 5 yerde geçmektedir ve 16 masalda da yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Masallarda geçen fakat yukarıda bahsedilen değerler kadar çok fazla yer almayan bir diğer değer ise “sabır” ifadesidir. Bütün masallarda toplamda 12 yerde geçmektedir. Mustafa Özçelik’in Keloğlan Masalları kitabında sabır değeri toplamda 4 yerde geçmektedir. Sabır ifadesinin 5 masalda da yer almadığı görülmektedir. Saim Sakaoğlu’nun Türk Masalları kitabında ise sabır değerine hiç rastlanılmamıştır. Fahri Celal Göktulga’nın Keloğlan Çanakkale Savaşı’nda kitabında sabır değeri toplamda 1 yerde geçtiği görülmektedir. Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları kitabında ise sabır ifadesi toplamda 7 yerde geçmektedir. Masallar içerisinde de 14 masalda yer almadığı anlaşılmaktadır.

Masallarda tespit edilmiş olan diğer değerler ise çok az yer almaktadır. Adalet değeri 9, vatanseverlik değeri 5, öz denetim değeri 5 ve dostluk değeri toplamda 4 yerde geçtiği görülmektedir.

Araştırma Keloğlan masallarının değerleri yansıtma düzeyini incelemek ve bu değerlerin neler olduğunu tespit etmeyi amaçlamak olduğu için araştırmanın amacıyla ilişkili alanyazında bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak benzer çalışma olarak çizgi film karakteri olarak Keloğlan masallarının değerleri yansıtma düzeyini belirleyen ve Keloğlan masallarını ölçeğe göre sınıflama yapan çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar, Akkaya (2014), çalışmasında Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları kitabında yer alan masallardaki değerleri tespit etmiş ve bu değerleri Schwartz Değerler ölçeğine göre belirlemiştir. Değerler içerisinde en çok geçen geleneksellik ifadesinin % 51 oranında yer aldığını

belirtmiştir. Çetin (2018), çalışmasında Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi (1-10. Sınıflar) Öğretim Programı'nda hedeflenen temel değerlere göre TRT Çocuk kanalında yayınlanan Keloğlan Masalları çizgi filmini incelemiştir. Sonuç olarak Keloğlan masallarını yurt dışındaki çocuklara değer aktarımı açısından kullanılabileceğini belirtmiştir. Yorulmaz ve Tanrıverdi (2013), çalışmalarında çizgi film olarak yayınlanan Keloğlan masalının din ve değerler eğitimi açısından aktardıklarını incelemeyi amaçlamışlardır. Çizgi filmde izlenen bölümlerin kültürel, dini ve ahlaki değerleri aktarmada yeterli olduğu sonucuna varmışlardır.

Masallarda en çok işlenmekte olan sorumluluk değeri, masalların tamamında ana tema olarak yer almamakta, olayların akışı içerisinde geçmektedir. Alanyazınla ilgili bulgular bakıldığında (Akkaya, 2014 ve Çetin, 2018) çalışmalarında benzer olarak sorumluluk değerinin çok sık geçtiği tespiti yapılmıştır. Fakat (Yorulmaz ve Tanrıverdi, 2013) çalışmasında ise aksi bulgulara rastlandığı gözlenmiştir.

Sorumluluk değeri genelde masalın ilk giriş kısımlarında daha çok Keloğlan'ı tanıtırken ortaya çıkmaktadır. Masalların genelinde Keloğlan öksüz ve yetim olması bu yüzden de karnını doyurabilmek için çalışmak zorunda olması, kim iş verirse onu hemen yerine getirmesi gibi ifadeler yer almaktadır. Bazen de annesi, kardeşi, padişah, arkadaşı, köy ağası bir iş vermekte bunu yapmasını başarılı bir şekilde tamamlamasını istemektedir.

Masallarda saygı değerinin de sık geçtiği sonucuna varılmaktadır. Saygı değeri masallarda genellikle hürmet göstermek ve değer vermek biçiminde görülmektedir. Söz konusu anne, padişah, kadı ya da usta saygı gösterilen kişiler arasındadır. Saygının geçtiği masallarda Keloğlan genelde el öpme, izin alma, helallik isteme, baş eğme, etek öpme, yedi yerde boyun kırmak, selam vermek, kişinin karşısında ellerini kovuşturmak, geri geri giderek huzurdan çıkmak gibi davranışlardır. Alanyazın bakıldığında ise (Akkaya, 2014, Çetin, 2018, Yorulmaz ve Tanrıverdi, 2013) çalışmalarının sonucunda saygı değerinin çok az yer aldığını saptamışlardır.

Dürüstlük de masallarda en çok geçen ikinci değer olarak görülmektedir. Keloğlan iyi ya da kötü bir şey yapsa bile bunu dosdoğru karşısındaki kişiye

aktarması temel özellikleri arasında görülmektedir. Masallara göre yalan söylemek kötü bir şey olarak görülmektedir. Keloğlan'da doğruluktan ve dürüstlükten yana olduğu için masalların sonunda hep kazanan olmaktadır. Alanyazında (Akkaya, 2014, Yorulmaz ve Tanrıverdi, 2013) çalışmalarının sonucunda dürüstlük değerinin çok az yer aldığını saptamışlardır. Araştırmaya benzer bir durum olarak Çetin, 2018 ise çalışmasında ise dürüstlük değerinin sık geçtiğini saptamıştır.

Yardımselik ise masallarda en çok geçen değerler arasında yer almaktadır. Genelde Keloğlan'ın, annesinin evde yemek yapması için dağdan odun getirmesi, değirmenci dayının buğdayını öğütmesinde elinden tutması, komşularına ziyafet vermesi, fakirlere evdeki yiyeceklerinden dağıtması gibi davranışlar sergilemesi olarak görülmektedir. Alanyazındaki sonuçlar ile karşılaştırıldığında benzer olarak Yorulmaz ve Tanrıverdi, 2013 çalışmasında en çok geçen değer olarak yardımselik değerini saptamıştır. Yine benzer olarak Çetin, 2018 çalışmasında en çok geçen olmasa da yeterine işlenen bir değer olarak yardımselik değerinin yer aldığını belirtmiştir. Araştırma bulgularının aksine Akkaya, 2014 çalışmasında yardımselik değerinin en az işlendiği değer olduğunu saptamıştır.

Çalışmada yine sevgi değeri de masallarda sık geçen bir değer olduğu anlaşılmaktadır. Keloğlan padişahın kızına aşık olması, gurbete gittiğinde annesini uzun zaman göremeyişi, hayvanı sevmesi gibi davranışlar masallarda işlemektedir. Alanyazındaki araştırmalarla kıyaslandığında ise benzer olarak (Akkaya, 2014 ve Çetin, 2018) çalışmalarında sık geçen değer bulgusuna ulaşmışlardır. Yorulmaz ve Tanrıverdi, 2013 çalışmasında ise sevgi değerinin yer almadığı görülmüştür.

Seçilen Keloğlan masallarına bakıldığında çocuğun ya da okuyucunun özdeşim kurabileceği, kahramanların ve onların başından geçen olaylar vasıtasıyla içerisinde yer alan değerlerin sezdirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Masallarda olumlu değerlerin yer almasının yanında argo ifadeler de yer verildiği görülmektedir.

Sonu olarak masallarda yer alan değerlerin bir kısmının değer aktarımı için yeterli olduğu görülürken bazı değerlerin yeterince işlenmediği tespit edilmiştir.

Kitaplar tek tek bakıldığında Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları kitabında toplam 99 değeri içerisinde barındırması ve bütün değerlerin yer alması açısından çocuklara değerleri aşulamakta yardımcı olabilecek kaynaklar arasında yer alabilir.

Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları kitabında ise toplam 7 değer yer almakta ve ölçüt alınan değerlerden sadece 3 tanesinin var olduğu görülmektedir. Bu açıdan Saim Sakaoğlu'nun kitabı çocuklara değerleri aşulamada eksik ve yetersiz kaldığı söylenebilir.

Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda kitabı ise toplam 35 değeri içerisinde barındırdığı ve ölçüt alınan tüm değerlerin yer alması çocukların masalları okumasında ve değerleri aşulamasında yardımcı olabilecek kaynak niteliği taşıdığı söylenebilir.

Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabında toplam 90 değer yer aldığı belirlenmiştir. Kitapta 19 masal yer almaktadır ve tek tek bakıldığında masallar eksik ve yetersiz kaldığı görülmektedir. Masalların çoğu ölçüt alınan 10 değerden sadece 1 tanesini barındırmaktadır. Aynı zamanda masallarda çocuğun gelişimine olumsuz etki edebilecek birçok aykırı değerler barındırması açısından okunmasına veya okutulmasında yardımcı olabilecek kaynak niteliği taşıdığı söylenemez.

Öneriler

- Keloğlan masalları ikinci kademe öğrencilerinden özellikle 5 ve 6. Sınıf öğrenciler için uygun nitelikler taşıması bakımından bu dönemde okutturulmalıdır.
- Keloğlan masallarını değer eğitimi açısından nasıl kullanılacağına dair öğretmenlere eğitim verilmelidir.
- Edebi eserler içerisinde yer alan bu Keloğlan masallarını değerler eğitiminde kullanırken öğretmenler seçilecek kitaplar hususunda öğrenciye rehber olması gerekmektedir.
- Yapılan bu çalışmadan hareketle masalları çocuklara okutturunca ya da okurken tekrar gözden geçirilmeli, konu ve işleniş bakımından çocuklara uygun masallar seçilmeli ve seçilen bu masallar eğitimde materyal olarak kullanılmalıdır.

- Keloğlan masallarını değer eğitimi açısından nasıl kullanılacağına dair velilere eğitim verilmelidir.
- Masalları aileler, çocukların değerler eğitiminin gelişmesi açısından ilk çocukluk zamanlarından itibaren dikkatli seçilerek verilmeli ve çocuğu etkileyebilecek olumsuz ifadelerin yer almamasına zen göstermelidirler.
- Çocukların Keloğlan masallarındaki değerleri okuyup anlamasının yanında uygulanabilirliğinin de olması için öğretmenlerin ve velilerin bunu çocuklara algılatması gerekmektedir.
- Seçilen masallar sadece eğitim ortamlarında değil aile içi sohbetlerde, derslerde, eğlence ortamlarında ve benzer ortamlarda da daha etkili olabilmesi için masal okumaları ve okutmaları devam edilmelidir.
- Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabının eğitim materyali olarak kullanılması için içerisinde olumsuz ve aykırı ifadeleri kaldırılıp, çocuğun seviyesine ve yaşına uygun olarak tekrar düzenlenmelidir.

Kaynakça

- Acat, M. B. & Aslan, M. (2011). Okulların karakter eğitimi yetkinliği ölçeği (OKEYÖ). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 7-27.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akkaya, N. (2014). Keloğlan masallarında yer alan değerlerin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 312-324.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Alagöz, F. C. (2012). *Cahit Uçuk'un masal kitaplarında temel değerlerin Türkçe eğitimine katkısı* (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Alangu, T. (1983). Keloğlan masalları mitostan kurtuluş-gerçeğe yöneliş. *Türk Dili Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı*, 4(207), 458-469.
- Alangu, T. (2016). *Keloğlan masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arıcı, A. F. (2008). Masalların çocuk edebiyatında kullanımı. *Çoluk-çocuk Dergisi*, (87), 35- 38.
- Aslan, E. (2015). *Keloğlan animasyon filmi örneğinde kültürel animasyon ve kültür ekonomisi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Aslan, M. (2011). *İlköğretimde karakter eğitimi ve öğrencilere kazandırılması gereken değerler* (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda çalışan herkesin görevi olarak değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Buluşması*, 5(22), 20-40.
- Aydın, M. Z. & Akyol, G. Ş. (2013). *Okulda değerler eğitimi: yöntemler- etkinlikler-kaynaklar* (3. basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Aytaç, G. (2003), *Genel edebiyat bilimi*. İstanbul: Say Yayınları,
- Aytekin, H. (2016). *Çocuk ve gençlik edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2002). *Değer tercihleri: psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bayraktar, Z. (2014). Geleneğin güncellenmesi bağlamında masaldan çizgi filme keloğlan tipi üzerine. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 49(49), 19-51.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilkan, A. F. (2005). Çocuk edebiyatı-kavram ve mahiyet. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 10(104-105), 1-7.
- Bilkan, A. F. (2001). *Masal estetiği*. İstanbul: Timaş Basım Ticaret San As.
- Bolay, S. H. (2007). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 12-19.
- Boratav, P. N. (1992). *Folklor ve edebiyat 1-2*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Boratav, P. N. (2001). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Buch, W. (2003). *Masal ve efsane üzerine*. (Çev. A. O. Öztürk), Ankara: Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar, Geleneksel Yayıncılık.
- Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin değerler eğitimindeki yeri* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.

- Can, T. D. (2012). *Çocuk edebiyatı üzerine bir araştırma: Tanımlar, türler ve teoriler* (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Cerit, E. & Gökçearslan, A. (2016). Türkiye’de Yayınlanan Türk Masal Kitaplarının Grafik Tasarım Öğeleri Açısından İncelenmesi: Keloğlan Masalları Örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (17), 49-73.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çetin, İ. (2018). *Yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde çizgi filmler yoluyla değerler aktarımı (Keloğlan masalları örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ş. (2010). *Edebî metinlerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dilidüzgün, S. (2011). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup Fen Lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dilmaç, B. & Ulusoy, K. (2014). *Değerler eğitimi* (2. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (Ed.). (2006). *Değerler eğitimi, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Duran, E. (2012), İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Nasreddin hoca ve Keloğlan’a ilişkin bilgi ve algı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 7(2), 371-384.
- Eker, G. Ö. (2010). *Gelenekten geleceğe halk edebiyatı, Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Elçin, Ş. (2001). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Emer, M. A. (2014). *Safahat’ta değerler eğitimi unsurları* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Erdal, K. (2016). Keloğlan masallarında çocukların eğitimine yönelik iletiler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 1805-1822.
- Fichter, J. (1996). *Sosyoloji nedir*. (Çev. N. Çelebi). Ankara: Anı yayıncılık.
- Gökçe, F. (2000). *Değişme sürecinde devlet ve eğitim: Güçler, amaçlar, ilişkiler*. Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayıncılık.
- Gökçe, O., Afacan, H. H. & Çukurçayır, M. A. (1994). Türk gençliğinin sosyal ve ahlaki değerleri. *Ata Dergisi*, 1, 25-30.
- Göktulga, F. C. (2007). *Keloğlan Çanakkale savaşında*. İstanbul: Yarımada Yayınları.
- Günay, U. (1975). *Elazığ masalları*. (Doktora Tezi). Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Günay, U. (1992). *Masal, Türk dünyası el kitabı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Gündüz, M. (2005). *Ahlak sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Güzel, A. & Torun, A. (2010). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akçağ yayınları.
- Harmancı, M. (2010). *Türk masallarında keloğlan tipi* (Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Harmancı, M. (2012). Keloğlan'ın mitik aynadaki görüntüsü. *Millî Folklor*, 24, 72-80.
- Harmancı, M. (2010). Keloğlan'ın hilebazlığı. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2.
- İmamoğlu, E. O. & Karakitapoğlu, A. Z. (1999). 1970'lerden 1990'lara değerler: Üniversite düzeyinde gözlenen zaman, kuşak ve cinsiyet farklılıkları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 1-22.

- İşcan, C. D. (2014). Öğretmen adaylarının değerler eğitimindeki tercihleri. *İlköğretim Online*, 13(4), 1203-1222.
- Kaçmaz, G. (2018). *Cahit Zarifoğlu'nun masallarının değerler eğitimi ve söz varlığı açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Kaplan, M. (1985). *Türk edebiyatı üzerine araştırmalar 3 (tip tahlilleri)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karadağ, M. (1996). *Türk halk edebiyatı anlatı türleri*. Balıkesir: Alem Kitabevi.
- Karagözoğlu, M. (2010). *Mustafa Ruhi Şirin ve çocuk edebiyatı* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*, 6(1), 1439-1454.
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve eğitim*. Eskişehir: AÜ SBF ve Basın-Yayın Yüksek Okulu Basımevi.
- Kaya, D. (2007). *Ansiklopedik Türk halk edebiyatı terimleri sözlüğü*. Ankara: Akçağ yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Kızılcılık, S. & Erdem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimleri sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Kızıldağ, A. G. H. & Brecht, B. (2016). Anakronik bir kahraman: Keloğlan aramızda. *International Journal Of Social Science*. 53, 447-458.
- Koç, S. (2013). Ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 377-396.
- Kohlberg, L. A. (1966). *A cognitive–developmental analysis of children's sex role concepts and attitudes*. Stanford CA: Stanford University Press.
- Kuçaridi, J. (1995). *Felsefi açıdan eğitim ve Türkiye'de eğitim*. İstanbul: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Kunos, I. (1978). *Türk halk edebiyatı*. (Çev. T. Gülensoy). İstanbul: Kervan Kitapçılık.
- Kuşdil, E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59-76.
- Küçükyazıcı, G. (19.05.2019). Masallar ve Çocuk Gelişimine Etkileri, Erişim adresi <http://www.e-dadi.com/makale-136-Masallar-ve-cocuk-gelisimine-etkileri.html>.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc.
- Memmedzade, F. (2011). Çağdaş Rus felsefesinde insan ve değerler problemi. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(23), 245-252.
- Merriam, S. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco: CA: Jossey-Bass.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Millî Eğitim Bakanlığı (1981). *İlköğretim okulları Türkçe eğitim programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Oğuzkan, F. (1981). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, F. (1987). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*, Ankara: Emel Matbaacılık.
- Oğuzkan, F. (2013). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Özcan, H. (2008). Halk edebiyatı metinlerinin çocuk edebiyatına kaynak olması ve örneklem olarak dede korkut hikâyeleri. *Electronic Turkish Studies*, 3(2), 582-603.
- Özcan, T. (2013). Modern bir öncü: Keloğlan. *Bilig*, 65, 247.
- Özçelik, M. (2006). *Keloğlan masalları*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Özgen, S. (2005). *İlköğretim I. kademe Türkçe ders kitaplarında değerlerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özsoy, S. (2007). Değerlere dayalı bir ortam yaratmak eşittir daha iyi bir dünya yaratmak. *İlköğretmen Dergisi*, 14, 30-34.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative evaluation and research methods*. Thousand Oaks, Sage Publications, Inc.
- Poyraz, H. (2007). *Değerlerin kuruluşu ve yapısı, değerler ve eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Propp, V. (1985). *Masalın biçimbilimi*. İstanbul: Türkiye İş bankası Yayınları.
- Propp, V. (2001). *Masalın biçimbilimi: olağanüstü masalların yapısı*. İstanbul: Om Yayınevi.
- Ratner, J. (2010). *Günümüzde eğitim: John Dewey*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press.
- Sakaoğlu, S. (2012). *Gümüşhane ve Bayburt masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2013). *Türk masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2015). *Masal araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 73-88.
- Schwartz, S. H. & W. Bilsky (1987). Toward a psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 550-562.
- Selahattin, D. (2003). *Çağdaş çocuk yazını-yazın eğitimine atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Senek, S. (2018). *Aytül Akal'ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sivrikaya, Ü. (2010). *İlköğretimde küresel değerler 100 temel eser üzerine bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Stahl, R. (1979). Validating a values/moral education model within content-centred classroom settings. *Annual Meeting Of The Rocky Mountain Educational Research Assosication*, 47, 777-780.
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, E. (2007) Masalların sembolik dili bağlamında keloğlan tipi üzerine bir değerlendirme. *İtaki*, 1(2), 61-73.
- Tezel, N. (2013). *Türk masalları*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Tokdemir M. & Demircioğlu, İ. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkan, F. T. (2010). *Keloğlan Masalları'nın bilişsel açıdan incelenmesi (6-12 yaş)* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ülken, H. Z. (1965). *Değerler*. İstanbul: Kültür ve Sanat Yayınları.
- Ünal, B. (2015). *Kültürün yeniden üretimi bağlamında halk edebiyatı metinlerinin kullanımı: TRT Çocuk Keloğlan dizisi örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Ünlüer, P. (2013). *Masalların dini ve ahlaki değerler açısından incelenmesi: Billur Köşk masalları örneği*, (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Varış, F. (1985). Eğitim bilimine giriş. *Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları*.
- Vedder, P & Veugelers, W. (2003). Values in teaching. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 9(4), 377-388.
- Vernon, P. E., Allport, G. W. & Lindzey, G. (1951). *Study of values, a scale for measuring the dominant interests in personality*. Oxford, England: Houghton Mifflin.
- Welton, D. A. & Mallan, J. T. (1999). *Children and their world*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Wilfried, B. (2003). *Masal ve efsane üzerine, halk biliminde kuramlar ve yaklaşımlar*. (Çev. A. O. Öztürk). Ankara: Millî Folklor Yayınları.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2014). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi: eğitimde yeni ufuklar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimi'ne genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19), 499-522.
- Yeşil, R. & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, M. (2006). *Psikoloji. Sosyal bilgilerin temelleri*. Ankara: Hegem Yayınları (Mikro Basım Yayım Dağıtım).
- Yılmaz, O., Yakar, Y. M., & Arslan, M. A. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarına ilişkin algıları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, (17), 95-105.

Yiğittir, S. & Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzunda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 49-73.

Yorulmaz, B. & Tanrıverdi, M. Z. (2013). Din ve değerler eğitimi açısından Caillou çizgi filminin değerlendirilmesi. *Diyanet İlmî Dergi*, (3), 127-143.

Ziebert, H. G. (2007). *Çok kültürlü bir toplumda değerler eğitimi modelleri. değerler ve eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı soyadı: Deniz ÖZER

Doğum tarihi: 05.01.1993

Doğum yeri: Kadıköy

Adres: Sabırgazi Mahallesi Emet Caddesi No:21

Kütahya/Gediz/Eskigediz

E-Posta : ozerdeniz433@gmail.com

Öğrenim Durumu

2006-2010: Eskigediz Lisesi

2010-2014: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı.

2015-2019: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

İş Deneyimi

2015-2016: Isparta Erenler Etüt Merkezi

2016-2017: Eğitim X Özel Etüt Merkezi

2017-2018: Isparta Murat Eğitim Akademi

2019-2019: Gökler Hürriyet Adalet Çoban Ortaokulu

Yayınlar

Topçuoğlu, Ü. F. ve Özer, D. (2016). Konuşma becerisi kaynakça çalışması. *International Journal of Language Academy*, 5(6), 120-131.

Topçuoğlu, Ü. F. ve Özer, D. (2017). Ortaokul konuşma becerisi ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(9), 47.